

SCHADUWBEGROTING 2016

SCHADUWKABINET - 10 SEPTEMBER 2015

SCHADUWBEGROTING 2018: ONDERNEMEN IN 2030.

De markt verandert, vaak sneller dan je als ondernemer kan zien aankomen. Als bedrijf moet je je continu aanpassen aan nieuwe omstandigheden. Groei komt in deze tijd niet meer van het opbouwen van pure massa. De economie is niet meer gebaseerd op het massaal en efficiënt naar de markt brengen van je producten. De economie is 'on demand'. In het jaar 2018 richt de Schaduwbegroting zich op deze uitdagingen: "Hoe zetten we ondernemers optimaal in hun kracht om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen." De behoeften van de markt zijn in 2030 totaal anders dan nu. We gaan in 2018 zorgen dat ondernemend Nederland klaarstaat om deze veranderingen om te buigen in kansen.

SCHADUWBEGROTING 2017: TOEKOMST VAN DE GROEI.

In 2017 plukken we de vruchten van het ingezette beleid. De barrières zijn weg. We hebben de randvoorwaarden voor groei geschapen en kunnen vooruit kijken. De jaren 2008 – 2016 hebben ons doen inzien dat groei niet vanzelfsprekend is. Groei betekent hard werken, investeren, nieuwe producten en diensten ontwikkelen en altijd klaarstaan om je bedrijf te ontwikkelen. De Schaduwbegroting van 2017 staat volledig in het teken van groei. We gaan het overheidsbeleid op zo'n manier inrichten dat groei wordt beloond en dat ondernemers optimaal in stelling gebracht worden om hun bedrijf verder uit te bouwen.

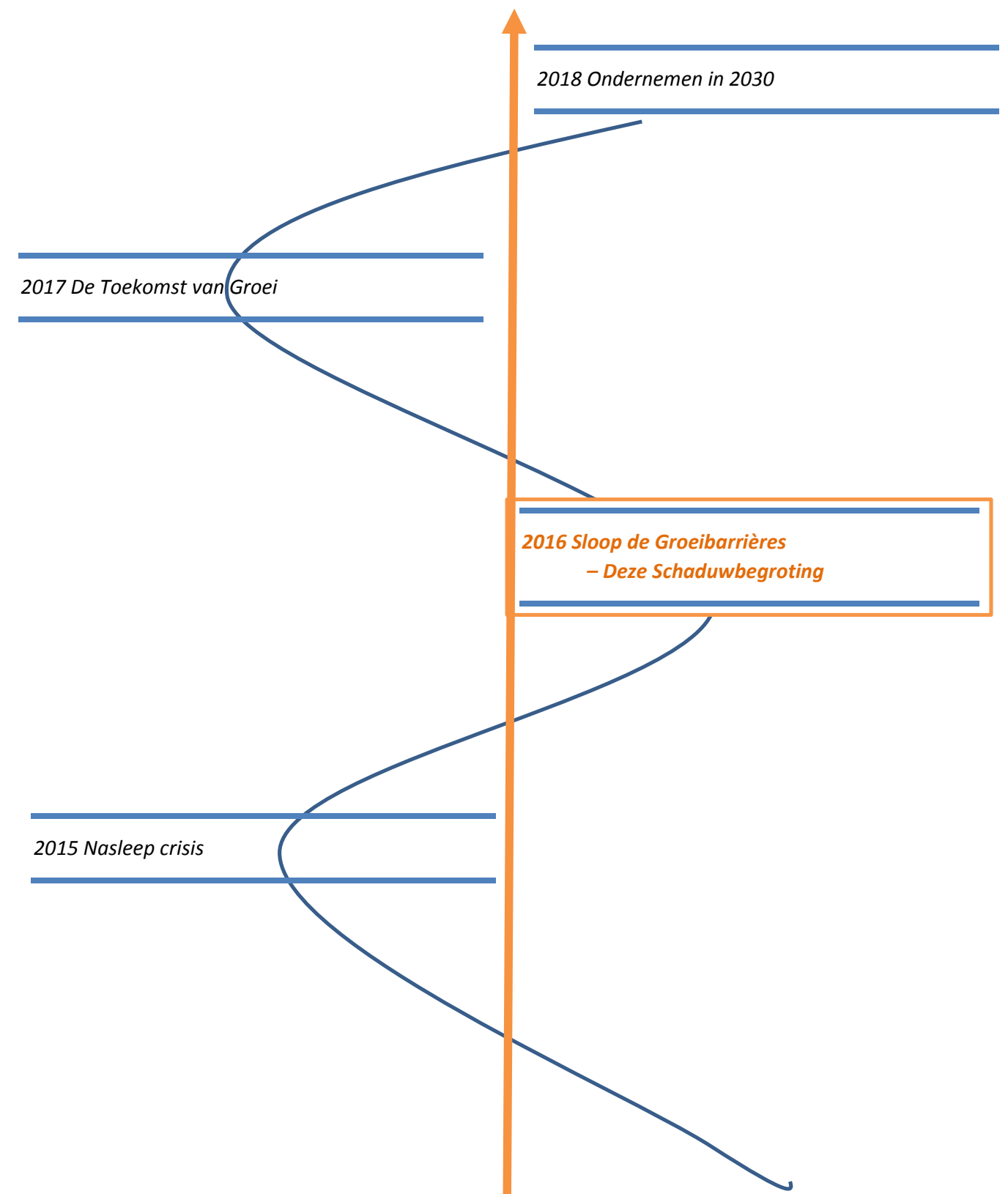
SCHADUWBEGROTING 2016: SLOOP DE GROEIBARRIÈRES.

De economie groeit naar verwachting met 2,1% in het jaar 2016¹. Dit schept ruimte op de overheidsbegroting om maatregelen te nemen die de economie versterken. De tijd van crisismaatregelen is voorbij, we gaan over op herstelwerkzaamheden. 'Never waste a good crisis'. Dit is daarom het moment om de groeiбарrières in Nederland te slechten. Het Nederlands beleid om te investeren in het toekomstige verdienvermogen is verre van ambitieus. De lasten zijn dusdanig hoog dat de prikkel wordt weggenomen om te innoveren en te investeren. Het arbeidsmarktbeleid en het stelsel van onze sociale zekerheid zijn grotendeels gebaseerd op de economie zoals deze functioneerde in de jaren 70. De Schaduwbegroting 2016 presenteert concrete maatregelen om deze groeiбарrières te doorbreken. Daarbij worden ook de consequenties voor de begroting aan de uitgavenkant uiteengezet.

SCHADUWBEGROTING 2015: NASLEEP CRISIS.

De Schaduwbegroting voor het jaar 2015 was opgesteld tegen de achtergrond van pril herstel van de economie. De export toonde tekenen van verbetering, de daling van de huizenprijzen was een halt toegeroepen. De lastendruk voor bedrijven was echter onverminderd hoog. In totaal zijn de lasten die voortkomen uit overheidsmaatregelen in de jaren 2012, 2013, 2014 met 22,5 miljard gestegen. Op dat moment was het nodig om de overheidsfinanciën weer gezond te krijgen. Echter, hierdoor bleven bedrijven huiverig om te investeren in nieuwe technologie, namen zij geen medewerkers aan en bleef het consumentenvertrouwen laag. De Schaduwbegroting van ONL voor Ondernemers voor het jaar 2015 was erop gericht om – met inachtneming van deze economische achtergrond – een routekaart naar groei te ontwikkelen. Bezuinigen en hervormen waar nodig en ruimte vrijmaken op de overheidsbalans om doeltreffende maatregelen te nemen. Op deze manier kan er namelijk toch fors geïnvesteerd worden in het toekomstig verdienmodel van Nederland. Dat is de enige manier om Nederland ook in de toekomst een welvarend, succesvol en ondernemend land te houden.

Routekaart naar groei: meerjarig overzicht

¹ CPB, 2015, Juniraming: <http://www.cpb.nl/publicatie/juniraming-2015-economische-vooruitzichten-2015-en-2016>

OPBOUW SCHADUWBEGROTING 2016

Het Schaduwkabinet heeft voor ogen om de economie op korte termijn weer terug te laten keren naar groei cijfers van minimaal 3%. Hiervoor investeert het Schaduwkabinet tot aan het jaar 2021 een totaal van 43,5 miljard in de Nederlandse economie.

De economie groeit naar verwachting met 2,1% in het jaar 2016². Volgens ramingen van het CPB³ komt het begrotingstekort over 2016 uit op 0.8%. Ten tijde van het Regeerakkoord is uitgegaan van een tekort van 1,9%. Hierdoor ontstaat een meevaller van 8 miljard euro. Deze meevaller zal circa 3 miljard lager uitvallen door onder andere hogere rentelasten en tegenvallende aardgasbaten. Het Schaduwkabinet kiest er voor om volgens haar Routekaart naar Groei in het jaar 2016 een bedrag van 3 miljard vrij te maken door bezuinigen op het arbeidsmarktbeleid en de toeslagen. In totaal ontstaat er hierdoor voor 8 miljard euro aan ruimte op de overheidsbegroting voor investeringen en lastenverlichtingen⁴.

DEEL I: VOORWOORD, OPZET, WINST EN VERLIESREKENING VOOR DE OVERHEID

In Deel I wordt uiteengezet hoe de winst en verliesrekening van de overheid er nu uit ziet. Hier maakt het Schaduwkabinet duidelijk welke begrotingskeuzes zij voor ogen heeft om te kunnen investeren in het verdienvermogen van de Nederlandse economie.

DEEL II: INVESTERINGSAGENDA

In Deel II wordt een uitgebreide Investeringsagenda gepresenteerd. Hierin zet het Schaduwkabinet maatregelen uiteen om de economie te laten groeien door middel van investeringen in onder andere ondernemerschap, innovatie, de maakindustrie, de export, de zorg en het energiebeleid.

DEEL III: LASTENVERLICHTINGEN

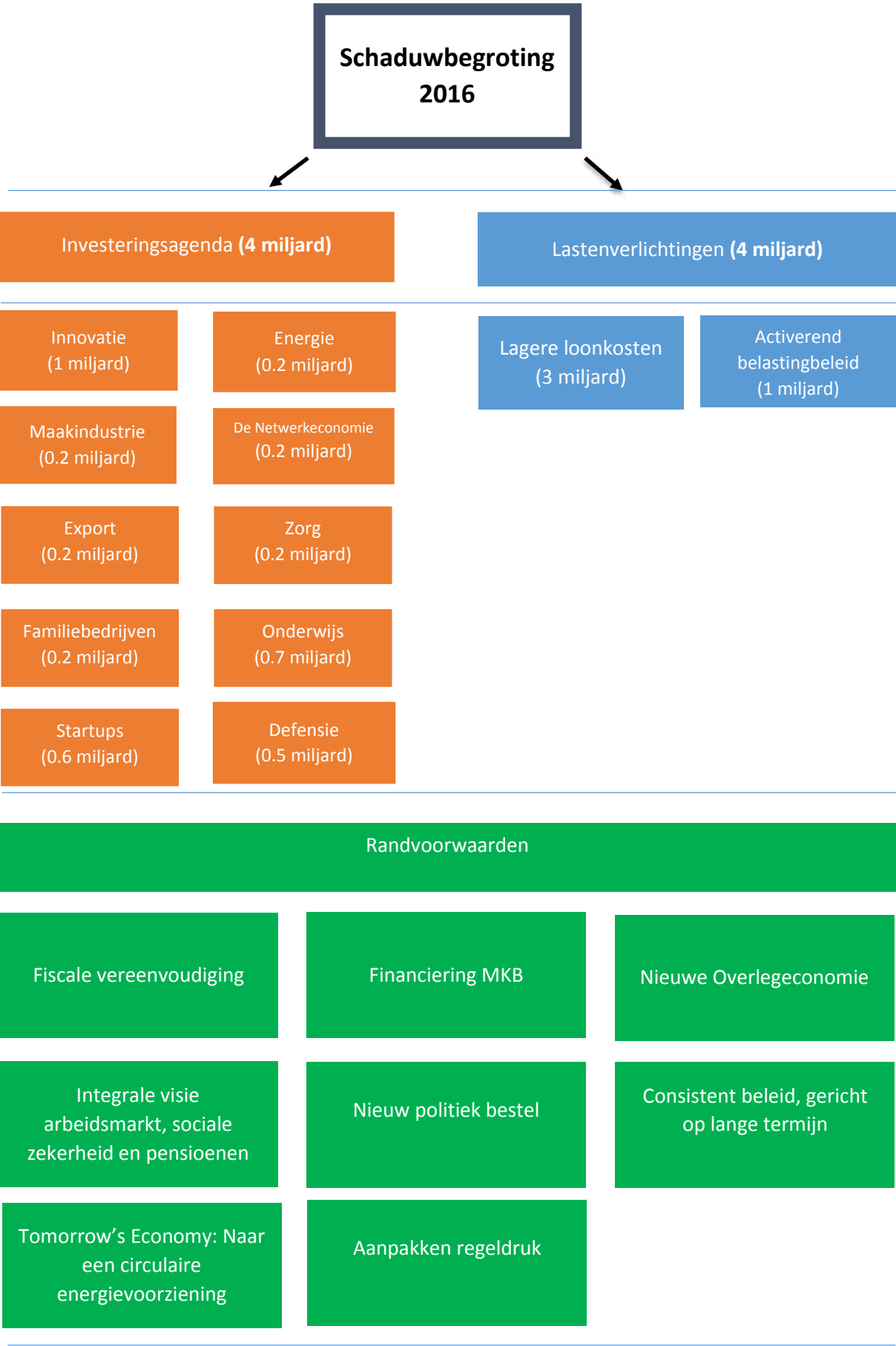
In Deel III schetst het Schaduwkabinet maatregelen om de lasten voor ondernemers te verlagen. Voor de werkgelegenheid en het toekomstige verdienmodel van de Nederlandse economie is het cruciaal om de loonkosten voor ondernemers te verlagen en het belastingstelsel door middel van specifieke maatregelen activerender in te richten.

DEEL IV: RANDVOORWAARDEN

In Deel IV zet het Schaduwkabinet de randvoorwaarden uiteen die noodzakelijk zijn om het grote economisch potentieel daadwerkelijk te ontketen. Zonder deze randvoorwaarden zullen investeringen van welke orde dan ook de economie niet terugbrengen naar consistente groei cijfers.

DEEL V: VERANTWOORDING EN BEZUINIGINGSKEUZES

De begroting voor het jaar 2016 moet de aanzet zijn voor het herinrichten van de uitgavenstroom van de Rijksoverheid. De keuzes hiervoor worden in de Verantwoording nader uiteengezet.

² CPB, 2015, Juniraming: <http://www.cpb.nl/publicatie/juniraming-2015-economische-vooruitzichten-2015-en-2016>
³ CPB, 2015, Juniraming: <http://www.cpb.nl/publicatie/juniraming-2015-economische-vooruitzichten-2015-en-2016>
⁴ Zie hoofdstuk 2, Economische uitgangspunten Schaduwbegroting, voor de volledige berekeningen.

INHOUDSOPGAVE

DEEL I

- 1 Voorwoord
- 2 Uitgangspunten Schaduwbegroting: Economische en politieke context
- 3 Routekaart naar Groei: Onze visie voor de overheidsfinanciën in 2022
- 4 Speerpunten Schaduwbegroting: Investerings, Lastenverlichtingen & Randvoorwaarden
- 5 Begrotingskeuzes

DEEL II

INVESTERINGSAGENDA

- 1 Innovatiebeleid
- 2 Maakindustrie
- 3 Nederland Exportland – Nederland Wereldland.
- 4 Familiebedrijven
- 5 Startups
- 6 Energie: Tomorrow's Economy
- 7 De Netwerkeconomie
- 8 Zorg
- 9 Self-employment en de bewust economisch zelfstandige mens
- 10 Defensie

DEEL III

LASTENVERLICHTINGEN EN EEN ACTIVEREND EN CONSISTENT FISCAAL BELEID

- 1 Lasten op arbeid
- 2 Een activerend en consistent fiscaal beleid

DEEL IV

RANDVOORWAARDEN

- 1 Fiscale vereenvoudiging
- 2 Financiering van het Midden- en Kleinbedrijf
- 3 Een integrale visie op de arbeidsmarkt, de sociale zekerheid en pensioenen
- 4 Nieuwe overlegeconomie & ander cao-systeem
- 5 Nieuw politiek bestel
- 6 Consistent, betrouwbaar en voorspelbaar beleid, gericht op de lange termijn
- 7 Tomorrow's Economy: Naar een circulaire energievoorziening
- 8 Aanpakken regeldruk

DEEL V

VERANTWOORDING

- 1 Concrete Bezuinigingskeuzes in de Schaduwbegroting.
- 2 Terugbrengen afhankelijkheid aardgasbaten
- 3 Terugbrengen staatsschuld

DEEL I

1 VOORWOORD

Geachte leden van het Kabinet,

Ondernemers maken Nederland! Zij willen omzet draaien, klanten en opdrachten winnen en sleuren aan hun bedrijf. Ondernemers zijn zich bewust van hun verantwoordelijkheid, zowel voor het scheppen van banen als voor het binnenbrengen van belastinginkomsten. Ondernemers willen hier wel iets voor terug: een investeringsagenda, lagere lasten en een consistente lijn in het overheidsbeleid.

Onze Schaduwbegroting voor het jaar 2015 stond nog in het teken van de nasleep van de crisis. Nu gaan we over op herstelmaatregelen: het jaar 2016 is het moment om vooruit te kijken. Er zit weer groei in de economie. De tijd is aangebroken om de economie ruim baan te geven door de groeibarrières te slopen. De huizenmarkt is aangetrokken, het consumentenvertrouwen verbetert kwartaal op kwartaal. Nu is het zaak om de noodzakelijke veranderingen door te voeren die onze economie in staat stellen om zich structureel te versterken. We zijn er namelijk nog niet.

De bedrijfsinvesteringen zijn nog niet terug op het niveau van voor de crisis. Om de Nederlandse economie ook in de toekomst sterk en internationaal competitief te houden moeten we ondernemers de ruimte geven om te investeren in het verdienmodel van hun bedrijven. Ook de rente en inflatie staan nog op een zeer laag niveau. Dit zijn belangrijke indicatoren dat de economie nog niet op volle toeren draait. Op dit moment zouden we een nieuwe conjuncturele schok niet kunnen verwerken. De reserves bij ondernemers zijn nog niet aangevuld. De lasten zijn nog niet verlaagd. De overheid heeft hierdoor haar klassieke beleidsinstrumenten om de economie een impuls te geven nog niet terug op oorlogssterkte.

De Schaduwbegroting 2016 bouwt verder aan de economische Routekaart naar Groei die we in 2015 uiteen hebben gezet. Onze oplossingen en begrotingskeuzes brengen Nederland in een krachtige uitgangspositie. Wij presenteren een investeringsagenda, een route voor lastenverlichtingen en een duidelijke set randvoorwaarden. Hierbij doen we concrete voorstellen en geven we een voorzet hoe we onze maatregelen betalen. Ons uitgangspunt is dat de overheid niet de illusie moet hebben dat zij de samenleving in een bepaalde richting kan dwingen. Zij kan echter wel met gericht beleid ervoor zorgen dat de economie optimaal functioneert. Dit leidt tot groei van de algehele welvaart van de samenleving.

Het Schaduwkabinet identificeert in Nederland een totaal van 11 groeibarrières. Vooral in samenhang met elkaar zetten deze groeibarrières een forse rem op onze economische groei.

Dit zijn de 11 groeibarrières van Nederland:

- 1 Toren hoge werkgeverslasten
- 2 Twee jaar loondoorbetalen bij ziekte
- 3 De belastingdruk en de complexiteit van het fiscale stelsel
- 4 De huidige polder
- 5 Slechte toegang tot financiering voor het MKB
- 6 Bizarre regeldruk
- 7 De mismatch tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt
- 8 Een gebrek aan politiek leiderschap en het ontbreken van een strategie voor de lange termijn
- 9 De lastendruk is zo hoog dat werken en ondernemen niet loont

10 Het beschikbare kapitaal wordt niet productief ingezet

11 Het huidig politiek bestel

In het jaar 2016 zullen we met concrete maatregelen deze barrières één voor één moeten slechten. Het eerste aandachtspunt is het stimuleren van economische groei die banen oplevert. Hiervoor is het nodig om fors te investeren in het verdienvermogen van ondernemers. Om de economie terug te brengen naar constante groeicijfers van ten minste 3% zijn we afhankelijk van de innovativiteit, creativiteit en inzet van ondernemers. Ondernemerschap ligt aan de basis van het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen zoals de vergrijzing en stijgende kosten in de zorg. Ondernemerschap creëert banen en de inventiviteit van ondernemers is de spil in het streven naar een circulaire economie en het beperken van de energiekosten.

We staan in Nederland voor 6 grote uitdagingen waar ondernemers een cruciale rol vervullen:

- Een andere economisch realiteit waarin het kleinbedrijf de economie aanstuurt
- Door de opkomst van landen als China zitten we in een nieuwe fase in de mondialisering, hierdoor moeten we ons verdienvermogen herbezinnen
- Een veranderende economie met het risico op baanloze groei en het verdwijnen van banen in de middengroep
- Representatieve overlegeconomie en een ander sociaal stelsel
- Stijgende energiekosten en de overgang naar een circulaire economie en een duurzame energievoorziening Tomorrow's Economy
- Het inperken van de stijgende kosten in de zorg

Het automatisme dat economische groei gepaard gaat met meer banen is voorbij. In het middensegment zullen banen verdwijnen. Het aanpassingsvermogen van kleine bedrijven en het constant aanleren van nieuwe vaardigheden door mensen staat hier centraal. Mensen zullen 'bewust economisch zelfstandig' moeten worden. Je bent zelf verantwoordelijk voor je positie in de markt. Aanpassingsvermogen begint bij jezelf! Het onderwijs en het bedrijfsleven hebben een cruciale rol in het aanleren van nieuwe vaardigheden.

De huidige arbeidsmarkt is onvoldoende flexibel en inefficiënt. Het bieden van oude zekerheden en het on-evenredig beschermen van een steeds kleinere groep werkenden slaat door. Dit beperkt het eigen initiatief, drukt ondernemerschap de kop in en leidt tot een verregaande ongewenste tweedeling tussen insiders en outsiders. Bedrijven spelen hierdoor minder makkelijk in op ontwikkelingen en zijn minder bereid nieuwe mensen aan te nemen. Werkenden zitten vast aan hun baan uit angst hun rechten te verliezen. Regelingen zijn gericht op het beschermen van inkomsten, niet op het zo snel mogelijk weer laten meedoen en aan de slag helpen van mensen. Permanente ontwikkeling wordt nauwelijks gestimuleerd en middelen hiervoor zitten vast in oude constructen uit vervlogen tijden. Meer flexibiliteit en keuzevrijheid, langere dagen, langer doorwerken en permanente ontwikkeling moeten de norm worden.

De AOW en het pensioenstelsel dragen bij aan een economisch welvarende groep ouderen. Echter, de systematiek is complex, ouderwets en gebaseerd op gedwongen solidariteit en winkelnering. De pensioenleeftijd moet worden vrijgegeven. Het individu bepaalt zelf wanneer het werkzame leven stopt. Tegelijk moet het taboe worden doorbroken om aan het einde van de carrière een andere rol binnen een bedrijf te vervullen. Weg met termen als 'demotie' en 'een stap terug doen'. Het moet voor werknemer en werkgever normaal worden om ook in deze fase het individu te waarderen op basis van kennis en capaciteiten.

Uit het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid "*Naar een Lerende Economie*"⁵ komt duidelijk naar voren dat we naar een economie moeten waarin aanpassingsvermogen, flexibiliteit en wendbaarheid centraal staan. Dit zijn de kernfactoren om het verdienvermogen van Nederland ook in de toekomst veilig te stellen.

Het Nederlands beleid moet erop gericht zijn om de economie constant te versterken en kansen te verzilveren. Dat is de manier om de concurrentie aan te gaan met landen als China. Hiervoor moeten we gericht inzetten op de technologie van de toekomst⁶. Nederland moet aan de bal blijven. Dit vergt investeringen rondom de toepassing van onder andere het Internet of Things, 3D-printing, de Cloud, geavanceerde robotica, gentechnologie, de opslag van (elektrische) energie en zelfstandig bestuurd auto's en machines. In het verlengde hiervan moet Nederland uitbouwen waar het al goed scoort. We zijn één van de grootste internethubs ter wereld. Deze hub moeten we - net als Schiphol en de haven van Rotterdam - zien als de derde Nederlandse mainport. Wanneer wij kiezen om op basis van deze kracht nieuwe bedrijvigheid aan te trekken, bijvoorbeeld door een focus op het veiligste internet ter wereld, dan maken we gebruik van onze unieke capaciteiten en positioneren we ons in de voorhoede van de wereld.

Het Schaduwkabinet heeft de ambitie om van Nederland het startup-paradijs van Europa te maken: Silicon Valley aan de Noordzee. Met de oprichting van Startup Delta en de benoeming van Neelie Kroes als Special Envoy voor startups heeft Nederland belangrijke stappen gezet. De volgende stap is het aanpassen van het overheidsbeleid aan de kenmerken van deze nieuwe, innovatieve bedrijven. Voor startups moet er een eigen rechtsvorm worden ingesteld, de Startup-BV. Daarnaast moeten zij buiten de gebruikelijkloonregeling vallen, beter toegang krijgen tot innovatieregelingen zoals de WBSO en moet participatie van werknemers door middel van aandelen worden vereenvoudigd. Om startups betere toegang te geven tot financiering moet er een aparte regeling komen om het investeren in durfkapitaal fiscaal aantrekkelijk te maken.

Ondernemerschap en ondernemende houding zijn essentieel voor de Nederlandse economie van morgen. Ondernemerschapsonderwijs raakt daarbij de strategische agenda van het onderwijs. Het draait erom dat jongeren de skillset van de toekomst aanleren. Het Nederlands onderwijs is over de gehele linie goed, maar kan zoveel beter. Het onderwijs moet worden afgestemd op de veranderende samenleving. Daarbij moet het vakonderwijs een prominente rol krijgen door de invoering van een vernieuwde ambachtsschool. We geven traditionele vakken als elektrotechniek en werktuigbouwkunde, maar ook programmeren, datamanagement en digitaal grafisch vormgeven.

Het is essentieel dat we in een vroeg stadium nieuwe vakgebieden omarmen en lesprogramma's ontwikkelen. Hiervoor moeten we hogere en lagere onderwijsvormen beter op elkaar afstemmen en het onderwijs en bedrijfsleven intensief laten samenwerken. Op hogescholen en universiteiten moet er meer aandacht komen voor de valorisatie van kennis. Teveel onderzoek en patenten blijven op de plank liggen.

De economie wordt steeds gevoeliger voor trendmatige schommelingen. Het aandeel van het Kleinbedrijf in het toevoegen van waarde in de economie is de afgelopen jaren afgenomen. Dit is eens te meer duidelijk naar voren gekomen in het rapport van McKinsey & Company van juni 2014⁷. Zonder een actieve agenda om het Kleinbedrijf in Nederland te stimuleren zal het Kleinbedrijf haar positie verliezen als motor van de economie. Dit is een zorgwekkende ontwikkeling gezien het feit dat juist deze bedrijven verantwoordelijk zijn voor de groei van banen en voor economische flexibiliteit en innovatie.

⁵ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2013, Rapport "Naar een Lerende Economie".

⁶ McKinsey en Company, 2013, Disruptive technologies: Advances that will transform life, business, and the global economy.

⁷ McKinsey en Company, 2014, "Het kleinbedrijf - Grote motor van Nederland".

Nederland is van oudsher een land dat met open vizier naar Europa en de rest van de wereld kijkt. Internationaal ondernemen loont. De ambitie van het Schaduwkabinet is om in 2025 een exportland te zijn op alle niveaus. Niet alleen grote ondernemingen doen zaken met het buitenland: het aantal MKB-bedrijven dat exporteert is toegenomen van nu ongeveer 10% naar 25%. Daarnaast zijn we een aantrekkelijk vestigingsland voor buitenlandse bedrijven: we staan in de top 10 van de Doing Business index van de Wereldbank. Het Schaduwkabinet zet daarom vol in op het stimuleren van export, want al jaren blijkt dat bedrijven die het goed doen en snel groeien internationaal georiënteerde bedrijven zijn.

De huidige overlegeconomie is niet instaat om alle delen van de economie te vertegenwoordigen. Het sociale stelsel moet op de schop. ZZP'ers zitten niet bij de SER aan tafel, de vakbeweging loopt leeg. Collectieve arbeidsovereenkomsten worden met grote moeite gesloten en blijken vaak een molensteen om de nek van de economie. In de arbeidsverhoudingen moeten we terug naar de basis. Wel simpele en goede arbeidsvoorwaarden, geen wildgroei aan regeltjes. De oplossing ligt niet meer verscholen in het verticale denken. We moeten naar hybride oplossingen zodat er sector overstijgend maatwerk geleverd kan worden in de verhoudingen tussen ondernemers en hun medewerkers.

De komende jaren zullen we nog duidelijker te maken krijgen met stijgende energiekosten en de noodzaak om te verduurzamen. Als we op de huidige voet verdergaan zullen energie-intensieve bedrijven meer en meer over de grens gaan kijken. Nederland heeft op het gebied van energie een ambitieuze lange termijn agenda nodig met daarbij een solide investeringsplan. We moeten ons richten op oplossingen in het opwekken en het gebruik van energie. De energiekosten moeten omlaag. We zullen volledig moeten inzetten op de circulaire economie en op de ontwikkeling van alternatieve vormen van energievoorziening.

Mede gezien de ongewenste afhankelijkheid van instabiele landen en autocratieën die hun energie- en grondstoffenvorraden als politiek drukmiddel hanteren moeten we bezien hoe wij minder afhankelijk van die landen kunnen worden. Dit vereist gerichte inzet van ons innovatiepotentieel om tot substituten te komen die wij tevens kunnen exporteren. Die substituten variëren van groene energie of alternatieve energie importeren (LNG uit de VS) tot het ontwikkelen van alternatieven voor zeldzame grondstoffen.

Ondernemers zijn er inmiddels aan gewend dat duurzaam produceren onderdeel is van hun business case. Het is aan de overheid om hen ook in staat te stellen om energiezuinig te produceren terwijl de algehele kosten van energie beperkt blijven. Dit is de enige manier om op de lange termijn onze concurrentiekracht te behouden.

Ook de spanningen in Oekraïne en het Midden-Oosten geven een grote deuk in het vertrouwen in een duurzame veilige internationale situatie. Eens te meer blijkt dat onze (internationale) veiligheid kwetsbaar is. Alle reden om de jarenlange bezuinigingen op defensie onder de loep te nemen. Het roer moet om en er moeten veel meer financiële middelen ter beschikking gesteld worden. Uiteindelijk zullen de uitgaven voor defensie en internationale veiligheid structureel moeten stijgen! Landmacht, luchtmacht en marine verdienen adequate versterking om nationale en internationale taken naar behoren uit te kunnen voeren. Wanneer de internationale veiligheid in het geding blijft, dan gaat dit ten koste van onze Nederlandse exportpositie en uiteindelijk zal het ook de economische groei aanzienlijk raken.

De Schaduwbegroting 2016 legt concrete ideeën op tafel om te investeren in de doorgroei van startende ondernemers naar florierende bedrijven met meerdere medewerkers. We brengen het verschil tussen de loonkosten voor ondernemers en het uiteindelijke nettoloon van medewerkers terug, we gaan investeren in maatregelen die de structurele uitdagingen van de Nederlandse economie aanpakken. Door deze concrete agenda

en de hiermee gepaard gaande duurzame groei zullen we ook het huishoudboekje van de overheid stap voor stap op orde brengen. We geven dan weer geld uit dat we hebben, in plaats van dat we leven op de zak van toekomstige generaties. Samenvattend heeft het Schaduwkabinet 10 maatregelen voor ogen. De afzonderlijke maatregelen die beschreven staan in deze Schaduwbegroting dragen individueel bij aan een overkoepelende set van 10 concrete kernmaatregelen. Deze kernmaatregelen zijn als volgt:

- 1 Crisisbelasting terug naar ondernemers
- 2 Verlagen collectieve lastendruk met 50 miljard
- 3 Verdubbeling van de investeringen in innovatie
- 4 Binnen 7 jaar alle aardgasbaten in een Toekomstfonds
- 5 Instellen van een Minister van Ondernemerschap en Afschaffen
- 6 Afschaffen van het vaste arbeidscontract
- 7 Pensioenleeftijd afschaffen / AOW wordt Algemene Ontwikkelingswet
- 8 Wet Werk en Zekerheid van tafel
- 9 Afschaffen algemeen verbindend verklaring cao's
- 10 Het UWV wordt een ontwikkelingsinstelling

Deze Schaduwbegroting is tot stand gekomen op basis van de constante stroom aan input van ondernemers gedurende het jaar. Iedere dag bellen en e-mailen zij met ideeën over hoe Nederland ondernemender en beter kan worden. Daarnaast peilt ONL voor Ondernemers iedere twee weken gericht onder ondernemers hoe zij denken over het lokale, regionale en nationale beleid. De betrokkenheid van deze ondernemers is het fundament van ONL voor Ondernemers. Hun bijdrages vormen het hart van de Schaduwbegroting. Regionaal is er onder leiding van de regiovoorzitters van het OndernemersParlement een groot aantal bijeenkomsten georganiseerd om mogelijke beleidsmaatregelen te bespreken en uit te werken. De Schaduwministers zijn op basis van hun unieke expertise aan de slag gegaan met de hoofdstukken van deze Schaduwbegroting.

Ik ben het grote aantal ondernemers dat heeft meegewerkt aan de Schaduwbegroting 2016 zeer erkentelijk voor hun bijdrage. Zonder hen was dit document niet tot stand gekomen. Ik kijk er zeer naar uit om op basis van de Schaduwbegroting 2016 met politici en beleidsmakers het gesprek aan te gaan. Als ondernemers slaan wij hiermee de brug naar de politiek.

Met ondernemende groet,
namens het Schaduwkabinet,

Hans Biesheuvel

Schaduwministers	Portefeuille	Schaduwministers	Portefeuille
Hans Biesheuvel	Algemene Zaken	Adjiedj Bakas	Innovatie
Peter Paul de Vries	Financiën	Talitha Muisse	Social Entrepreneurship
Arnoud Boot	Toekomst en houdbaarheid Financieel Stelsel	Arko van Brakel	Onderwijs en Ondernemerschap
Mirjam Bink	Startups en Regeldrukvermindering	Dennis Wiersma	De Toekomst van Werk
Aad Ouborg	Internationaal Zakendoen	Arjanneke Teeuw	Familiebedrijven
Marga Hoek	Tomorrow's Economy	Mildred Hofkes	Bestuurlijke Vernieuwing
Rob de Wijk	Veiligheid en Cybersecurity	Peter Arensman	Van Starter naar Groeier

10 CONCRETE MAATREGELEN

Crisisbelasting terug naar ondernemers

Verlagen Collectieve Lastendruk met 50 mld

Verdubbeling van investeringen in innovatie

Binnen 7 jaar alle aardgasbaten in een Toekomstfonds

Minister van Ondernemerschap en Afschaffen

Afschaffen Vaste Arbeidscontract

Pensioenleeftijd afschaffen / AOW wordt Algemene Ontwikkelingswet

Wet Werk en Zekerheid van tafel

Afschaffen Algemeen Verbindend Verklaring cao's

UWV wordt een ontwikkelingsinstelling

11 GROEIBARRIÈRES

Torenhoge Werkgeverslasten

2 Jaar Loondoorbetalen bij Ziekte

Belastingstelsel

Huidige Polder

Financiering MKB

Bizarre Regeldruk

Mismatch Onderwijs & Arbeidsmarkt

Gebrek aan politiek leiderschap / geen strategie voor lange termijn

Werken en Ondernemen loont niet

Onproductief gebruik van beschikbaar kapitaal

Huidig politiek bestel

2 UITGANGSPUNTEN SCHADUWBEGROTING: ECONOMISCHE EN POLITIEKE CONTEXT

Economische context: Circa 5 miljard euro aan smeerolie voor de economie

Voor het jaar 2016 staan alle economische seinen op groen. In 2015 is de export fors aangetrokken. De werkloosheid neemt af en de koopkracht en het consumentenvertrouwen nemen toe. Een belangrijke factor voor herstel is dat ook de bedrijfsinvesteringen in de loop van 2015 weer zijn toegenomen.

De economie groeit naar verwachting met 2,1% in het jaar 2016. Dit schept ruimte op de overheidsbegroting om maatregelen te nemen die de economie versterken. De tijd van crisismaatregelen is voorbij, we gaan over op herstelwerkzaamheden. 'Never waste a good crisis'. Dit is daarom het moment om de groeibarrières in Nederland te slechten. Het Nederlands beleid om te investeren in het toekomstige verdienvermogen is verre van ambitieus. De lasten zijn dusdanig hoog dat de prikkel wordt weggenomen om te innoveren en te investeren. Het arbeidsmarktbeleid en het stelsel van onze sociale zekerheid zijn grotendeels gebaseerd op de economie zoals deze functioneerde in de jaren 70. De Schaduwbegroting 2016 presenteert concrete maatregelen om deze groeibarrières te doorbreken. Daarbij worden ook de consequenties voor de begroting aan de uitgavenkant uiteengezet.

De Schaduwbegroting 2016 bouwt voort op de fundamenteën van de Schaduwbegroting 2016. Opnieuw zal de focus liggen op een combinatie van investeren, lastenverlichting en het voldoen aan de randvoorwaarden voor economische groei. De lijn van tegelijkertijd bezuinigen en investeren wordt onverminderd doorgetrokken. De overheidsfinanciën moeten onafhankelijk van economische groei en incidentele meevallers gezond zijn. Dit is de enige manier om een gezonde buffer op te bouwen bij economische tegenwind.

Een situatie zoals in 2012, waarbij de lasten met het Kunduz-akkoord in één keer met 12 miljard zijn verhoogd moet te allen tijde worden voorkomen. Het totaal aan lastenverzwaringen over de periode 2012-2015 staat inmiddels op 22,0 miljard. De bezuinigingen waren dusdanig fors dat het consumentenvertrouwen tot een dieptepunt daalde. De vraag is gedurende de crisisjaren in Nederland veel harder gedaald dan over het gemiddelde in de Eurozone. Hierdoor is een negatieve spiraal in werking gezet die de algehele economische groei in Nederland veel schade heeft toegebracht. Om dit in de toekomst te voorkomen moet de vrij besteedbare begrotingsruimte van de overheid omhoog.

Volgens ramingen van het CPB komt het begrotingstekort over 2016 uit op 0.8%. Ten tijde van het Regeerakkoord is uitgegaan van een tekort van 1,9%. Hierdoor ontstaat een meevaller van 8 miljard euro. Deze meevaller kan niet geheel worden uitgegeven. Het terugschroeven van de aardgaswinning van 39.5 mld m³ naar 30 mld m³ leidt tot een tegenvaller van 1,2 miljard euro (berekeningen Minister Kamp) tot 2 miljard euro (vergelijking Miljoenennota 2015). Naar verwachting zal ook de rente meestijgen met een verder aantrekkende economie. Daarnaast wordt het meevallende begrotingstekort vertekend doordat Nederland in 2016 de korting op de EU afdracht ontvangt. Deze korting bedraagt 0.3% van het bbp, wat neerkomt op 2 miljard euro. De Schaduwbegroting 2016 gaat ervanuit dat de rente stijgt tot 1%. Dit betekent dat er in de begroting van 2016 daarom rekening gehouden moet worden met circa 1 miljard euro aan extra rentelasten.

Desalniettemin heeft Nederland voor het jaar 2016 een sterk verbeterde uitgangspositie. Deze Schaduwbegroting gaat er daarom vanuit dat er ten opzichte van de Schaduwbegroting 2015 een totaal van 5 miljard euro aan extra begrotingsruimte is ontstaan.

Politieke context: Kabinet heeft lastenverlichting aangekondigd maar heeft (nog) geen akkoord over herziening van het belastingstelsel

In juni 2015 heeft het Kabinet bekend gemaakt dat zij op Prinsjesdag 2015 geen maatregelen zal presenteren om het belastingstelsel grondig te herzien. De herziening van het belastingstelsel is urgent en noodzakelijk. Het is een gigantische gemiste kans om nu niet te kiezen voor een beter belastingstelsel. Voor een herziening is budgettaire ruimte nodig om de groepen die door de herziening benadeeld worden te compenseren. De positieve groeicijfers en de ramingen van het CPB leveren volgens het Kabinet een meevaller op van ten minste 5 miljard euro. Dit komt overeen met de berekeningen van het CPB zoals beschreven in de bovenstaande paragraaf over de economische context voor het jaar 2016. Nu is er dus ruimte om broodnodige fiscale veranderingen door te voeren. In Deel IV van deze Schaduwbegroting worden daarom concrete aanbevelingen gedaan om het belastingstelsel beter te maken: groei en ondernemen moet lonen.

Het Schaduwkabinet drukt het Kabinet op het hart om hoe dan ook snel de lasten voor ondernemers te verlagen. Daarnaast dient het Kabinet de begrotingsruimte te gebruiken om te investeren in het toekomstig verdienvermogen van de economie. Voor beide zaken bevat deze Schaduwbegroting een set zeer concrete maatregelen.

Aanpak Schaduwbegroting: 8 miljard aan begrotingsruimte voor lastenverlichting en banen

De Rijksbegroting voor het jaar 2016 moet de aanzet zijn voor het herinrichten van de uitgavenstroom van de overheid. Een hernieuwde focus op groei en investeringen. Een focus op lastenverlichtingen om de onzichtbare hand van ondernemerschap haar werk te laten doen. Om te investeren. Om te innoveren. Om banen te scheppen.

De Schaduwbegroting 2016 presenteert de maatregelen om deze focus aan te brengen. Hiervoor berust de Schaduwbegroting op drie concrete pijlers om de groei van de Nederlandse economie een krachtige impuls te geven. Deze pijlers bestaan uit een Investeringsagenda (Deel II), Lastenverlagingen (Deel III) en een set eenduidige randvoorwaarden (Deel IV). In samenhang scheppen deze pijlers de condities om terug te keren naar groeicijfers van ten minste 3% van het bbp.

Uitgaven en begrotingskeuzes Schaduwkabinet op hoofdlijnen

Het Schaduwkabinet kiest ervoor om 3 miljard euro te bezuinigen op de uitgaven in de zorg, op het arbeidsmarktbeleid en door de rondpompeconomie van toeslagen in te perken. Deze keuzes staan beschreven in de Verantwoording in Deel V. Daarnaast wordt in deze Schaduwbegroting uitgegaan van een meevaller van 5 miljard euro gebaseerd op de juniramingen van het CPB.

⁸ CPB, 2015, Juniraming: <http://www.cpb.nl/publicatie/juniraming-2015-economische-vooruitzichten-2015-en-2016>

⁹ MEV, 2015, Beleidsmatige lastenontwikkeling, pagina 69. & MEV 2014, Beleidsmatige lastenontwikkeling, pagina 62.

¹⁰ European Economic Forecast, Spring 2015, pagina 156: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ec2_en.pdf

¹¹ CPB, 2015, Juniraming: <http://www.cpb.nl/publicatie/juniraming-2015-economische-vooruitzichten-2015-en-2016>

¹² Kamerbrief, 23 juni 2015, Minister Kamp van Economische Zaken: http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2015Z12140&did=2015D24518

¹³ Zie Miljoenennota 2015, Nota over de toestand van 's Rijks financiën, pagina 10. & CPB Juniraming, 2015, pagina 10.: De Miljoenennota gaat er in 2015 vanuit dat de overheid 9.1 miljard euro aan inkomsten genereert door gaswinning. Het CPB raamt iedere vermindering van 1 miljard m³ aan gas op een tegenvaller van 200 miljoen euro. De gaswinning wordt teruggebracht van 39,5 m³ tot 30 m³. Hierdoor gaan in het jaar 2015 de gasbaten reeds met 2 miljard euro naar beneden. In de Miljoenennota voor het jaar 2015 is geraamd dat in 2016 de gasbaten een daling vertonen van slechts 0.2 miljard euro t.o.v. 2015. Gezien de huidige ontwikkelingen en de Kamerbrief van Minister Kamp van Economische Zaken van 23 juni 2015 is die raming niet realistisch.

De Schaduwbegroting 2016 gaat er daarom vanuit dat ook in het jaar 2016 een tegenvaller van 2 miljard zal plaatsvinden op de begroting. Dit houdt in dat ook wanneer het Gasbesluit en de Miljoenennota voor 2016 wel rekening houden met deze vermindering van de aardgasbaten, er dus 2 miljard minder ruimte is t.o.v. de originele meevaller van 8 miljard euro.

¹⁴ Kamerbrief regering, nummer 32140-13, d.d. 19 juni 2015 & Kamerbrief Staatssecretaris Wiebes, Koopkracht en werkgelegenheidseffecten lastenmaatregelen belastingherziening, d.d. 24 juni 2015.

In totaal rekt deze Schaduwbegroting met een bedrag van 8,0 miljard euro. Een bedrag van 8,0 miljard wordt direct geïnvesteerd in de reële economie. Het Schaduwkabinet kiest ervoor om de eerste 4,0 miljard euro uit te geven aan de maatregelen binnen de Investeringsagenda (Deel II). De andere 4,0 miljard worden gebruikt voor maatregelen om de lasten voor ondernemers te verlagen (Deel III).

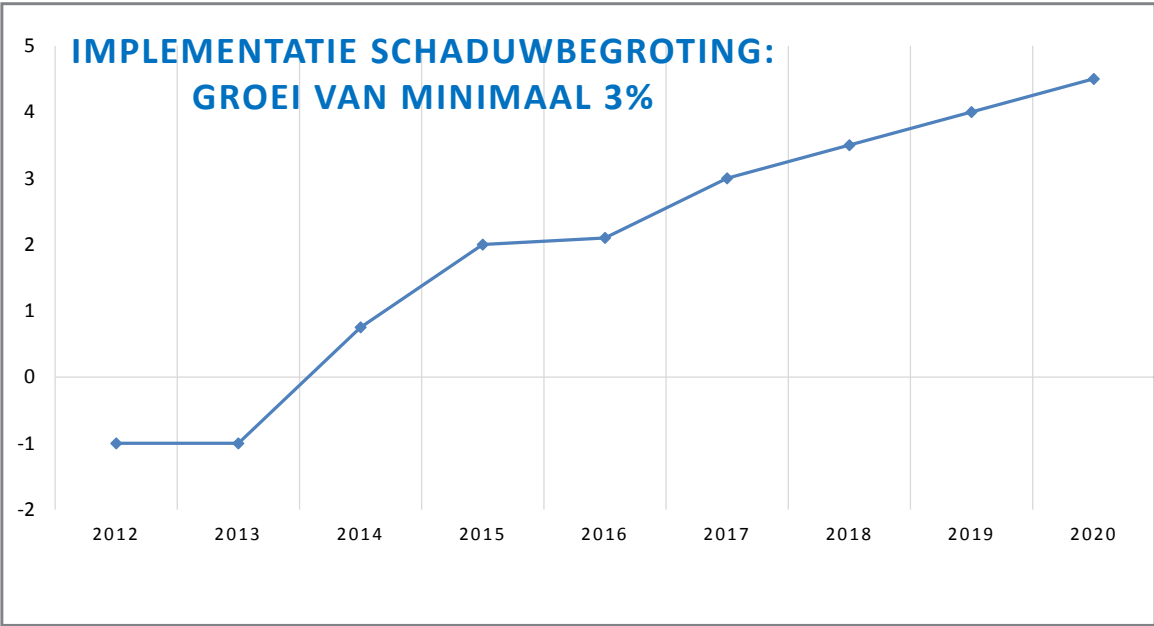
Routekaart naar Groei¹⁵: permanente bezuinigingen en ombuigingen resulteert in een extra budget van 43,5 miljard euro in het jaar 2022

Naast de meevaller van 5,0 miljard euro zet het Schaduwkabinet in op een permanente herverdeling van de overheidsuitgaven van 3,0 miljard. De totale uitgaven van de overheid worden hiervoor in 2015 met 1,5 miljard teruggebracht. Een bedrag van 1,5 miljard aan overheidsuitgaven wordt herverdeeld. Deze nieuwe verdeling van de overheidsuitgaven is erop gericht om de beperkte vrije middelen van de overheid dusdanig in te zetten dat zij groei en banen opleveren. In de drie jaren daaropvolgend (2016-2018) zijn aanvullende ombuigingen van 1,5 miljard euro noodzakelijk.

Het permanent ombuigen van de overheidsuitgaven voor de investeringsagenda en lastenverlichtingen betekent dat er in het jaar 2022 cumulatief voor 21,75 miljard euro is ruimte is ontstaan voor economische investeringen ten opzichte van het jaar 2015. De lastendruk is in 2022 cumulatief met 21,75 miljard euro afgenomen ten opzichte van het jaar 2015. Bij elkaar opgeteld is dit een stimulering van de economie van 43,5 miljard euro.

3 ROUTEKAART NAAR GROEI: ONZE VISIE VOOR DE OVERHEIDSFINANCIËN IN 2022

De investeringen en lastenverlichtingen zullen direct worden geïnvesteerd in de economie. Het eventuele negatieve effect dat bezuinigingen op de koopkracht kunnen hebben wordt hiermee teniet gedaan, met name doordat de bezuinigingen gecombineerd worden met een verlaging van de lasten op arbeid. De loonkosten voor ondernemers gaan omlaag en de algemene lasten voor ondernemers worden teruggebracht. De volledige implementatie van de Schaduwbegroting schept de voorwaarden om weer constante groeicijfers van 3% te bereiken. Dit is weergegeven in figuur 1:

Figuur 1: Implementatie Schaduwbegroting - Terug naar economische groeicijfers van minimaal 3%.

¹⁵ De Routekaart naar Groei wordt nader toegelicht in hoofdstuk 3.

In het jaar 2016 betekent dit dat er een bedrag van 3.0 miljard euro vrijgemaakt moet worden door middel van het bezuinigen op andere posten. De keuzes die het Schaduwkabinet hiervoor maakt worden beschreven in het volgende hoofdstuk (Speerpunten Schaduwbegroting) en in Deel V (Verantwoording).

Volgens onze methode groeit de vrijgekomen ruimte op de begroting van jaar op jaar. De mogelijkheden tot investeren en lastenverlichtingen groeien hierbij mee. Hiervoor is het nodig om in het eerste jaar (2016) een bedrag van 3,0 miljard euro permanent om te buigen. In de drie jaren daaropvolgend (2017-2019) zijn aanvullende ombuigingen van 1,5 miljard euro noodzakelijk. Vanwege het permanente karakter van deze ombuigingen is het niet per definitie nodig om daarna nog verder te bezuinigen. Er is dan echter wel jaarlijks discretionaire ruimte ontstaan voor uitgaven aan de investeringsagenda, lastenverlichtingen en economische randvoorwaarden.

Concreet betekent dit dat er in de begroting voor het jaar 2016 (deze begroting) een totaal van 3,0 miljard euro permanent wordt omgebogen. De ombuigingen in de begrotingsjaren 2017, 2018 en 2019 bedragen jaarlijks een verdere 1,5 miljard. Schematisch wordt dit weergegeven in figuur 2:

Begrotingsjaar	Bezuinigingen in miljarden
2016	3
2017	1,5
2018	1,5
2019	1,5
2020	0
2021	0

Figuur 2: Noodzakelijke ombuigingen in de periode 2016 - 2021.

Structurele effecten van de Schaduwbegroting

De Schaduwbegroting kiest er voor om de 3,0 miljard euro aan bezuinigingen daadwerkelijk om te buigen en ten goede te laten komen aan de economie. De investeringen en lastenverlichtingen lopen synchroon met de bezuinigingen.

Begrotingsjaar	Discretionaire begrotingsruimte t.o.v. 2015
2016	3
2017	4,5
2018	6
2019	7,5
2020	7,5
2021	7,5
2022	7,5

Figuur 3: Discretionaire begrotingsruimte t.o.v. 2015.

De positieve economische effecten van de Schaduwbegroting zijn in 2016 met een investering van 3,0 miljard euro nog beperkt. Vanwege het structurele karakter van de bezuinigingen loopt dit bedrag echter op in de jaren 2017, 2018 en 2019. Vanaf het jaar 2020 is er ruimte op de begroting ontstaan om in totaal 7,5 miljard aan investeringen en lastenverlichtingen te spenderen.

Cumulatieve effecten van de Schaduwbegroting¹⁶

Het permanent ombuigen van de overheidsuitgaven voor de investeringsagenda en lastenverlichtingen betekent dat er in het jaar 2022 cumulatief voor 21,75 miljard euro is geïnvesteerd ten opzichte van het jaar 2015. De lastendruk is in 2022 cumulatief met 27,75 miljard euro afgenomen ten opzichte van het jaar 2015. Bij elkaar opgeteld is dit een stimulering van de economie van 43,5 miljard euro.

In figuur 4 en 5 worden de cumulatieve effecten schematisch weergegeven:

Begrotingsjaar	Jaarlijkse Investerings	Cumulatieve Investerings
2016	1,5	1,5
2017	2,25	3,75
2018	3,0	6,75
2019	3,75	10,5
2020	3,75	14,25
2021	3,75	18
2022	3,75	21,75

Figuur 4: Jaarlijkse en Cumulatieve investeringen in miljarden volgens Schaduwbegroting 2016.

Begrotingsjaar	Jaarlijkse Lastenverlichtingen	Cumulatieve Lastenverlichtingen
2016	1,5	1,5
2017	2,25	3,75
2018	3,0	6,75
2019	3,75	10,5
2020	3,75	14,25
2021	3,75	18
2022	3,75	21,75

Figuur 5: Jaarlijkse en Cumulatieve Lastenverlichtingen in miljarden volgens Schaduwbegroting 2016.

4 SPEERPUNTEN VAN DE SCHADUWBEGROTING:
INVESTERINGEN, LASTENVERLAGINGEN EN RANDVOORWAARDEN

In de nieuwe economie kunnen we er niet meer vanuit gaan dat groei vanzelfsprekend is. Structurele investeringen in de Nederlandse economie zijn nodig. Ten eerste moeten we investeren in het toekomstige verdienmodel van Nederland en investeren in doorbraakinnovaties. Nederland staat voor grote vraagstukken bij het inrichten van het toekomstig verdienmodel van de economie, op het gebied van de zorg en bij het beperken van de energiekosten. In de nieuwe economie met wereldwijde concurrentie kunnen we als Nederland onze positie alleen behouden als we ons richten op het creëren van producten en diensten waar we waarde toevoegen door hoogwaardige kennis en technologie. De eerder besproken uitgaven aan de zorg zijn zonder innovatieve oplossingen niet te handhaven, de energiekosten zullen de komende jaren enkel stijgen. We moeten startups in hun kracht zetten, helpen groeien en de risico's voor hen beperken wanneer zij hun eerste medewerkers willen aannemen. De omzet bij bedrijven moet stijgen – de topline van Nederland moet omhoog! We moeten gaan samenwerken in innovatieve netwerken en de kennis die we hebben delen en optimaal inzetten.

Investeringsagenda – 4 miljard euro

De eerste pijler van de Schaduwbegroting bestaat uit een ambitieuze Investeringsagenda van 4 miljard euro. Het Schaduwkabinet kiest ervoor om de uitgaven aan het innovatiebeleid te verhogen. De Nederlandse uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling verhouden zich tot slechts 1% van het bbp. Binnen 4 jaar moet dit verdubbelen. Wij kiezen voor een heroriëntatie op de maakindustrie en familiebedrijven, we stimuleren de export, sales en de netwerkeconomie. De promotie van ondernemerschap en ondernemersvaardigheden en een sterke impuls voor het onderwijs zijn belangrijke onderdelen van de Investeringsagenda. Niet alle maatregelen zullen al in het jaar 2016 kunnen worden ingezet. Echter, deze pijler legt een duidelijke visie en routekaart op tafel met maatregelen die kleine ondernemers, en daarmee de algehele Nederlandse welvaart, daadwerkelijk ten goede zullen komen.

Lastenverlagings – 4 miljard euro

De tweede pijler van de Schaduwbegroting is gericht op het verlagen van de lasten op arbeid en gericht op een activerend en consistent fiscaal beleid. Om het weer aantrekkelijk te maken voor ondernemers om medewerkers aan te nemen is het noodzakelijk om de WIG, het verschil tussen de loonkosten voor ondernemers en het uiteindelijke nettoloon van de medewerkers, te verlagen. Hiertoe zal met name de lastendruk als gevolg van de premies moeten worden verlaagd. In ogenschouw nemend dat veel bedrijven de eerste 5 jaar niet doorkomen en dat de groei van de economie voornamelijk zal moeten komen van groeiende bedrijven is deze maatregel cruciaal voor de groei van de Nederlandse economie op de korte termijn. Onder deze pijler doet het Schaduwkabinet ook een set voorstellen om investeringen in jonge bedrijven fiscaal aantrekkelijker te maken.

De opzet van de Schaduwbegroting 2016 is schematisch weergegeven op pagina 21 in figuur 8.

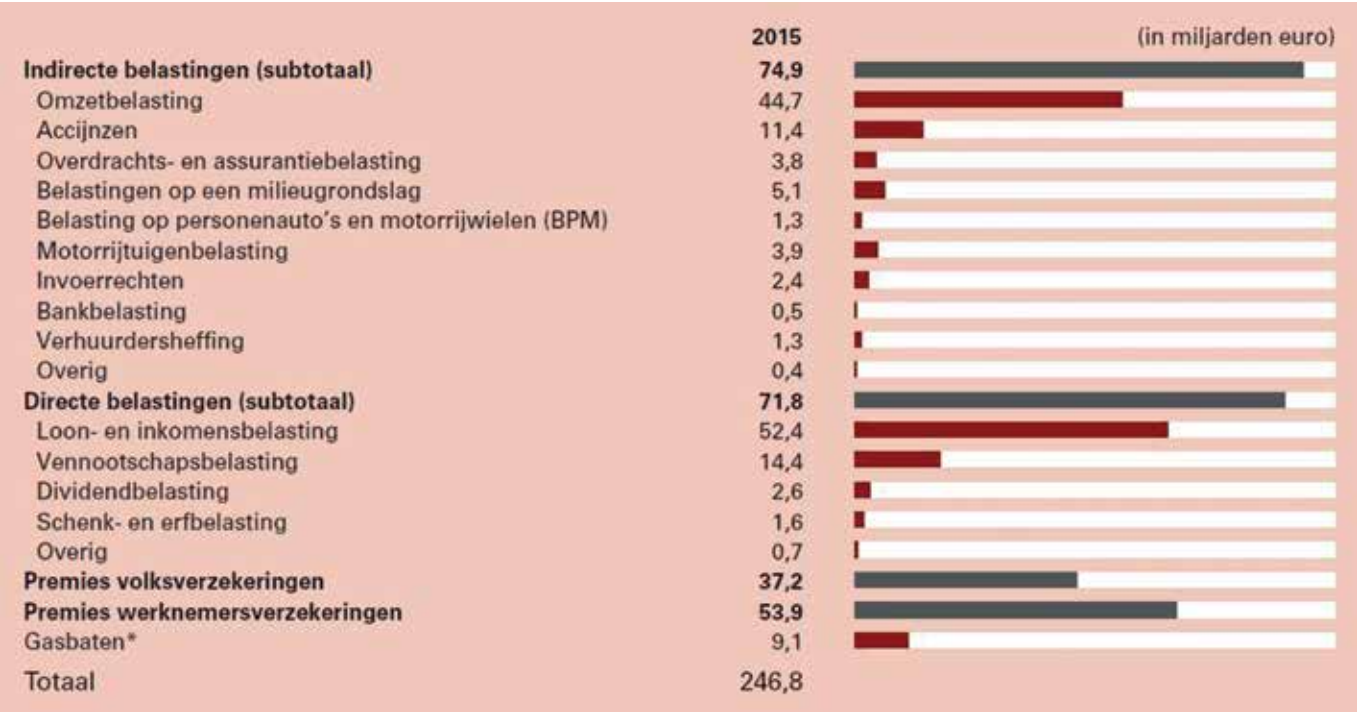
Randvoorwaarden

De derde pijler van de Schaduwbegroting zet de randvoorwaarden uiteen waaronder de Nederlandse economie kan terugkeren naar consistente en duurzame groei. Binnen deze pijler pleit het Schaduwkabinet voor een versimpeling van het belastingsysteem en een versoepeling van de arbeidsmarkt. De kredietverlening aan het Kleinbedrijf moet weer op gang komen en het Sociaal Stelsel moet worden hervormd. Om voor ondernemers een duidelijk investeringsklimaat met heldere spelregels te bewerkstelligen herhaalt het Schaduwkabinet de boodschap dat beleid in de eerste plaats consistent, betrouwbaar en voorspelbaar moet zijn.

16 De cumulatieve effecten zijn gebaseerd op de permanente bezuinigingen (3 miljard in 2016) waarvoor het Schaduwkabinet kiest. De totale investeringen van deze Schaduwbegroting (8 miljard in 2016) zijn hoger omdat de meevaller van 5 miljard euro voor het jaar 2016 niet in de autonome Routekaart naar Groei zijn meegenomen.

Winst- en Verliesrekening voor ondernemers

De inkomsten van de centrale overheid zijn volgens de Miljoenennota 2015 geraamd op 246,8 miljard euro. De grote posten waar ondernemers aan bijdragen zijn de btw, de loon- en inkomstenbelasting, de vennootschapsbelasting en de premies voor de werknemersverzekeringen.

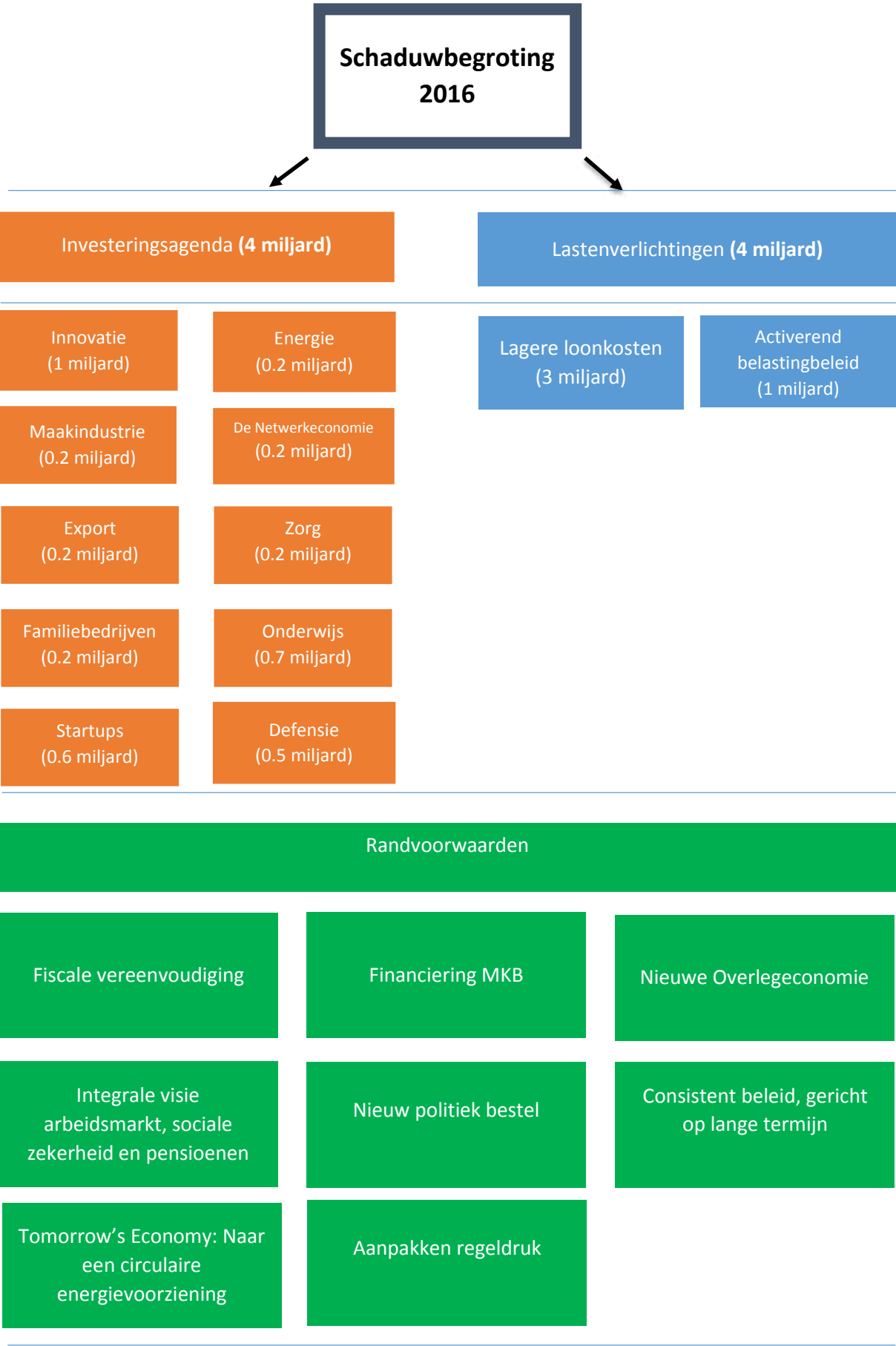

Figuur 6: Inkomsten Centrale Overheid, Miljoenennota 2015.

De uitgaven van de centrale overheid zijn volgens de Miljoenennota 2015 geraamd op 259,6 miljard euro. In figuur 7 komt duidelijk naar voren dat een zeer groot deel van de begrote uitgaven zijn vastgelegd voor de zorg en de sociale zekerheid. De begroting van bijvoorbeeld het Ministerie van Economische Zaken bedraagt slechts 4,4 miljard euro en vertegenwoordigt hiermee 1,7% van de begroting. De uitgaven aan onze Sociale Zekerheid en het Arbeidsmarktbeleid vertegenwoordigen daarentegen 30% van de begroting. De Rondpompeconomie is hiermee dusdanig groot dat de ruimte voor economische investeringen, de uitgaven aan het toekomstige verdienmodel van Nederland, zeer beperkt zijn.

Figuur 7: Uitgaven Centrale Overheid, Miljoenennota 2015.

Figuur 8: Schematische weergave opbouw Schaduwbegroting 2016

5 BEGROTINGSKEUZES

Economische context: Circa 5 miljard euro aan smeerolie voor de economie

In het jaar 2016 zal er een bedrag van 3 miljard euro vrijgemaakt moeten worden door middel van bezuinigin-
gen op het arbeidsmarktbeleid en het toeslagenbeleid. Aan de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid
wordt momenteel 77,6 miljard euro uitgegeven. Dit vertegenwoordigt een totaal van 30% van de Rijksbegro-
ting.

Deze verwachte kostenstijging is enerzijds het gevolg van het economische vooruitzicht. Zonder een scherpe
daling van de werkloosheid zullen er meer burgers een aanspraak maken op de sociale zekerheid. Omdat de
premies van de werknemersverenigingen gekoppeld zijn aan de daadwerkelijke WW-uitgaven zullen zonder
ingrepen de lasten voor ondernemers stijgen. Deze premies worden immers geheel betaald door werkgevers.
Indien er door de politiek voor wordt gekozen om deze koppeling te handhaven zal de hoogte van de WW-uit-
kering moeten worden beperkt. Het Schaduwkabinet kiest er daarom voor om de hoogte van de WW-uitkering
te verlagen en hiermee een bedrag van 1,5 miljard euro te bezuinigen.

	2014	2015	Schaduwbegroting 2016
Inkomsten (belastingen en premies)	234.7	237.7	233.7 (- 4,0 mld.)
Netto uitgaven onder het uitgavenkader	248.0	249.7	253.7 (+ 4.0 mld.)
Onderwijs (p.31 begroting OCW)	35.9	36.0	36.7 (+ 0.7 mld.)
Economische Zaken (p.24 begroting EZ)	5.1	4.8	7.6 (+ 2.8 mld.)
Defensie (p.18 begroting Defensie)	7.9	8.0	8.5 (+ 0.5 mld.)
Huurtoeslag p.22 begroting WenR	3.1	3.2	2.7 (-0,5 mld.)
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid	75.3	77.0	81.8 (- 1.5 mld.)
Budgettair Kader Zorg	66.4	66.4	68.5 (-0,5 mld.)
Overige netto uitgaven	3.5	0.8	0.3 (-0.5 mld.)
Gasbaten	-10.8	-9.1	-7.1 (-2 miljard)
Rentelasten	8.4	8.3	
Zorgtoeslag	3.8	4.0	3.5 (-0,5 mld.)
Overig	2.0	-2.4	-2.4
Totale netto uitgaven	251.5	250.5	253.5 (+ 3 mld.)
EMU-saldo centrale overheid	-16.8	-12.8	-15.5
EMU-saldo decentrale overheden	-2.2	-1.8	-1.9
Feitelijk EMU-saldo	-19.0	-14.6	-6.6 (-8 miljard)
Feitelijk EMU saldo (in procenten bbp)	-2.9%	-2.2%	-0.9% (CPB raming)
EMU-schuld	454	467	467
EMU-schuld (in procenten bbp)	69.8%	70,0%	70.0%
Bruto Binnenlands Product (bbp)	650	667	667

Figuur 9: Miljoenennota & Prinsjesdagstuk-
ken 2015 in verhouding tot Schaduwbegro-
ting 2016. De cijfers in kolom 1 en 2 zijn
overgenomen uit de Miljoenennota 2015
tenzij anders aangegeven in de figuur. Let
op: Met het oog op een vergelijking met
de algehele begroting van de Rijksover-
heid voor het jaar 2015 zijn de cijfers in
kolom 1 en 2 in dit figuur gebaseerd op de
ramingen van de Miljoenennota 2015. De
cijfers van de Schaduwbegroting 2016 zijn
gebaseerd op de Juniraming van het CPB.

De stijgende kosten in de sociale zekerheid zijn anderzijds ook het gevolg van de politieke keuzes uit het ver-
leden. Een zeer uitgebreid systeem van toeslagen is reeds ingericht. Hierdoor krijgt een totaal van 80% van de
Nederlanders een toeslag in enigerlei vorm (huurtoeslag, zorgtoeslag, kinderbijslag). In deze rondpompecono-
mie van toeslagen gaat een bedrag om van 14,5 miljard euro. Het eindrapport van de Commissie Van Dijkhui-
zen¹⁷ heeft reeds gewezen op de omvang van dit toeslagensysteem en gepleit voor hervormingen. Een goed
beeld van de omvang van de toeslagen wordt weergegeven in figuur 10. Het Schaduwkabinet kiest er daarom
voor om op zowel de huurtoeslag als de zorgtoeslag een bedrag van 0,5 miljard euro te bezuinigen.

	2014	2015	Schaduwbegroting 2016
Huurtoeslag	3.1	3.2	2.7 (-0.5 mld)
Zorgtoeslag	3.8	4.0	3.5 (-0.5 mld)
Kinderopvang- toeslag	1.8	2.1	2.1
Kindregelingen (Kinderbijslag / kindgebonden budget)	4.3	5.2	5.2
Totaal	13.0	14.5	13.5

Figuur 10, Toeslagen Miljoenennota en
Prinsjesdagstukken 2015 in verhouding tot
Schaduwbegroting 2016.

Ook in de financiering van de zorg zullen er belangrijke keuzes gemaakt moeten worden. Het Schaduwkabinet
kiest ervoor om in de uitgaven aan de collectieve zorg in het jaar 2016 een bedrag van 0,5 miljard euro te be-
zuinigen. De uitgaven aan de zorg bedragen momenteel bijna 72,9 miljard euro - 28 % van de begroting.

Het bedrag dat wij in Nederland aan de zorg willen uitgeven is een maatschappelijke keuze. Het Schaduwka-
binet constateert echter wel dat gezien het zeer hoge aandeel van deze kosten op de totale Rijksbegroting we
ook hier voor duidelijke keuzes staan. Hoewel door preventiemaatregelen en de slimme toepassing van nieuwe
technologie de kostenstijging enigszins gematigd kan worden zullen we als maatschappij naar een model moe-
ten waar individuele burgers meer zelf bijdragen aan de totale kosten. Een stijging van de individuele zorgpre-
mie ligt hier het meest voor de hand. Dit voorkomt dat de premiebijdragen van werkgevers voor de Zorgverze-
keringswet in de nabije toekomst dusdanig stijgen dat het systeem überhaupt niet meer houdbaar zou zijn.

¹⁷ Eindrapport Commissie Inkomstenbelasting, 2013. <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/06/18/commissie-van-dijkhuizen-lagere-belastingtarieven-met-een-hele-lange-eerste-schijf-minder-aftrekkosten-en-eenvoudiger-toeslagen-leiden-tot-meer-banen.html>

Groei over de grenzen

Het familiebedrijf VANAD Group is actief op het snijvlak van informatie en communicatie. Het begon in 2005 als callcenter en is wegens de komst van (mobiel) internet en social media doorontwikkeld van contact center naar engagement center. "Nu zit de markt in de overgang van contact-centers naar engagement centers. Vroeger belde je naar een bedrijf om een vraag te stellen. Het bedrijf was de enige partij die antwoord gaf op de vraag van de consument. Tegenwoordig wil je engagement voelen met een bedrijf." legt directeur Arthur Nederlof uit. De focus van VANAD lag voornamelijk op commerciële bedrijven, maar in de afgelopen jaren heeft het bedrijf zich verbreedt richting de gezondheidszorg en de (lokale) overheid.

Tien jaar later is VANAD Group uitgegroeid tot een internationaal bedrijf met vestigingen in België, China, Duitsland, Groot-Brittannië en de VS. Internationalisering is de grootste uitdaging voor VANAD Group op dit moment. "China is een markt waarin we actief willen zijn omdat we verwachten dat die economie zo hard gaat groeien dat wij met onze kennis toegevoegde waarde kunnen leveren in de ontwikkeling die ze doormaken. De middenklasse daar wordt steeds groter en gaat meer consumeren, dan ontstaan er vraagstukken rondom klantcontact en engagement en daarin kunnen wij ze ondersteunen." Arthur's wens is om ook nog uit te breiden in Scandinavië. "Je ziet daar bijvoorbeeld veel gebeuren rondom e-health."

De VS is een belangrijke markt waar VANAD Group spectaculaire plannen heeft. "Amerika loopt voorop als het gaat om customer engagement, dus we willen graag actief zijn in die markt om te blijven leren en onze visie scherp te houden. Daar zit je dicht op innovatie, op success stories die wij kunnen doorvertalen naar onze strategie. Als je internationaal werkt merk je pas hoe klein Nederland is. Er is een enorme markt buiten onze thuismarkt waarin je je groei snel kunt versterken. Een order in VS is al snel 10 keer groter dan in Nederland terwijl je er even hard voor werkt."

Uiteraard zijn er bepaalde hobbels die je tegenkomt in het proces van internationaliseren. "Je betreedt allerlei nieuwe markten. Het is niet zo dat wanneer je iets goed doet in Nederland je het ook even in het buitenland kunt doen. Je moet je goed laten informeren door lokale mensen, marktonderzoek doen, keuzes continu evalueren en de juiste mensen aan je verbinden die jou daar vertegenwoordigen." Toch gaan er altijd wel dingen mis legt Arthur uit. Het goede daaraan is dat je er veel van leert en het de kwaliteit van de dienstverlening in z'n algemeenheid weer verbetert.

Arthur is trots op de filosofie van het bedrijf: 'Happy People'. "Wij vinden dat iedereen fantastisch is en zich ook zo moet kunnen voelen." Dat zit in het vieren van successen, in persoonlijke ontwikkeling, het lol hebben met elkaar, het stilstaan bij bijzondere dagen, maar vooral in de kleine persoonlijke gebaren waarmee je de echte verbondenheid onderling voelt.

DEEL II: INVESTERINGSAGENDA

Op de begroting voor 2015 heeft de Rijksoverheid 5,9 miljard euro¹⁸ vrijgemaakt voor concreet beleid om innovatie en R&D te stimuleren. Dit is slechts 0.89% van het bbp en een daling van 200 miljoen euro ten opzichte van de uitgaven in 2014¹⁹. Alle uitgaven aan onderwijs, infrastructuur en de gehele begroting van het Ministerie van Economische Zaken bij elkaar opgeteld representeren nog steeds slechts 18% van de totale Rijksbegroting. Voor het concurrentievermogen van de Nederlandse economie op de lange termijn moet dit percentage omhoog.

Nederland heeft een open economie en kan de internationale concurrentiestrijd alleen aan als we investeren in innovatieve bedrijven, in het naar de markt brengen van nieuwe technologie, in de kwaliteit van de beroepsbevolking en in de samenwerking tussen kennisinstituten en bedrijven.

Het Schaduwkabinet maakt in het jaar 2016 in totaal 4 miljard euro vrij voor de investeringsagenda. Hiervan wordt 1 miljard euro besteed aan de uitgaven aan het algemene innovatiebeleid. Deze uitgaven richten zich met name op (de door groei van) innovatieve bedrijven en starters en op de valorisatie van kennis. Hiervoor is het omgooien van het Topsectorenbeleid naar een actieve, resultaatgerichte agenda een vereiste. Een verdere 3 miljard euro wordt uitgegeven aan de specifieke thema's binnen de investeringsagenda. Dit betreft de volgende thema's:

1	Innovatie	6	Energie
2	Maakindustrie	7	De Netwerkeconomie
3	Export	8	Zorg
4	Familiebedrijven	9	Onderwijs
5	Startups	10	Defensie

¹⁸ Rathenau Instituut, 2015, "Totale Investerings in Wetenschap en Innovatie 2012-2019". <http://www.rathenau.nl/publicaties/publicatie/totale-investerings-in-wetenschap-en-innovatie-2013-2019.html>

¹⁹ idem

1 KRACHTIGE FOCUS OP INNOVATIEBELEID

Een krachtige en slagvaardige economie. Wendbaar, innovatief en duurzaam. Dat is het beeld van het Nederland van de toekomst dat het Schaduwkabinet voor ogen staat. Aanpassingsvermogen is het kapitaal van de toekomst. Ambitie op innovatiebeleid is van groot belang voor de toekomstige economische groei van Nederland. De uitgaven aan onderzoek, ontwikkeling en innovatie zullen dan ook de komende jaren fors moeten stijgen.

Innovatiedoelstellingen van het Schaduwkabinet

- Binnen 4 jaar, een verdubbeling van de publieke uitgaven in R&D&I, gemeten als percentage van het BBP, ten opzichte van het jaar 2015²⁰
- Per 2025 een verdubbeling van het aantal innovatieve startups t.o.v. 2013

Om het innovatiebeleid van overheidswege een krachtige impuls te geven heeft het Schaduwkabinet een viertal kernpunten gedefinieerd:

- Strategische partnerships: Inzetten op de (door) groei van nieuwe innovatieve bedrijven
- Faciliteren van kennisvalorisatie in de gehele economische keten
- Omgooien van het Topsectorenbeleid
- Inzetten op het faciliteren van startups

Maatregel [1 miljard euro, begroting Economische Zaken]: Binnen vier jaar, een verdubbeling van het Nederlandse budget voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie.

Voor een open kenniseconomie en een economie gericht op export is een innovatiebudget van 1% van het bbp veel te laag. Een totaal van 5,9 miljard op de totale begroting steekt schril af tegen de uitgaven aan de sociale zekerheid en de zorg. Het Schaduwkabinet pleit ervoor om tot een forse ophoging van dit budget te komen. In het jaar 2016 maakt zij hiervoor 1 miljard euro beschikbaar. In de jaren 2017, 2018 en 2019 komt daar ieder jaar een miljard euro bij.

Strategische partnerships: Inzetten op de (door) groei van nieuwe innovatieve bedrijven

Innovatieve toepassingen van nieuwe technologieën ontstaan wanneer er een gezond ecosysteem aanwezig is. Grote en kleine bedrijven werken hierin nauw samen, veelal met gebruik van kennis die is ontwikkeld op universiteiten of in-house bij multinationals. Innovatie is niet van bovenaf op te leggen. Innovatie ontstaat onder andere door technologie op een nieuwe manier toe te passen, door de valorisatie van (fundamenteel) onderzoek, door spill-overs in een productieproces, of door verschillende technologieën creatief te combineren.

In toenemende mate leggen grotere bedrijven zich toe op corporate venturing. Zij nemen jonge bedrijven over, of zij investeren in veelbelovende startups en gaan joint-ventures aan. Deze bedrijven realiseren zich dat het niet mogelijk is om puur op basis van eigen R&D uitgaven de concurrentie een stap voor te blijven. Innovatie komt voor deze bedrijven van buitenaf. Startups springen hierop in en treden in een vroeg stadium in contact met de gevestigde bedrijven in hun markt. Zij weten dat bij deze bedrijven de financiële slagkracht zit om hun bedrijf te laten groeien. Op deze manier ontstaat er een win-win situatie. Een groot deel van de Nederlandse multinationals heeft actief beleid om startups en jonge innovatieve bedrijven te ondersteunen. Het Schaduwkabinet raadt hen aan om de volgende slag te maken door de verantwoordelijkheid hiervoor bij de Raden van Bestuur te leggen. Het is namelijk geen kwestie van Research en Development, het is een kwestie van strategie voor de lange termijn: een investering in het toekomstig verdienmodel en de continuïteit van het bedrijf.

Incubators en technologiecampussen zijn de nieuwe drijvers van innovatie. Dit zijn de plaatsen waar jonge bedrijven de kans krijgen om door te groeien. Binnen de incubator omringen gevestigde bedrijven zich met de startups die nieuwe technologische toepassingen in de markt zetten. Hierbij maken ze gebruik van elkaars specifieke kennis en kracht. Goede voorbeelden zijn onder meer Thales, Demcon²¹ en Lely²².

De komende jaren moeten we alle zeilen bij zetten om de best practices te ondersteunen en te verspreiden. Meer bedrijven moeten de goede voorbeelden gaan volgen.

Faciliteren van kennisvalorisatie in de gehele economische keten

Er blijven in Nederland nog teveel patenten op de plank liggen en teveel wetenschappelijk onderzoek wordt niet naar de markt gebracht. Ook hier moeten de best-practices worden ondersteund en verspreid. Zo heeft onderzoeksinstituut TNO²³ programma's om ondernemers te ondersteunen bij het naar de markt brengen van nieuwe technologie. Bij de technische universiteiten in Eindhoven²⁴, Delft²⁵ en Twente²⁶ ontspringen steeds meer startups.

We zullen moeten toewerken naar een systeem van open innovatie en open acces. De sleutel van zoveel maatschappelijke uitdagingen ligt bij ondernemerschap. In bijvoorbeeld de zorg, en op het gebied van het verduurzamen van onze energievoorziening is er een berg aan kennis verscholen achter patenten of alleen toegankelijk via wetenschappelijke tijdschriften. Wanneer ondernemers beter toegang krijgen tot deze kennis slingeren we het vliegwiel aan. De economie verandert in de huidige tijd zo snel dat het juist de kleine wendbare bedrijven zijn die nieuwe toepassingen vinden voor technologie en hier een business model om heen bouwen.

Dutch Centers for Entrepreneurship²⁷ ondersteunt de afzonderlijke Centres of Entrepreneurship bij universiteiten. Zij ontwikkelt succesvolle ondernemerschapsprogramma's voor studenten, docenten en regionale bedrijven. Deze programma's hebben de volle aandacht van het Schaduwkabinet. Dutch Centers for Entrepreneurship heeft de belangrijke taak om de vele programma's die er in Nederland zijn om ondernemerschap vanuit scholen en universiteiten te ondersteunen en bij elkaar te brengen. Kennis moet beter worden gedeeld.

Het Schaduwkabinet pleit voor het opnemen van ondernemerschap als kerntaak bij alle onderwijsinstellingen. De Colleges van Bestuur moeten hierbij hun expliciete commitment geven om ondernemerschap te stimuleren en meer startups te laten ontstaan vanuit hun scholen en universiteiten.

²¹ <http://fd.nl/economie-politiek/1109227/thales-en-demcon-zetten-deuren-open-voor-ondernemers>

²² <http://fd.nl/frontpage/ondernemen/1086279/lcly-industries-zoekt-partners-om-succes-melkrobot-te-continueren>

²³ <http://technologiezoektondernemer.tno.nl/>

²⁴ <https://www.tue.nl/innoveren/over-innovation-lab/valorization-academy/>

²⁵ <http://www.tudelft.nl/zakelijk/ondernemen/commercialisering-en-financiering/>

²⁶ <http://www.utwente.nl/business/startupondersteuning/>

²⁷ <http://www.dutchce.nl/>

²⁰ Gebaseerd op de maatstaf van het Rathenau Instituut: Rathenau Instituut, 2015, "Totale Investerings in Wetenschap en Innovatie 2012-2019". <http://www.rathenau.nl/publicaties/publicatie/totale-investeringen-in-wetenschap-en-innovatie-2013-2019.html>

Eén van de grootste uitdagingen om ten volle de vruchten te plukken van de valorisatie van kennis blijft de financiering van ondernemers na de startup fase. Hiervoor doet het Schaduwkabinet onder meer concrete voorstellen om investeren fiscaal aantrekkelijk te maken. Deze plannen zijn uiteengezet in de aanbevelingen in Deel IV, hoofdstuk 1 (Fiscale vereenvoudiging) en in Deel III, hoofdstuk 2 (Een activerend en consistent fiscaal beleid).

Topsectorenbeleid niet toegespitst op het MKB en niet geschikt voor het stimuleren van doorbraakinnovaties

Om het innovatiebeleid kostenneutraal een sterke impuls te geven pleit het Schaduwkabinet ervoor om het huidige topsectorenbeleid bereikbaar te maken voor kleine ondernemers. De innovatiedoelstellingen en huidige uitgaven aan het Topsectorenbeleid moeten worden ingericht naar het voorbeeld de Grand Challenges van de Europese Unie, het Horizon 2020 programma. Deze Grand Challenges zijn ingericht op thema's en uitkomsten, maar laten de manier waarop over aan alle ondernemers in de markt.

De economische redenatie achter het afschaffen van Topsectorenbeleid

- Het Topsectorenbeleid 'kiest' winnaars 'top-down'. De overheid is echter slecht in staat om de echte winnaars van de toekomst van tevoren te kiezen. Hieruit volgt dat er minder rendabele en innovatieve ondernemingen via het topsectorenbeleid gestimuleerd worden ten koste van de bedrijven met exponentieel groeipotentieel die buiten de sectoren en doelstellingen van het Topsectorenbeleid vallen.
- Startups en micro-ondernemingen vinden zeer moeilijk aansluiting bij het Topsectorenbeleid²⁸. Dit is echter de groep waar echte vernieuwing zal moeten ontstaan.

Startups

Startups drijven de vernieuwing die de Nederlandse economie nodig heeft, niet alleen voor zichzelf, zij geven hun innovaties ook door aan grote, gevestigde ondernemingen. Het specifieke beleid dat het Schaduwkabinet voor ogen heeft is uiteengezet in de Investeringsagenda in Deel II, hoofdstuk 5 (Startups) van deze Schaduwbegroting. Hierin wordt een set van vier concrete maatregelen voorgesteld, gericht op onderzoek, financiering en werknemersparticipatie.

2 MAAKINDUSTRIE

De maakindustrie is verantwoordelijk voor 12% van de banen in het bedrijfsleven en wordt vertegenwoordigd door ca. 50 000 bedrijven. De maakindustrie is verantwoordelijk voor 39% van de Nederlandse export²⁹.

Elke baan in de maakindustrie schept in andere sectoren als dienstverlening en transport één tot anderhalve baan³⁰. Kijkend naar uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling (R&D) blijkt dat 1 miljoen euro in de maakindustrie, uiteindelijk leidt tot 8 onderzoeksbanen, 24 banen in de industriële productie, 24 banen bij toeleveranciers en uiteindelijk 32 banen in dienstverlenende sectoren³¹.

Bedrijven in de maakindustrie kenmerken zich door kennisintensieve, technologische producten, leveren een relatief hoge toegevoegde waarde en zijn bovengemiddeld vaak 'management-owned', en ondersteund door middel van private-equity³².

In de maakindustrie is, ondanks de magere economische jaren, een stijgende lijn te zien in de ontwikkeling van de export. Door de relatief hoge afzet in het buitenland is zij minder afhankelijk van de binnenlandse economie. Hiermee is de maakindustrie met recht één van de pijlers onder de Nederlandse economie te noemen.

Afgaand op deze cijfers moeten we de maakindustrie ondersteunen. Ons niet tevreden stellen met de bedrijven die al zeer goed bezig zijn, maar streven naar meer bedrijven die uitgroeien tot technische kampioenen van Nederland. De maakindustrie kampt met een groot tekort aan beschikbare technische vakmensen. De investeringskosten om als start-up door te groeien naar exporterend bedrijf, in vergelijking met de dienstensector, zijn relatief hoog. De energiekosten en kosten voor ruwe materialen zullen naar verwachting de komende jaren stijgen.

Nu is het moment om in te spelen op de behoeften van dit voor Nederland essentiële onderdeel van het bedrijfsleven. Onderstaand doet het Schaduwkabinet twee voorstellen om de maakindustrie te ondersteunen.

²⁸ Panteia - Rapport Topsectorenbeleid en MKB - April 2014.

²⁹ Panteia, 2013, "Toekomst van de maak industrie - Knowledge based capital"

³⁰ Panteia, 2013, "Toekomst van de maak industrie - Knowledge based capital"

³¹ Management Team, 2013, "Maakindustrie top 100: Het onderschatte succes van de maakindustrie" - Onderzoek uitgevoerd door Mazars Berenschot Corporate Finance.

³² Management Team, 2013, "Maakindustrie top 100: Het onderschatte succes van de maakindustrie" - Onderzoek uitgevoerd door Mazars Berenschot Corporate Finance.

Maatregel [150 miljoen, begroting Economische Zaken]: WBSO voor Vakmanschap en Ambachten.

Vakmanschap en Ambachten moeten gestimuleerd worden. Voor de Nederlandse economie is het belangrijk om meer maakindustrie in Nederland te houden en meer mensen op te leiden tot echte vakmensen. Dit is mogelijk door middel van een nieuwe regeling voor Vakmanschap en Ambachten – naar voorbeeld van de zeer succesvolle stimuleringsregeling voor Speur- en Onderzoekswerk (WBSO). De WBSO geeft ondernemers de mogelijkheid om 35% van de personeelskosten voor Speurwerk en Onderzoek (R&D) af te trekken van de uiteindelijke afdrachten voor de loonbelasting.

Het Schaduwkabinet pleit voor het instellen van een WBVA-regeling, de Wet Bevordering Vakmanschap en Ambachten. Ondernemers tot 20 medewerkers mogen 35% van de personeelskosten voor personeel dat intern in opleiding is aftrekken van de uiteindelijke afdrachten voor de loonbelasting.

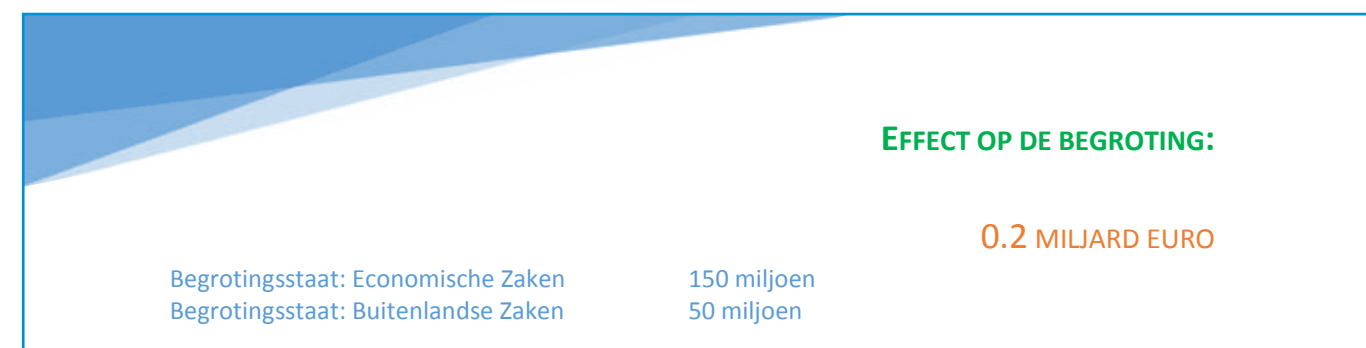
Net als bij de WBSO moet de WBVA vooraf worden aangevraagd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Ondernemers die aantonen dat zij personeel in opleiding hebben tot vakman worden op deze manier tegemoetgekomen in hun loonkosten. Door ook voor de WBVA een vast budget in te richten – op is op – worden de kosten niet overschreden.

Vakmanschap en Ambachten staan aan de basis van de maakindustrie. Deze sectoren verschaffen banen aan 900 000 mensen, zijn essentieel voor de creatieve sector, zijn vaak drijvers van innovatie en vervullen een spilfunctie in het oppakken van sociale vraagstukken.

Maatregel [50 miljoen, begroting Economische Zaken]: Invoering ‘Creatie-aftrek’ voor ambachtslieden.

Het Schaduwkabinet pleit voor het invoeren van een ‘creatie-aftrek’ van 1500 euro voor ambachtslieden. De creatie-aftrek kan worden toegepast volgens dezelfde normen als de zelfstandigenaftrek met als toevoeging dat de zelfstandig ondernemer een ambacht uitoefent³³.

3 NEDERLAND EXPORTLAND – NEDERLAND WERELDLAND

Het aandeel van het Kleinbedrijf in de totale Nederlandse export is zeer klein. De grootste kansen voor Nederlandse ondernemers liggen echter in buitenlandse groeimarkten. Het is noodzakelijk dat het Kleinbedrijf wordt geholpen bij het exporteren van hun producten. Het Kleinbedrijf heeft minder kennis en ervaring in huis, heeft minder mogelijkheden om exportfinanciering aan te trekken en heeft meer moeite om ingangen te creëren om producten aan de man te brengen.

Daarnaast moet vooral ook het ambitieniveau van Nederland fors omhoog. Het Schaduwkabinet heeft de volgende doelstelling voor ogen:

In 2025 is Nederland een open economie. Een land dat met open vizier naar Europa en de rest van de wereld kijkt. Er wordt vol ingezet op het stimuleren van export, want al jaren blijkt dat bedrijven die het goed doen en snel groeien internationaal georiënteerde bedrijven zijn. Internationaal ondernemen loont.

We zijn in 2025 een exportland op alle niveaus. Niet alleen grote ondernemingen doen zaken met het buitenland: het aantal MKB-bedrijven dat exporteert is toegenomen van nu ongeveer 10% naar 25%. Daarnaast zijn we een aantrekkelijk vestigingsland voor buitenlandse bedrijven: we staan in de top 10 van de Doing Business index van de Wereldbank.

Kerncijfers over het belang van de export voor de Nederlandse economie

- 7% van de in Nederland actieve bedrijven exporteert³⁴
- 87% van de R&D komt van exporterende bedrijven³⁵
- 44% van de werknemers in Nederland werkt bij exporterende bedrijven³⁶
- 29% van het Bruto Nationaal Product (BNP) is af te leiden uit de export door bedrijven actief in Nederland (het puur doorvoeren van goederen niet meegeteld)³⁷
- 69% van het BNP is af te leiden uit de export door bedrijven vanuit Nederland. Hier moet echter wel rekening gehouden worden met het feit dat er zeer veel producten rechtstreeks vanuit andere landen naar bijvoorbeeld de haven in Rotterdam gebracht worden en direct worden uitgevoerd³⁸

Een totaal van 29% van het Nederlands Bruto Binnenlands Product is terug te leiden tot de export. Voor elke euro aan Nederlandse producten die in het buitenland worden verkocht is de bijdrage aan het BBP 59 eurocent. Voor diensten van Nederlandse origine is de bijdrage zelfs 76 eurocent. In dit opzicht is het een grote gemiste kans om de producten en diensten van kleinere ondernemers niet ook in het buitenland te verkopen.

³³ Ambacht is een vorm van vakmanschap; bij een ambacht gaat het om een activiteit met de handen of andere lichaamsdelen die veel en meestal voortdurende oefening vereist, en die gericht is op iets nuttigs. De beoefening van een ambacht vereist specifieke kennis en toewijding. Definitie volgens publicatie “Herwaardering Ambachtscultuur Noodzaak”, Hoofdbedrijfschap Ambachten, 2013, http://www.hba.nl/websites/hba/publicaties/download_docs/Herwaardering_ambachtscultuur_hoofdzak.pdf.

³⁴ Cijfers van het Ministerie van Economische Zaken en het CBS: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2012/06/15/infographic-nederland-handelsland.html>.

³⁵ Idem.

³⁶ Idem.

³⁷ CBS, 2 november 2012. Export draagt 29 procent bij aan Nederlandse economie.

³⁸ Idem.

Het Amsterdam Centre for Entrepreneurship (ACE) heeft uitgerekend dat één van de kenmerken van zeer snel groeiende bedrijven is dat zij zeer internationaal georiënteerd zijn³⁹. Ze hebben de intrinsieke ambitie om te groeien en gaan actief op zoek naar nieuwe markten.

Eenzijds is dit te verklaren door omgedraaide statistieken, maar dan wel in het nadeel van het Kleinbedrijf. Als een bedrijf groot genoeg is – of als een product specifiek of innovatief genoeg is – wordt er sneller over de grens gekeken voor nieuwe afzetmarkten. Dit zijn ook de bedrijven met de kennis en kunde om te exporteren. Deze bedrijven bereiken een kritische massa om te exporteren, komen meer in contact met mogelijkheden en leren nieuwe producten en productieprocessen sneller kennen. In de totale export is het Kleinbedrijf hierdoor ondervetegenwoordigd. Een goed product alleen is niet genoeg. Kennis van exportprocedures, kennis van de buitenlandse markt en lokale ondersteuning zijn essentieel voor succes over de grens. De grootste groeikansen op het gebied van export liggen bij de kleinste ondernemers, tegelijk hebben zij de meeste ondersteuning nodig. Ondersteuning op het gebied van kennisontsluiting, exportfinanciering en ondersteuning van Nederlandse diplomaten.

Binnen de Europese Unie kennen we het vrij verkeer van diensten en goederen. Vaak wordt er al vanuit de Europese Unie bepaald aan welke essentiële vereisten een bepaald product moet voldoen en hoe de veiligheid gegarandeerd moet worden. De implementatie van deze regels kan echter nog steeds binnen de Europese Unie verschillen. Minieme verschillen kosten veel geld als er veel geëxporteerd wordt. Bedrijven moeten de oorsprong van het product aangeven, een contactadres in stand houden en de handleiding beschikbaar maken in meerdere talen. Bij export buiten de Europese Unie wordt het ingewikkelder. Er is dan een compleet nieuwe juridisch systeem. Ook de standaarden (denk aan de verschillende stekkers in Nederland, Engeland en de VS) verschillen waardoor producten niet altijd even gemakkelijk in de markt gezet kunnen worden. Daarnaast is rechtszekerheid nodig om het intellectueel eigendom op een product te beschermen⁴⁰.

Wat kan de overheid doen?

MKB-ondernemers zoveel mogelijk stimuleren internationaal te ondernemen met toegankelijke regelingen en subsidies. Blijven investeren in het opleiden, boeien en binden van hooggekwalificeerd technisch personeel. Een goed vestigingsklimaat in Nederland is essentieel om buitenlandse investeringen aan te trekken. Ontwikkel dus een visie op het type buitenlandse bedrijven, dat we hier willen houden én halen. En verkoop daarnaast Nederland beter in het buitenland.

Het Schaduwkabinet heeft een concrete set maatregelen opgesteld om de export door Nederlandse bedrijven te verhogen. Hierbij is het nodig om specifieke aandacht te geven aan maatregelen die het aandeel van het Kleinbedrijf in de export te vergroten:

Maatregel [50 Miljoen, begroting Buitenlandse Zaken]: Oprichting van Holland Trade & Innovations (HTI), het centrale exportloket.

We richten een centraal exportloket in, Holland Trade & Innovations (HTI). Deze organisatie staat los van de overheid en andere organisaties. Er zijn nu zoveel clubs die zich met handelsmissies bezighouden dat we door de bomen het bos niet meer zien. Dit wordt één loket waar alle handelsdelegaties zich aanmelden en waar iedere ondernemer alle informatie over alle missies kan vinden. Handelsmissies zijn namelijk

een geweldige manier om nieuwe afzetmogelijkheden in het buitenland te vinden. Combineer de krachten en creëer consortia. Internationaal sta je dan veel sterker.

Een belangrijke rol voor Holland Trade & Innovations is het positioneren van Nederland als merk. Nederland heeft een uitstekende naam in het buitenland. We zijn het land van Rembrandt, Van Gogh, Dutch Design, dj's van wereldfaam. Daar moeten we veel meer gebruik van maken. Via het loket ontwikkelen we dan ook promotiemateriaal dat iedere ondernemer kan gebruiken voor zijn marketing.

Holland Trade & Innovations heeft de volgende taakomschrijving

- HTI maakt voor iedereen zichtbaar wat de plannen zijn wat betreft grote handelsmissies
- HTI zorgt dat er geen handelsmissies meer naar het buitenland afreizen met een opgeheven vingertje
Handel gaat om respect en begrip. Houdt politieke opvattingen over bijvoorbeeld mensenrechten buiten de handelsmissies
- HTI zet zich in voor het aantrekken van R&D-centra en hightech sectoren
- HTI wordt een goed functionerend exportloket voor subsidies, bemiddeling en kredieten bij levering aan het buitenland
- HTI verzamelt en verspreidt best-practices
- HTI stimuleert de inzet van ambassades bij de internationale expansieplannen van individuele ondernemers
- HTI fungeert als matchmaker voor Nederlandse bedrijven die niet alleen, maar wel samen grote internationale opdrachten kunnen binnenhalen. Samenwerken kan heel lucratief zijn

Maatregel [Betaald uit budget HTI]: Handelsambassadeurs.

Zet handelsambassadeurs in bij handelsmissies, om contacten te leggen in het buitenland en ons land te promoten. Niet alleen diplomaten, maar ook Nederlanders die hun sporen op hun eigen terrein hebben verdiend en bekendheid genieten ver buiten onze landsgrenzen. Denk aan oud-bewindslieden, oud-generaals, ondernemers (eventueel ook gepensioneerde), (oud-)sporters, artiesten. Per land bezocht wordt moet er een lijst klaarstaan van handelsambassadeurs. Een buitenlandse partner wil zaken doen met iemand die zich heeft verdiept in de lokale mores. Iemand die luistert, begrip toont en respectvol met zijn internationale counterparts omgaat.

Maatregel [Budgetneutraal]: Minister van Export.

Om de export voor Nederland effectief te stimuleren is het nodig dat er een Minister voor Export komt. Deze Minister stroomlijnt de beleidsprocessen over de verschillende departementen, draagt best-practices uit naar ondernemers en fungeert als boegbeeld voor Nederland Exportland. De portefeuille van de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking wordt uitgebreid tot 'Minister van Export, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Maatregel [Budgetneutraal]: Vermindering van Europese regeldruk en het afmaken van de Europese interne markt.

Het uitgangspunt bij Europese wetgeving moet zijn dat kleine bedrijven geen hinder ondervinden van regels waar alleen grote, grensoverschrijdende bedrijven van profiteren. Baseer wetgeving op kleine bedrijven en voeg naar gelang de noodzaak extra regels toe voor het grootbedrijf. Onderschrijf het Europees gehanteerde principe 'Think Small First'.

³⁹ Amsterdam Centre for Entrepreneurship, september 2009.

⁴⁰ De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland biedt ondersteuning aan exporterende bedrijven. De website geeft een goed overzicht van de regelgeving waar rekening mee gehouden moet worden bij het toetreden tot andere markten.

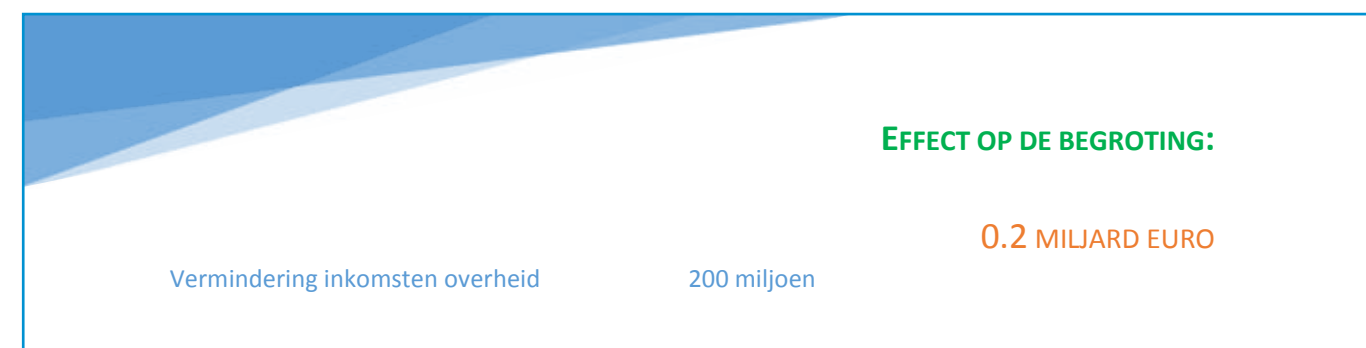
Maatregel [150 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Ondersteuning door middel van beter beschikbare exportfinanciering.

Bij het exporteren van producten zit er vaak een langere termijn tussen de leverdatum en het moment van betaling. Dit heeft een drukkend effect op het werkkapitaal van het bedrijf. Met name voor kleine bedrijven en bedrijven die beginnen met exporteren is dit een obstakel. De overheid kan hier een bijdrage leveren door de financieringskosten te verlagen. Dit kan door borgstellingen voor een deel van een exportkrediet of door naar voorbeeld van het Dutch Good Growth Fund een fonds op te richten voor kleine exporterende bedrijven: het Dutch Initial Growth Fund.

Maatregel [Budgetneutraal]: Ondersteuning bij de export door ambassades en het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De overheid vervult in het buitenland een belangrijke rol als makelaar en facilitator. Een deal wordt in opkomende markten sneller gesloten als de afnemende partij ziet dat het exporterende bedrijf gesteund wordt door de Nederlandse overheid. Diplomaten en ambassades moeten Nederlandse ondernemers bijstaan met lokaal advies, kansen voor Nederlandse bedrijven identificeren en indien nodig ondernemers in contact brengen met lokale partijen.

4 FAMILIEBEDRIJVEN

Er zijn in ons land meer dan 260.000 familiebedrijven. Zij zijn verantwoordelijk voor circa de helft van de werkgelegenheid en bijna 53% van het Bruto Nationaal Product. Deze bedrijven worden geleid met veel inzet, vakmanschap en een enorme drive voor continuïteit door generaties heen. Familiebedrijven werken met een lange termijn horizon en een business model gericht op duurzame groei. Deze bedrijven zijn essentieel voor de Nederlandse economie. Het is daarom zaak dat de overheid de randvoorwaarden creëert om het overweldigende succes van deze bedrijven te handhaven.

Het zijn het juist kleine en middelgrote bedrijven die voor de groei van de welvaart en werkgelegenheid zorgen. Deze bedrijven hebben een grote flexibiliteit, waardoor ze sneller kunnen inspelen op veranderende marktomstandigheden. Deze flexibiliteit doet zich vooral voor bij een belangrijke categorie in dit segment: de familiebedrijven.

Familiebedrijven zijn bijzonder, omdat er met hart en ziel is gewerkt van generatie op generatie. Familiebedrijven innoveren significant meer dan grote bedrijven. Familiebedrijven hebben dezelfde problemen als andere bedrijven, maar er zijn ook specifieke uitdagingen op het gebied van directie opvolging, financiering en overdracht van eigendom. Het is daarom zaak dat de overheid randvoorwaarden creëert om deze categorie bedrijven te koesteren.

Ten eerste is het van belang dat het groeiproces bij ondernemende families waar mogelijk ondersteund wordt. Het organiseren van goed bestuur en het aantrekken van externen bij het bedrijf en de familie geeft structuur, veiligheid en vaardigheden voor het bedrijf.

Ten tweede zal het in kaart brengen van de impact van familiebedrijven op de economie, het versterken van de kennisinfrastructuur door onderzoek, bijdragen tot een betere positionering van familiebedrijven in de samenleving. Hierin is een rol weggelegd voor de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Ten derde zal de positie van familiebedrijven een prominentere rol moeten krijgen in het onderwijs. De kans is groot dat de student van nu, later een baan zal krijgen in een familiebedrijf, als werknemer, adviseur of opvolger.

Ten vierde, zal er veel aandacht besteed moeten worden aan de bedrijfsopvolging. In bijna alle landen van het vergrijzende Europa is dit een actueel issue en heeft een macro-economische impact. De Europese Commissie raamt dat 10% van alle faillissementen in de EU te wijten zijn aan het mislukken van de bedrijfsoverdracht. Uit onderzoek van Dr. Roberto Floren, die de leerstoel Familiebedrijven en Bedrijfsoverdracht bekleedt aan de

Nyenrode Universiteit, komt naar voren dat er in Nederland jaarlijks circa 20.000 familiebedrijven worden overgedragen. Daarmee zijn zo'n 130.000 banen gemoeid en 6 tot 7 miljard euro omzet. Tijdens de overdrachtsperiode kampt 10% tot 30% van de ondernemingen met een groeivertraging of krimp.

Het Schaduwkabinet adviseert dan ook een actievere rol vanuit de overheid middels fiscale instrumenten

Maatregel [200 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Richt belastingstelsel zo in dat familiebedrijven niet worden opgeknipt vanwege belastingredenen.

Instandhouding van de Bedrijfsopvolgingsregeling (BOR), als belangrijke faciliteit voor de overdracht. Continuïteit van de bestaande regeling past bij de lange termijn visie van het familiebedrijf en de bedrijfsopvolging. Maar liefst 41.000 DGA's zijn ouder dan 60 jaar. De komende jaren zullen zij afscheid nemen van hun onderneming. Deze regeling is dus belangrijker dan ooit. Iedere herziening van het belastingstelsel dient specifiek stil te staan bij de opvolging binnen familiebedrijven.

5 STARTUPS

Startups zorgen voor de broodnodige innovatie van de economie. Niet alleen technologisch gezien, maar ook sociaal en organisatorisch. Startups brengen die vernieuwing niet alleen voor zichzelf mee, maar geven innovaties door aan grote, gevestigde ondernemingen. Ook de grootste banengroei ligt bij de jonge startups.

Het Schaduwkabinet heeft de ambitie om van Nederland het startup-paradijs van Europa te maken: Silicon Valley aan de Noordzee. Met de oprichting van Startup Delta en de benoeming van Neelie Kroes als Special Envoy voor startups heeft Nederland belangrijke stappen gezet. De volgende stap is het aanpassen van het overheidsbeleid aan de kenmerken van deze nieuwe, innovatieve bedrijven. Voor startups moet er een eigen rechtsvorm worden ingesteld, de Startup-BV. Daarnaast moeten zij buiten de gebruikelijk-loonregeling vallen, beter toegang krijgen tot innovatieregelingen zoals de WBSO en moet participatie van werknemers door middel van aandelen worden vereenvoudigd. Om startups betere toegang te geven tot financiering moet er een aparte regeling komen om het investeren in durfkapitaal fiscaal aantrekkelijk te maken.

Een startup vestigt zich het liefst in een inspirerende omgeving en heeft graag andere pioniers en starters om zich heen. Een startup wil - niet te makkelijk, maar wel laagdrempelig - financiering kunnen regelen. Een startup moet snel kunnen schakelen en niet gehinderd worden door ingewikkelde procedures en complexe regelgeving.

Stap 1 -Maatregel [budgetneutraal]: De Startup-BV.

Er dient een aparte rechtsvorm geschapen te worden voor startups. Deze rechtsvorm biedt dezelfde juridische bescherming als een normale BV, echter zij is alleen toegankelijk voor innovatieve ondernemingen met de potentie en het doel om te groeien. De status van Startup BV geeft vervolgens toegang tot een alternatief pakket aan belastingvoorwaarden en stimuleringsregelingen. Op deze manier kan er op basis van objectieve criteria een eenvoudig en efficiënt systeem worden opgezet om startups te ondersteunen. Onder dit systeem valt een uitzondering van de gebruikelijkloonregeling, toegang tot de WBSO, een regeling voor werknemersparticipatie en een fiscale aftrekpost voor investeerders.

⁴¹ <http://www.nyenrode.nl/bio/Pages/Roberto-Floren.aspx>

Stap 2.1 – Maatregel [200 miljoen euro, vermindering inkomsten] Uitzondering gebruikelijkloonregeling voor Startup-BV's.

In de eerste jaren maken de meeste starters verlies. Iedere euro aan omzet wordt opnieuw geïnvesteerd in het bedrijf. In veel gevallen zijn de eigenaren niet in staat om van de winst te leven of om zichzelf überhaupt loon te betalen. Zij weten echter dat dit erbij hoort. Het doel is om een bedrijf van de grond te tillen en een nieuw product of dienst in de markt te zetten en te laten groeien. De gebruikelijkloonregeling is de sluipmoordenaar van de investeringskracht van startende bedrijven. Zij worden gedwongen om geld aan het bedrijf te onttrekken dat normaliter gebruikt zou worden voor onderzoek, ontwikkeling, productie of marketing. Hierdoor worden bedrijven geremd in hun ontwikkeling en verliezen ze zeer waardevolle tijd ten opzichte van de globale concurrentie.

Stap 2.2 – Maatregel [200 miljoen euro, vermindering inkomsten] Belasting in box 2 of 3 voor werknemersparticipatieregelingen bij Startup-BV's.

Startups betalen de werknemers van het eerste uur vaak in aandelen en opties. Het bedrijf maakt nog geen winst of draait nog helemaal geen omzet. Deze werknemers nemen genoeg met geen of minder loon. Werknemersparticipatieregelingen zijn in Nederland niet aantrekkelijk. Bij succes van het bedrijf worden werknemers met een optieregeling geconfronteerd met een belastingheffing van 52% zodra zij hun opties verzilveren. Wanneer werknemers hebben geïnvesteerd in de startup door genoeg te nemen met weinig of geen loon moeten zij belasting kunnen afdragen in box 2 of 3.

Stap 2.3 – Maatregel [100 miljoen euro, vermindering inkomsten] Automatische toegang tot de WBSO voor Startup-BV's.

De WBSO stelt bedrijven in staat om de loonkosten van medewerkers die zich bezig houden met R&D in mindering te brengen op de loonheffing. Het is een geliefde regeling bij ondernemers. Daarnaast is de WBSO zeer doeltreffend. De aanvraag van de WBSO en de administratie wanneer deze is toegekend zijn echter omslachtig. Ondernemers hebben een accountant of belastingadviseur nodig om het traject te begeleiden. Door de WBSO te koppelen aan de criteria om in aanmerking te komen voor de Startup-BV wordt de administratie fors beperkt en wordt fraude voorkomen.

Stap 2.4 – Maatregel [100 miljoen euro, vermindering inkomsten] Investerings in Startup-BV's worden fiscaal aftrekbaar.

De markt voor risicovolle investeringen en het verschaffen van eigen vermogen is in Nederland onderontwikkeld, in het bijzonder in vergelijking met de Verenigde Staten. Investerings – zeker in durfkapitaal – moeten veel aantrekkelijker gemaakt worden. De beste methode is via het belastingstelsel. Naar voorbeeld van de Engelse SEIS-regeling⁴² moet het in Nederland mogelijk worden voor particulieren om bij investeringen in jonge bedrijven een totaal van 50% van het geïnvesteerde bedrag af te trekken van de inkomstenbelasting. Een investering in een Startup-BV wordt automatisch aftrekbaar van de inkomstenbelasting.

6 ENERGIE: TOMORROW'S ECONOMY

Er is grote noodzaak om onze energievoorziening zo snel mogelijk te verduurzamen. Met de opkomst van nieuwe economische machten en het opraken van onze gasbel komt er een einde aan de onrealistisch lage energie- en grondstofprijzen waar onze economie zo lang afhankelijk van geweest is. Daarnaast bevestigt de rechtelijke uitspraak in de Klimaatzaak dat Nederland een inhaalslag moet maken om aan de klimaatdoelstellingen te voldoen, zowel op korte als lange termijn.

We moeten ons richten op het scheppen van de randvoorwaarden voor de nieuwe circulaire economie. Dit betekent echt kiezen voor het opwekken van energie op duurzame wijze. Dat betekent volle vaart achter het Energieakkoord en een ambities plan voor de periode daarna. Neem het voorbeeld van Duitsland, door middel van subsidies wordt duurzame energie concurrerend gemaakt. Duitsland heeft ondertussen al een enorme voorgrond opgebouwd op haar buurlanden in de race om zelfvoorzienend te worden op het gebied van energie.

Voor de energie-intensieve industrie moeten de kosten omlaag. Dat betekent dat er vol ingezet moet worden op energiebesparing in deze sector en het aanpassen van verouderde bedrijfsprocessen die in de economie van morgen geen plek meer hebben. Het verlies van deze bedrijven betekent niet alleen een groot verlies aan werkgelegenheid, het veroorzaakt ook een braindrain en het permanent verloren gaan van specifieke kennis en ervaring voor de Nederlandse economie. Tegelijkertijd moeten we inzetten op het naar de markt brengen en ontwikkelen van innovatieve methoden om het energieverbruik te verminderen. Op de middellange termijn is het onhoudbaar om tegen de huidige energiekosten te produceren. Voornamelijk in de overgangsfase van het naar de markt brengen van nieuwe technieken en het volledig economisch rendabel uitbaten van deze technieken is er een rol weggelegd voor de overheid.

Het Energieakkoord van 6 september 2013⁴³ is de eerste stap in het bereiken van een groter aandeel van hernieuwbare energie op de totale energieopwekking in Nederland. Het Energieakkoord voorziet in een stijging van het aandeel hernieuwbare energie tot 16% van het totaal in 2023. Het is essentieel dat het Kleinbedrijf in staat wordt gesteld om via het energieakkoord nieuwe technologie op de markt te brengen. Het Kleinbedrijf heeft daarnaast een zeer grote rol in het implementeren van nieuwe technologieën, bijvoorbeeld bij het installeren van zonnepanelen of het energiezuinig maken van huizen en kantoren.

Maatregel [opbrengsten: 0,3 - 3 miljard euro, afhankelijk van gekozen variant]: Gelijktelling belasting gas en elektriciteit.

Voor kleingebruikers is de belasting op elektriciteit qua energie-inhoud een meervoud van de belasting op gas. Geredeneerd vanuit de CO2-uitstoot is de verhouding met de groei van duurzame energie in

⁴² Seed Enterprise Investment Scheme. Meer informatie: <http://www.hmrc.gov.uk/seedcis/background.htm>

⁴³ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/energie/energieakkoord>

toenemende mate scheef, omdat met name de stroomproductie snel verduurzaamt. Door een verschuiving van lasten naar gas ontstaat er een betere business case voor warmtepompen, elektrisch vervoer en energiebesparing. Met de toenemende elektrificatie en energiezuinige woningen is gas bovendien steeds minder een basisbehoefte. Voor zover dat nog wel zo is, zijn er vele andere manieren om koopkrachtfecten te compenseren.

Maatregel [122 miljoen]: Belastingvrijstelling voor zelf opgewekte en gebruikte duurzame energie.

Om duurzame energie te stimuleren is een eerste stap in de goede richting om kleinverbruikers (huishoudens en MKB-bedrijven) deels of geheel vrij te stellen van energiebelasting op zelf opgewekte energie, ongeacht de locatie binnen Nederland waar die energie wordt opgewekt. Particulieren kunnen over het algemeen met een lager rendement investeren, hetgeen de effectiviteit van deze stimulering verhoogt. Ten opzichte van salderen op het eigen dak heeft deze maatregel het voordeel dat juist ook beter gelegen locaties worden gekozen, waardoor er meer duurzame stroom per geïnvesteerde euro wordt geproduceerd. Deze regeling biedt ook opties voor eigen opwek voor mensen zonder eigen dak. Voor vrijstelling geldt dan dat aangetoond moet kunnen worden dat de particulier in kwestie (mede) eigenaar is van een duurzame energie installatie waarvan de productie niet voor zijn eigen gebruik is. De vrijstelling geldt vooralsnog tot een maximum van hetgeen de eigenaar in zijn eigen omstandigheid (woon- of MKB-werklocatie) gebruikt. De op deze wijze geproduceerde energie kan vanaf de productielocatie tegen gangbare condities worden verkocht aan een energieleverancier die met de koop daarvan tevens de program-maverantwoordelijkheid over neemt. Deze leverancier mag dan een marktconforme prijs rekenen voor de stroom die wordt teruggeleverd, waardoor de eventuele onbalans een prijs krijgt en opslag gestimuleerd wordt. Voor deze locaties buiten het eigen dak zal de slimme meter vereist zijn. Vooralsnog zal de belastingvrijstelling maximaal zijn; bij lagere panelenprijzen tegen een hoge opbrengst zal de korting minder kunnen worden. Naast de eenvoud is een bijkomend voordeel van deze regeling dat knelpunten rondom de complexe postcoderoosregeling verdwijnen.

Maatregel [30 miljoen euro, begroting Infrastructuur en Milieu]: Regionale Samenwerking en lokaal samen energie opwekken.

Innovatieve samenwerkingsverbanden tussen burgers en bedrijfsleven moeten worden gestimuleerd. Het energieneutraal maken van een gehele woonwijk of het lokaal opwekken van duurzame energie voor een deel van de stad zijn projecten die zonder steun van de (lokale) overheid niet gerealiseerd kunnen worden. Het moet mogelijk worden om op lokaal niveau een convenant te tekenen over de energiebelasting en kosten van de energiedistributie. Vanuit de Rijksoverheid kan het project rendabel gemaakt worden door middel van fiscale voordelen voor de deelnemende ondernemers en burgers. Samenwerking is in dit verband essentieel. Het Schaduwkabinet pleit voor het uitschrijven van tenders voor deze innovatieve samenwerkingsverbanden met het doel in 2015 in minstens elke provincie één project te realiseren.

Maatregel [48 miljoen euro, begroting Infrastructuur en Milieu]: Budget verdriedubbelen voor Demonstratieprojecten energie-innovatie in het kader van het energieakkoord.

Het naar de markt brengen van nieuwe experimentele technieken om duurzaam energie op te wekken staat aan de basis van de energietransitie. Het budget voor de Demonstratieprojecten energie-innovatie uit het Energieakkoord is met 24 miljoen euro zeer laag. Het budget moet worden verdrievoudigd en de mogelijkheden om ook industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling in de subsidie te betrekken moeten worden verruimd.

7 DE NETWERKECONOMIE

Financiering⁴⁵

Het landschap voor MKB financieringen in Nederland is sinds de crisis drastisch gewijzigd. De nieuwe realiteit is dat banken behoedzamer zijn in kredietverstrekking aan het MKB. Het aantal banken dat zich toelegt op dit segment van de financieringsmarkt is het afgelopen decennium gedaald van 10 naar 4. Parallel daaraan is het aanbod van alternatieve geldverstrekkers gestegen met tal van crowdfunders, kredietunies en innovatieve MKB fondsen. Ook de overheid doet een forse duit in de zak middels diverse stimuleringsregelingen.

Voor de MKB ondernemer is het financiële speelveld door deze ontwikkelingen gevarieerder, maar ook een stuk minder overzichtelijk en toegankelijk geworden. Veel ondernemers met een financieringsbehoefte zien door de bomen het bos niet meer. "Wat is voor mijn bedrijf de beste financieringsmix, welke en hoeveel financiers moet ik raadplegen, en welke informatie hebben zij nodig om tot passende kredietverstrekking te komen?" zijn veel gehoorde vragen.

Het toegankelijk maken van de financiering die ondernemers nodig hebben om te kunnen investeren is van essentieel belang voor het doorlopende herstel van onze economie en de duurzame groei daarna. In de huidige diverse financieringsmarkt voor het MKB is er behoefte aan onafhankelijke en financieel deskundige partijen om ondernemer en financier(s) met elkaar te verbinden.

Maatregel [16 miljoen, begroting Economische Zaken]: MKB Financieringsvoucher.

Het Schaduwkabinet pleit voor het uitgeven van vouchers waarmee ondernemers advies kunnen inwinnen bij professionals. De MKB Financieringsvoucher geeft MKB ondernemers een steun in de rug. De voucher werkt drempelverlagend en stimuleert hen om te komen tot een duurzaam financieringskader voor continuïteit en groei van hun bedrijf, door:

- Onafhankelijk financieringsadvies in te winnen over de juiste financieringsvormen en -mix middels een quick-scan (bij gecertificeerde financieringsadviseurs en accountants)
- Deskundige begeleiding te ontvangen in het traject van financieringsaanvraag tot en met de daadwerkelijke kredietverstrekking en de monitoring en coaching daarna

⁴⁴ http://degroenezaak.com/wp-content/uploads/2015/06/CE_Delft_definitiefRapport_Verschuivingen-energiebelasting.pdf

⁴⁵ Zie voor de volledige set aan maatregelen die het Schaduwkabinet heeft opgesteld Deel III, hoofdstuk 2. Vanwege het budget effect is deze maatregel opgenomen in dit deel van de begroting.

Het delen van Ondernemerschapskennis

De kennis van ondernemersvaardigheden is diffuus verspreid over verschillende instellingen in Nederland. Op verschillende gebieden zoals wet- en regelgeving, startup, doorstart, onderwijs, mentorschap, maatschappelijk ondernemer, sales, financiering/krediet, export, et cetera is gedegen kennis in huis. Deze kennis wordt echter niet optimaal gedeeld met ondernemers.

Maatregel [30 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: De instelling van het Nederlands Ondernemers Instituut.

Ter bevordering van ondernemersvaardigheden is de instelling van het Nederlands Ondernemers Instituut logisch en noodzakelijk (naar het voorbeeld van de "The Hague Security Delta).

Sales

Veel bedrijven kampen met overcapaciteit. Het is veel rendabeler om de productie op te voeren dan om de productiekosten te beperken. De topline van Nederland moet omhoog. Vol inzetten op sales. Nederland kenmerkt zich door hoogwaardige producten en kennis. De markt in Europa en daarbuiten is qua Nederlandse makelij nog lang niet verzadigd. Ondernemers moeten er op uit trekken om deze markten te veroveren. De ouderwetse handelsgeest moet worden wakker geschud.

Maatregel [5 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Bevorder mentorschap op het gebied van sales.

Door middel van het uitschrijven van een tender kan het Ministerie van Economische zaken de kennis van ondernemers op het gebied van sales bevorderen. Op deze tender kunnen bedrijven gespecialiseerd in sales zich inschrijven voor het uitvoeren van programma's om ondernemers bij te staan.

Nieuwe wetgeving

Ondanks de inspanningen van de overheid op het gebied van vaste verandermomenten en het programma om de regeldruk te verminderen zijn de administratieve lasten niet merkbaar afgenomen. Ondernemers zijn gebaat bij één aanspreekpunt wanneer zij moeten omgaan met een verandering van wet en regelgeving.

Maatregel [24 miljoen, begroting Economische Zaken]: Maak van de Kamer van Koophandel een ondersteuningscentrum voor begeleiding bij nieuwe wetgeving.

In de nieuwe vorm is de Kamer van Koophandel perfect in staat om hét centrum te worden waar ondernemers zich toe richten voor specifieke kennis en begeleiding bij de verandering van wetgeving.

Netwerken

In de nieuwe economie staat het samenwerken in steeds wisselende verbanden centraal. Ondernemers specialiseren zich steeds verder in niches. Om te innoveren, het creëren van producten of diensten die beter, sneller, goedkoper zijn dan wat al bestaat moeten ondernemers samenwerken. Als enkele speler is het niet mogelijk om over de gehele linie het beste werk leveren. De echte slagen worden gemaakt in de wisselwerking tussen groot en klein. Het integreren van kleine en grote bedrijven in de hele keten

Maatregel [budgetneutraal]: Houdt rekening met de nieuwe economische realiteit, zowel op fiscaal vlak, als op het gebied van het arbeidsrecht.

Door wisselende samenwerkingsverbanden van bedrijven is het niet altijd van tevoren duidelijk welk bedrijf welke kosten gaat maken, welk bedrijf de meeste winst zal maken en welk bedrijf de meeste mede-

werkers op een project zal kunnen inzetten. Het moet mogelijk worden om per samenwerkingsverband afspraken te maken met de fiscus en om per samenwerkingsverband medewerkers in te zetten binnen meerdere bedrijven.

Slimme wetgeving

De huidige regeldrukvermindering geschiedt in een systematiek van achteraf toetsing. De bureaucratie in Nederland is als gevolg veel en veel te groot. Ondernemers ervaren iedere dag een niet uitvoerbare regeldruk.

Maatregel [40 miljoen euro, Actal, begroting Economische Zaken]: Merkbaar minder regeldruk door het invoeren van impact assessments.

Het is noodzakelijk dat alle wetgeving in Nederland door middel van een impact assessment wordt getest op het effect op het Kleinbedrijf.

De nieuwe Aanbestedingswet heeft de intentie om het voor kleine en middelgrote ondernemers makkelijker te maken om opdrachten van de overheid in de wacht te slepen. Lagere overheden moeten de wet doorvertalen naar hun eigen werkwijze. Dit maakt overheidsopdrachten beter bereikbaar voor zzp'ers en het Kleinbedrijf.

Maatregel [23 miljoen euro, investering capaciteit ambtenarenapparaat, begroting Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties]: Zorg dat aanbestedingsprocedures rekening houden met zzp'ers en kleine ondernemers.

De overheid kan en moet, met name lokaal, veel meer doen om zzp'ers en kleine ondernemers een reële kans te bieden om overheidsopdrachten aan te nemen. Opdrachten dienen waar mogelijk zoveel mogelijk opgesplitst te worden in kleinere delen.

Tweede-kans-ondernemers

Ondernemers die te goeder trouw failliet zijn gegaan moeten zo snel mogelijk opnieuw een bedrijf kunnen starten. Zij zagen een kans en hebben hier een bedrijf op ingericht. Traditioneel overleeft slechts 50% van de startende ondernemers de eerste 5 jaar. Het ontmoedigen van deze ondernemers om opnieuw te starten is economisch zeer kostbaar. In het tweede bedrijf weten deze ondernemers wat zij niet moeten doen, maar vooral ook wat zij wél moeten doen om het bedrijf succesvol te maken.

Maatregel [3 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Nederland doorstartland.

Het Schaduwkabinet pleit voor het opzetten van een bewustwordingscampagne over het potentieel van tweede-kans-ondernemers. De best-practices van tweede-kans-ondernemers moeten worden verzameld. Het faillissementsrecht moet erop ingericht worden om ondernemers die te goeder trouw failliet zijn gegaan zo snel mogelijk opnieuw te laten beginnen.

Maatregel [7 miljoen euro, begroting Economische Zaken: Instellen van een 'Doorstartloket'.

Om doorstarters een extra stimulans te geven is de instelling van een Doorstartloket een absolute must. De huidige pilot zal een landelijke dekking moeten krijgen, waarbij het een daadkrachtig en resultaatgericht Instituut kan gaan worden.

Toerisme

In het jaar 2012 is er door 12 miljoen buitenlandse toeristen een bedrag van 5 miljard euro uitgegeven in Nederland. Als toeristenland staat Nederland echter onvoldoende op de kaart. Deze sector krijgt op dit moment

niet de aandacht vanuit de overheid die het verdient terwijl er grote kansen liggen voor Nederland op het gebied van werkgelegenheid en ondernemerschap. Toerisme is zeer belangrijk voor de profilering van Nederland in het algemeen. Deze profilering is belangrijk bij het aantrekken van buitenlandse bedrijven om zich in Nederland te vestigen en faciliteert de activiteiten van Nederlandse ondernemers die exporteren naar het buitenland.

Maatregel [2 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Terug op sterkte brengen van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen.

Het Kabinet heeft besloten om de subsidie aan het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC Holland Marketing) per 2015 te halveren. Om Nederland goed in het buitenland op de kaart te zetten als toerismeland is het belangrijk dat er een centrale instelling is om activiteiten in het kader van de promotie van toerisme te ontwikkelen en te coördineren.

Maatregel [budgetneutraal]: Toerisme in de portefeuille van de Minister van Export, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

De promotie van Nederland als toerismeland in het buitenland past goed in de portefeuille van de Minister van Export, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Bij buitenlandse reizen kunnen Nederlandse ondernemers uit de toerisme sector de Minister vergezellen. Toerisme moet een duidelijk profiel krijgen binnen deze Ministerspost. Deze maatregel sluit aan de bij eerder beschreven maatregel om Export toe te voegen aan de portefeuille van de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

8 ZORG

De zorg is met 28% van de begroting een van de grootste uitgavenposten van de Rijksoverheid. In 2015 stonden zorguitgaven voor 72,9 miljard euro in de boeken. Zonder gewijzigd beleid zullen de kosten de komende jaren stijgen. Met name door een toename van het aantal chronisch zieken, een toename van de vraag naar zorg als gevolg van het beschikbaar komen van nieuwere en betere technieken, de opzet van het zorgsysteem in Nederland en door het gebrek aan prikkels om innovatieve methoden te ontwikkelen om de zorg in te richten⁴⁶. Volgens het huidige patroon is de verwachting dat de zorgkosten in 2040 meer dan verdubbeld zullen zijn⁴⁷.

De sleutel van veel van de maatschappelijke uitdagingen in de zorg ligt bij ondernemers. Zij moeten in staat gesteld worden om producten en diensten te introduceren die de zorg goedkoper en efficiënter maken. Hun innovatiekracht zal bepalend zijn voor het beteugelen van de stijging van de zorguitgaven. De overheid heeft een ondersteunende rol door op te treden als launching customer, door bereid te zijn om innovatie te steunen met pilot projecten, door middel van innovatieregelingen en door verdragende regelgeving af te schaffen. Voor een groot deel is de financiering van de zorg ook een vraagstuk dat beantwoord moet worden door een brede maatschappelijke dialoog. Wanneer 28% van het belastinggeld wordt uitgegeven aan de zorg, dan is het in ieders belang om heldere keuzes te maken. Daar hoort ook een keuze bij over de hoogte van de eigen bijdrage. Voor het overgrote deel zijn de zorguitgaven onzichtbaar voor de gewone belastingbetaler. De overheid dient deze dialoog aan te gaan. Ondernemers hebben een zeer groot belang in het beteugelen van de zorgkosten. Zij dragen door middel van premies voor een zeer groot gedeelte bij aan de financiering van de zorg.

Maatregel [120 miljoen euro, begroting Volksgezondheid, Welzijn en Sport: Investeren in slimme zorg: Cure & Care. We moeten investeren in innovatieve manieren om de kosten te beperken en veel nadrukkelijker inzetten op preventie. Een gezonde leefstijl hoort tot uitdrukking te komen in de premie die mensen betalen.

Maatregel [50 miljoen euro, begroting Sociale Zaken en Werkgelegenheid]: Lagere werkgeverspremies bij preventief beleid.

Ondernemers die investeren in de werkplek ten behoeve van het welzijn van de medewerker moeten worden tegemoet gekomen in hun werkgeverslasten. Ondernemers die veel investeren in hun medewerkers, door bijvoorbeeld de mogelijkheid te bieden te sporten onder werktijd, zouden lagere lagere premies voor de Zorgverzekeringswet moeten betalen.

Maatregel [30 miljoen euro, begroting Volksgezondheid, Welzijn en Sport: Innovatieprijs Gezondheidspreventie. Het Ministerie van Volksgezondheid kan door middel van een wedstrijd/open aanbesteding bijvoorbeeld de beste 100 ideeën financieren. Dit geeft een sterke impuls aan ondernemers om met oplossingen te komen. Dit geeft ook een sterk signaal af aan de samenleving dat een andere invulling van de zorg noodzakelijk is.

⁴⁶ Strategy and Change, Govert Gijsbers & Cees Wevers, 2014, "Zorgkosten Onhoudbaar?"
⁴⁷ CPB, 2013, "Gezondheid loont. Tussen keuze en solidariteit."

9 ONDERWIJS EN DE 'BEWUST ECONOMISCH ZELFSTANDIGE MENS'

Onderwijs vormt de basis voor ons concurrentievermogen in de toekomst. Voor zowel de samenleving als het bedrijfsleven is het van cruciaal belang dat er continu in onderwijs wordt geïnvesteerd. Op deze manier kunnen we als Nederland blijven concurreren op kwaliteit en zijn bedrijven in staat om de juiste medewerkers aan te trekken. Het moet mogelijk worden om op elke leeftijd en tegen lage kosten terug te gaan naar de schoolbanken. Mensen worden steeds meer volledig zelf verantwoordelijk voor hun economische leven. Dit houdt in dat niet het hele werkzame leven bij één bedrijf wordt doorgebracht en dat mensen zich gedurende de loopbaan constant opnieuw economisch moeten uitvinden. Niet de baan, maar het hebben van werk staat voorop.

Ondernemerschap en ondernemende houding zijn essentieel voor de Nederlandse economie van morgen. Ze moeten met kracht worden nagestreefd in het onderwijs van vandaag, zowel in de curricula, als in de houding en ervaring ("future skills") van studenten en docenten. De afgelopen jaren zijn in het onderwijs belangrijke stappen gezet. Deze vragen versterking, en navolging in de hele onderwijskolom. Zonder gerichte sturing in het onderwijs dreigt dat wat is opgebouwd de afgelopen jaren tot stilstand te komen of niet de versnelling te krijgen die mondiaal nodig is. Dan blijft Nederland alsnog achter.

Maatregel [700 miljoen, begroting Onderwijs Cultuur en Wetenschap]: Investeren in Onderwijs.

Voor de maatschappij als geheel is het onderwijs hét startpunt van het toekomstige verdienvermogen. Het stelt individuele burgers in staat om in het eigen levensonderhoud te voorzien, dan wel als werknemer, dan wel als ondernemer. Nederland heeft haar positie in Europa verloren als voorloper op het gebied van investeringen in onderwijs. Nederland moet terug naar de top 3 wat betreft uitgaven aan onderwijs⁴⁸.

Maatregel [budgetneutraal]: Definieer Ondernemersvaardigheden als kerntaak in het curriculum.

Het bijbrengen van ondernemersvaardigheden in het algehele onderwijs is van cruciaal belang. Het Nederlandse onderwijs zal vanaf de basisschool aandacht moeten besteden aan ondernemende vaardigheden. In het middelbaar-, hoger- en universitair onderwijs moet er in het curriculum concreet worden ingesprongen op hoe je een bedrijf start en runt. Belangrijke onderdelen zijn het financierings- en bedrijfsplan, het zoeken naar kennis en partners, accountancy en sales.

Maatregel [budgetneutraal]: Stroomlijn stagecriteria op economie van vandaag.

Door middel van een stageplaats zetten jongeren de eerste stap op de arbeidsmarkt. Een stage is essentieel om ervaring op te doen. Een goede samenwerking tussen het onderwijs en het bedrijfsleven om

stages te faciliteren is daarbij cruciaal. Helaas worden er nog steeds onnodige barrières opgeworpen. Scholengemeenschappen stellen uniforme criteria op waardoor studenten niet altijd bij bedrijven terecht kunnen. Dit komt vaak voor wanneer het bedrijf reeds heeft toegezegd om de stageplaats aan te bieden. De economie is in toenemende mate gebaseerd op kleinere bedrijven. Criteria zoals 'je kan alleen stage lopen bij bedrijven met 10 medewerkers of meer' moeten zo snel mogelijk worden afgeschaft.

Maatregel [budgetneutraal]: Schaf leeftijdsbarrières in het onderwijs af.

Een leven lang leren is essentieel in de nieuwe economie. Mensen wisselen vaker van baan en werken vaker gedurende de loopbaan in verschillende sectoren. Het onderwijs moet erop zijn ingericht dat alle opleidingen na het 18e jaar gelijk toegankelijk zijn. Barrières zoals een hoger collegegeld voor een nieuwe, tweede studie aan de universiteit of vanaf het 30e levensjaar staan haaks op het principe van een leven lang leren.

⁴⁸ Webartikel CBS, 2013, "Uitgaven aan onderwijs 2012".

Sinds het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw is voortdurend op defensie gekort. Rond Europa zijn inmiddels conflicten uitgebroken op een schaal die weinigen voor mogelijk hielden. Van Oekraïne tot het Midden Oosten en in het hele noorden van Afrika is sprake van instabiliteit. Landen herstellen zich van de Arabische opstanden, voeren oorlogen of zijn weggezaakt in crises of gewapende conflicten. Het aantal vluchtelingen is wereldwijd boven de 50 miljoen gekomen. Het Rode Kruis geeft zelfs aan dat het capaciteit tekort komt om alle crises te behandelen. De geopolitieke strijd met opkomende landen gaat bovendien om de toegang tot schaarse grondstoffen en energievoorraden en de veiligheid van handelsroutes. Vergaande geopolitieke strijd en instabiliteit tast het consumentenvertrouwen aan en ondermijnt de economische veiligheid rechtstreeks.

In Nederland werd in 2015 1,22% van het BBP aan defensie uitgegeven, terwijl de afspraak binnen de NAVO 2% is. Die 1,22 % is vertekend omdat de huidige begroting van 8,0 miljard euro inclusief een bedrag van circa 2,0 miljard euro is gereserveerd voor pensioenen, wachtgelden en afdracht aan btw is. Het feitelijke percentage dat aan defensie wordt uitgegeven is 0,89%. Dit ligt ruim onder de 1,59% dat tijdens de pacifistische jaren dertig van de vorige eeuw - de tijd van het "gebroken geweertje" - werd uitgegeven. Het is geen wonder dat de Nederlandse krijgsmacht is uitgedund en nauwelijks meer inzetbaar is.

Voorts dienen er maatregelen te worden genomen om de achterstanden in de beloning van personeel weg te werken. Vrijwel alle maatregelen, vooral de investeringen, leveren direct werkgelegenheid in Nederland op.

Maatregel [300 Miljoen]: Investeren in de slagkracht van het Nederlandse leger.

Versterking van de slagkracht door het handhaven en moderniseren van de onderzeedienst; het weer volledige uitrusten en bemannen van de bestaande fregatten; versnellen van de reorganisatie van bestaande infanterie-eenheden, inclusief speciale eenheden, naar een flexibel inzetbare capaciteit voor het gehele geweldsspectrum; het aantal jachtvliegtuigen ophogen van de geplande 37 naar 56; het moderniseren van anti-raketten en het weer in gebruik nemen en bemannen van opgeslagen systemen; en het ontwikkelen van een capaciteit voor cyber war. Verbetering van de gevechtsondersteuning door het vergroten van het aantal transporthelikopters en het volledig uitrusten van het joint support ship. De nationale observatiecapaciteit dient te worden verbeterd door bijvoorbeeld het aanschaffen van onbemande vliegtuigen en satellieten.

Maatregel [200 Miljoen]: Investeren in de logistieke dienst en onderhoud van het Nederlands leger.

Verbetering van de logistiek door te investeren in onderhoud en het op peil houden van reserves. Uitbesteden waar mogelijk en zelf blijven doen waar nodig.

Van idee naar topbedrijf

Van een startup met 3 opdrachtgevers en 2 werknemers is Alphacomm Outbound Solutions uitgegroeid tot een bedrijf met 50 klanten en 7 werknemers. Alphacomm's mission statement is: 'Het beste communicatieplatform maken voor de zakelijke markt wereldwijd zodat elke organisatie profijt kan hebben van onze software en onze kennis m.b.t. communicatie'.

ALPHACOMM
OUTBOUND SOLUTIONS

In 2004 was het begin van Alphacomm Outbound Solutions. "Het idee was om via geautomatiseerde berichten patiënten te herinneren aan hun afspraken bij een zorginstelling" vertelt directeur Michael Martens. Zo begon het bedrijf met het helpen van een paar afdelingen van een ziekenhuis in Amsterdam met patiënten herinneren aan hun afspraken. "Dat deden we door het uitsenden van een spraakbericht. Een stuk tekst dat is uitgeschreven en opgenomen in een studio met allerlei variabelen erin zoals achternamen, data, tijden en bedragen." In december 2004 stond Alphacomm in de Telegraaf omdat met die aanpak de vergeten afspraken met 78% waren terug genomen.

Wat Alphacomm vooral heeft gebracht tot waar ze is, is de verandering in de strategie. "In eerste instantie vertelden wij ziekenhuizen 'Je hebt een probleem'. We hadden veel onderzoeken tot onze beschikking uit andere landen die de toekomst van een no-show bepaalden, de impact op de organisaties die daar last van hadden en de mogelijke oorzaken daarvan. Maar in Nederland was dat niet bekend. Dus we moesten eerst uitleggen dat ze een probleem hadden en dat wij de oplossing hadden." Rond 2007-2008 ging Alphacomm voor een nieuwe aanpak. Het team onderzocht welke branches veel behoefte hadden aan communicatie met hun doelgroep. Deze werden benaderd met de vraag welke problemen ze ondervonden en waar ze zo snel mogelijk een oplossing voor wilden hebben. "We zijn dus van de platform gedachte omgedraaid naar de behoefte gedachte. Dat heeft een enorme impact gehad op de manier, de snelheid, de ontwikkeling van de diensten en de markten die wij bedienen. Hierdoor kwamen we ook in andere branches terecht zoals incasso en debiteuren beheer. Klanten met duidelijke probleemstellingen waar wij de maatwerk oplossingen op maakten" legt Michael uit. Wat Alphacomm vooral onderscheidt is dat de leiding van het bedrijf geen technici zijn. "We hebben marketingtechnieken toegepast op communicatie. Het versturen hebben we voor lief genomen, we hebben er veel meer aan gedaan om ervoor te zorgen dat het effectief werd. Onze focus zit meer op welke inhoud verstuurt je, wanneer, hoe vaak etc. Het technische gedeelte vinden wij niet heel spannend. Ons onderscheid zit in de berichten zo effectief mogelijk maken om die techniek heen." Op dit moment kijkt Michael naar mogelijkheden buiten Nederland. "We maken ons platform nog meer schaalbaar zodat we kunnen internationaliseren."

Michael's advies aan startende ondernemers die willen groeien is: "Praat met je potentiële klanten en bouw een dienst die precies doet wat de klant verwacht. Niet omdat het technisch kan of omdat jij het een briljant plan vindt, maar iets waar mensen echt profijt van hebben en willen gebruiken. Denk tot in de details na over wat het voor de markt betekent. Breng een minimum viable product op de markt en ontwikkel die door samen met je eerste klant. Als het product precies doet wat het moet doen voor die klant dan heb je de juiste trigger om nieuwe klanten te krijgen."

DEEL III LASTENVERLICHTINGEN EN EEN ACTIVEREND EN CONSISTENT FISCAAL BELEID

Lastenverlichting voor ondernemers essentieel om de Nederlandse economie op gang te helpen en te gaan stimuleren. Er ontstaat zo (financiële) ruimte om te gaan investeren. Hierdoor ontstaat nieuwe werkgelegenheid en zal de koopkracht bij de burger toenemen. Nu dat het economisch beter gaat moeten we bedrijven in staat stellen om weer te investeren. Om groei en banen te stimuleren is een krachtige stimulans noodzakelijk. De lasten moeten over de hele linie omlaag, en daarnaast vooral op het werkgeversdeel van de lasten op arbeid.

Nieuwe innovatieve bedrijven, de bedrijven die inspringen op de kansen die ze zien en de bedrijven die structurele veranderingen in de economie met beide handen aangrijpen hebben geen financiële ruimte. Dit zijn de ondernemers die innoveren, die banen scheppen en de ondernemers die het verdienmodel van Nederland over 20 jaar bepalen.

In de huidige situatie durven starters het niet aan om nieuwe medewerkers aan te nemen. In ieder geval niet tegen de huidige werkgeverskosten. Bestaande bedrijven die de crisis zijn doorgekomen zullen eerst hun balansen blijven versterken. Zij moeten jarenlang sparen voor investeringen. Hier zit juist ook de potentiële groei voor de werkgelegenheid, zeker wanneer de economie verder aantrekt.

Overzicht lastenverhogingen afgelopen periode

Het totaal aan lastenverhogingen voor gezinnen en bedrijven in de jaren 2012-2015 bedroeg 22 miljard euro. Bedrijven betalen hiervan 10,5 miljard euro, gezinnen betalen 11,5 miljard euro.

	2012	2013	2014
mld euro			
Totaal BLO, belastingen en premies	4 ¾	9 ¼	8 ½
w.v. gezinnen	1 ¾	6 ¼	2 ¼
bedrijven	3	3 ½	5 ¾
overheid	¼	- ¼	½
buitenland	0	0	0
Niet-EMU-relevante lastenontwikkeling	¾	¼	-1

Figuur 11: Beleidsmatige lastenontwikkeling 2012-2014, Macro Economische Verkenning 2014.

	2013	2014	2015
mld euro			
Totaal BLO, belastingen en premies	9¼	7½	- ½
w.v. gezinnen	6	1½	1¼
bedrijven	3¾	5½	-1¾
overheid	- ½	½	0
Niet-EMU-relevante lastenontwikkeling	¼	-1	1

Figuur 12: Beleidsmatige lastenontwikkeling 2013-2015, Macro Economische Verkenning 2015.

	2012	2013	2014	2015	2016
niveau in % bbp					
Collectieve sector					
EMU-saldo	-4,0	-2,3	-2,3	-1,9	-0,8
EMU-schuld (ultimo jaar)	66,5	68,6	68,5	67,6	65,4
Collectieve lasten	36,3	37,2	37,9	37,4	38,1

Figuur 13: Kerngegevens Nederland, Uittreksel Collectieve Lasten, Juniraming CPB, 2015.

Totaaloverzicht (in € mln. -/- is saldoverbeterend)	2013	2014	2015	2016	2017	struc
Uitgaven (incl. indicatief GF/PF-effect)	527	-12	-3.293	-5.874	-8.998	-10.522
wv ombuigingen	-77	-1.708	-6.240	-9.285	-12.896	-17.674
wv intensiveringen	604	1.696	2.947	3.411	3.898	7.152
Lasten	-284	-2.295	-5.106	-4.628	-4.431	-6.492
Subtotaal	243	-2.307	-8.399	-10.502	-13.429	-17.014
Inkomsten niet lastenrelevant	-705	-1.157	-1.156	-2.096	-2.586	-694
Totaal	-462	-3.464	-9.555	-12.598	-16.015	-17.708

Maatregelen (in € mln. -/- is saldoverbeterend)	2013	2014	2015	2016	2017	struc
A Openbaar bestuur	58	-187	-827	-1.591	-2.571	-3.581
B Veiligheid	0	0	0	0	0	0
C Energie	-155	212	212	212	212	212
D Onderwijs	313	181	326	196	196	196
E Zorg	145	-370	-3.441	-4.307	-5.384	-5.734
F Sociale Zekerheid	-401	-1.054	-1.614	-2.429	-3.241	-4.877
G Overdrachten bedrijven	0	-286	-437	-446	-484	-484
H Internationale samenwerking	0	-520	-540	-540	-1.040	-1.040
I Overige uitgaven	0	-69	-226	-319	-402	-467
J Overige belastingen en premies	-422	-1.371	-3.008	-3.374	-3.301	-1.933
totaal	-462	-3.464	-9.555	-12.598	-16.015	-17.708

Figuur 14: Samenvatting Financieel Beeld, Bijlage A Regeerakkoord, , 29 oktober 2012.

1 LASTEN OP ARBEID

Het verschil tussen het nettoloon van een medewerker en de uiteindelijke loonkosten voor ondernemers is in Nederland te hoog, zeker in vergelijking met bijvoorbeeld Duitsland. Dit kost banen en dit kost groei. Om concurrerend te blijven in de globale economie – en om banen in Nederland te houden – moeten de loonkosten omlaag. De grootste knelpunten zijn te vinden in het verschil tussen het bruto loon en de daadwerkelijke loonkosten. De premies die door werkgevers betaald worden voor pensioenen, werknemersverzekeringen en de zorgverzekeringswet moeten omlaag.

Door de koppeling van de werkgeverspremies aan de uitgaven voor het arbeidsmarktbeleid zijn de premies voor werkgevers sinds het uitbreken van de crisis flink gestegen. Bij licht-conjuncturele schommelingen is dit een goed werkend principe. Het houdt de uitgaven gelijk met de inkomsten en het garandeert een eerlijke bijdrage van werkgevers voor het arbeidsmarktbeleid. In tijden van recessie, hogere werkloosheid en structurele economische verandering werkt deze koppeling echter averechts. De begroting van de overheid schiet uit het lood en werkgevers krijgen een onevenredig deel van de uitgaven voor een veranderende arbeidsmarkt te verwerken.

Nettoloon	Brutoloon	Loonkosten werkgever
2.669,27	4.453,00	6.401,63

Figuur 15: Voorbeeld: cao installatietechniek 2013.

Het tweede scenario is de afgelopen jaren bewaarheid geworden. De lichtpuntjes in de economie zullen niet onherroepelijk leiden tot een daling van de werkloosheid. Zonder ingrepen zal de groei in werkloosheid achter blijven vanwege de hoge werkgeverslasten en structurele economische veranderingen.

Wig

Het verkleinen van de WIG geeft een sterke impuls aan ondernemers om medewerkers aan te nemen. Dit leidt tot een hogere bedrijfsproductiviteit en een lagere werkloosheid. Deze twee factoren brengen de Nederlandse economie in een positieve opwaartse spiraal. De winstgevendheid van bedrijven en de koopkracht stijgen. Op de middellange termijn levert het verkleinen van de WIG meer overheidsinkomsten op als gevolg van hogere belastingafdrachten.

Maatregel [1757 miljoen euro:] Verlagen van de WIG.

De premies voor de Werkloosheidswet en de Zorgverzekeringswet zullen moeten worden losgekoppeld van de stijging van de overheidsuitgaven aan het arbeidsmarktbeleid en de Zorg. In de WW zal de hoogte van de uitkering moeten dalen of zullen werknemers weer moeten gaan bijdragen aan deze verzekering. In de zorg zal het deel dat individuele burgers bijdragen moeten stijgen om het huidige uitgavenpatroon te handhaven.

De pensioenbijdrage van ondernemers aan de oudedagsvoorziening van werknemers zal opnieuw moeten worden verdeeld. De ratio waarbij ondernemers nu 1/2e of 2/3e aan de pensioenvoorziening bijdragen zal moeten veranderen. Een groter deel van het pensioen zal door werknemers individueel moeten worden gespaard.

Maatregel [budgetneutraal]: Inzichtelijk maken loonstrookje.

Het Schaduwkabinet pleit voor het inzichtelijk maken van alle werkgeverskosten op het loonstrookje. Door de kosten inzichtelijk te maken voor medewerkers is het duidelijker welke kosten een ondernemer maakt voor zijn medewerkers en weten medewerkers ook beter waar zij precies recht op hebben. Dit geeft een positieve neerwaartse druk op de loonkosten.

Maatregel [langere termijn of betaald van extra meevaller]: Geen afdrachten loonbelasting en 0-waardering premies voor eerste 5 werknemers.

Pas vanaf werknemer nummer 6 worden premies en loonbelasting betaald. Dit kan concreet worden vormgegeven door voor de eerste 5 werknemers het loon netto uit te betalen. Waar een werknemer normaal 2500 bruto zou verdienen bedraagt de loonheffing circa 600 euro. De werknemer zou 1900 euro netto uitbetaald krijgen waarmee 600 euro wordt vrijgemaakt voor investeringen in het bedrijf. Een ondernemer kan op deze manier 5 werknemers een baan verschaffen voor de kosten van 4. De premies voor de werknemersverzekeringen en de zorgverzekeringswet worden in dit model op 0,01% gesteld zodat medewerkers wel verzekerd blijven voor AOW, Anw en de AWBZ.

Btw voor kleine ondernemers

De Kleineondernemersregeling is een geliefde regeling onder beginnende en kleine ondernemers. Via deze regeling worden ondernemers tegemoetgekomen in de btw-afdrachten. Tot een bedrag van 1.345 euro hoeft aan de Belastingdienst verschuldigde btw niet afgedragen te worden. Tussen 1.345 en 1.883 euro geldt er een forse vrijstelling. Voordat het btw-bedrag wordt berekend en wordt bepaald of deze grenzen worden overschreden mag de btw die reeds is betaald aan andere ondernemers voor ingekochte producten en diensten worden afgetrokken.

Maatregel [143 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Verdubbeling van de Kleineondernemersregeling.

Het Schaduwkabinet pleit voor een verdubbeling van de Kleineondernemersregeling. Deze regeling is perfect geschikt om beginnende en startende ondernemers te steunen. De Miljoenennota 2015 heeft voor de Kleineondernemersregeling een bedrag van 143 miljoen euro gereserveerd⁴⁹. Dit is een relatief klein bedrag en het is dus relatief goedkoop om via een verdubbeling van de regeling beginnende en kleinere ondernemers een forse steun in de rug te geven.

⁴⁹ Miljoenennota 2015, p. 27.

Loondoorbetaling bij ziekte

De plicht om het loon van een zieke werknemer twee jaar lang door te betalen is niet meer van deze tijd. De economie is veranderd, daar horen andere arbeidsverhoudingen bij. Momenteel is de loondoorbetalingsplicht, gecombineerd met de Wet Verbetering Poortwachter, dé rem op de groei van werkgelegenheid in Nederland. De risico's die de loondoorbetalingsplicht met zich meebrengt liggen veel te eenzijdig op het bord van de werkgever. Daarmee is er geen prikkel om een snelle re-integratie te bewerkstelligen.

Bovendien maakt de wet geen onderscheid tussen arbeid gerelateerde ziektegevallen of gebeurtenissen in de privésfeer. Hierdoor hebben ondernemers het idee dat zij de verantwoordelijkheid moeten nemen voor onderdelen die beter thuishoren in de algemene collectieve sociale zekerheid.

Ondernemers nemen nu vanwege de kosten en risico's minder medewerkers aan. Kleine bedrijven zien door deze wet sneller af van het in dienst nemen van personeel. Voor deze ondernemers zijn vooral de dubbele lasten van een vervanger niet te dragen. Wanneer een werknemer ziek uitvalt komt er geen vervanger, maar neemt de werkdruk toe voor de collega's. ONL voor Ondernemers roept de politiek op om deze wet onmiddellijk aan te passen.

In Duitsland betaalt de ondernemer zes weken loon aan een personeelslid dat thuis zit, daarna neemt de overheid het over. Toch is het ziekteverzuim daar niet hoger en ook de instroom in arbeidsongeschiktheidsverzekeringen als de WAO en WIA niet.

Maatregel [800 miljoen euro – begroting SZW]: De overheid neemt na het eerste jaar de verantwoordelijkheid bij de Wet Uitbreiding Loondoorbetaling bij Ziekte over.

De loondoorbetalingsplicht zal moeten worden ingekort. De balans tussen werkgever en werknemer moet worden hersteld. Er moet een actievere prikkel komen voor werknemers om snel terug te keren op de werkvloer. Daarnaast zullen werknemers zich bijvoorbeeld zelf moeten gaan verzekeren voor ongevallen in de privésfeer. In geval van ziekte moeten zij kunnen terugvallen op collectieve verzekeringen (onderscheid risque-social en risque-professionel). Het zonder meer inkorten van de loondoorbetalingsplicht leidt volgens onderzoek van het CPB tot hogere kosten op de langere termijn vanwege een grotere instroom in de WIA. Echter, nietsdoen is geen optie. De eerste stap is dat de overheid na 12 maanden de loondoorbetalingsplicht overneemt van de werkgever.

Werkkostenregeling

Per 2015 moeten alle ondernemers de Werkkostenregeling hanteren. De overgangsregeling waarin het systeem van vrije vergoedingen en verstrekkingen toegepast mocht worden loopt af. Voor veel ondernemers betekent de overgang een kostenstijging. Deze stijging komt enerzijds door hogere administratiekosten en anderzijds door lopende arbeidscontracten. Ook zullen veel ondernemers ervoor kiezen om bepaalde zaken zoals het kerstpakket en onkostenvergoedingen op het oude niveau te blijven verstrekken.

Maatregel [300 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Vrije ruimte in de Werkkostenregeling naar 1,5%. Voor veel ondernemers is een vrije ruimte van 1,2% veel te laag om te voorkomen dat er gedurende het hele jaar rekening gehouden moet worden met een mogelijke eindheffing. Gezien de overgangskosten voor ondernemers, de vertraging van overheidswege in het scheppen van duidelijkheid over de invoeringsdatum van de WKR en het feit dat een volledige overgang naar het noodzakelijkheids criterium per 2015 niet kan worden gerealiseerd is het nodig om een hogere vrije ruimte te hanteren.

2 EEN ACTIVEREND EN CONSISTENT FISCAAL BELEID

Vermogen

Vermogen opbouwen is het startpunt van investeren. Ondernemers bouwen vermogen op om hun bedrijf uit te breiden, om in hun pensioen te voorzien op een later tijdstip, of om buffers op te bouwen voor slechtere tijden. Bij de aanvraag van een lening vragen banken om de inbreng van eigen kapitaal en baseren de hoogte van het krediet op het beschikbare eigen vermogen van een onderneming. Vermogensopbouw is essentieel voor starters, groeiers en familiebedrijven en ligt daarmee aan de basis van het groeivermogen van de Nederlandse economie.

Maatregel [budgetneutraal]: Geen zwaardere belasting van het vermogen.

Een hogere belasting op vermogen zou contraproductief werken en ondernemers bestraffen voor het opbouwen van hun bedrijf, voor het leveren van toegevoegde waarde aan de economie en voor het verschaffen van banen.

Investerings

De markt voor risicovolle investeringen en het verschaffen van eigen vermogen is in Nederland onderontwikkeld, zeker in vergelijking met de Verenigde Staten. De Nederlandse economie is hierdoor zeer afhankelijk van bancaire financiering. Investerings door particulieren in startende en jonge bedrijven met een groot groeipotentieel heeft de potentie om de financieringsmarkt voor het Kleinbedrijf in Nederland een impuls te geven.

Maatregel [239 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Fiscaal aantrekkelijk investeren.

Naar voorbeeld van de Engelse SEIS-regeling⁵⁰ moet het in Nederland mogelijk worden voor particulieren om bij investeringen in jonge bedrijven een totaal van 50% van het geïnvesteerde bedrag af te trekken van de inkomstenbelasting.

Liquiditeit

Het werkkapitaal van veel ondernemers staat onder druk. Er komen minder opdrachten binnen en facturen worden laat betaald. Tegelijkertijd zijn banken zeer terughoudend in het financieren van werkkapitaal.

Maatregel⁵¹: Geen 8% VPB-boete bij te weinig vooruitbetaalde belasting.

De belastingrente voor de vennootschapsbelasting is per 1 april 2014 fors verhoogd en gelijkgetrokken met de wettelijke rente voor handelstransacties. Dit resulteert effectief in een verhoging van 3% naar 8,25%. De belastingdienst betaalt van haar kant alleen rente bij substantiële vertragingen in de behande-

⁵⁰ Seed Enterprise Investment Scheme. Meer informatie: <http://www.hmrc.gov.uk/seedis/background.htm>

⁵¹ Boetes horen principieel niet als inkomsten in een begroting omdat er een perverse prikkel vanuit gaat om meer boetes op te leggen. Het afschaffen van deze boete is daarom niet opgenomen als begrotingspost.

ling van de aangifte. Voor ondernemers leidt deze maatregel tot zeer conservatieve belastingschattingen. Ondernemers zullen eerder teveel dan te weinig belasting betalen uit angst voor de boete. In tegenstelling tot de Rijksoverheid kunnen ondernemers niet lenen tegen lage kosten. Deze maatregel is zeer omstreden en dient te worden teruggedraaid.

Maatregel: Schuif vpb- en btw-afdrachten een kwartaal vooruit.

Het vooruitschuiven van de vennootschapsbelasting en btw-afdrachten met een kwartaal geeft een zeer forse impuls aan de economie. De cashflow van alle ondernemers in Nederland verbetert onmiddellijk. Tegelijkertijd zorgt het vooruitschuiven van de vpb- en btw-afdrachten met een kwartaal ervoor dat er minder problemen ontstaan door late betalingen van opdrachtgevers en afnemers. De btw dient bij late betalingen vaak al betaald te worden terwijl de betaling van de opdracht nog niet ontvangen is.

Consistent beleid

De zelfstandigenaftrek is eind jaren negentig ingesteld als compensatie voor het eigen vermogen dat zelfstandigen in hun onderneming investeren, als premie voor het ondernemingsrisico dat zij daarmee op zich nemen, en als tegemoetkoming in de reserveringen die zij doen om de continuïteit en de groei van hun onderneming te ondersteunen.

De commissie Van Dijkhuizen heeft voorgesteld om de zelfstandigenaftrek af te schaffen omdat die zou leiden tot een verschillende fiscale behandeling van zelfstandigen en werknemers in de inkomstenbelasting. De redenen waarom destijds voor die ongelijke behandeling is gekozen, zijn echter nog onverminderd van kracht. Zo lang dat het geval is, mag er aan het fiscale regime voor zelfstandigen niet worden getornd.

De Tweede Kamer heeft in 2013 haar goedkeuring gegeven aan het voornemen van het kabinet om in 2015 een bedrag van 100 miljoen te besparen op de zelfstandigenaftrek, door een intensievere handhaving rondom de Verklaring Arbeidsrelatie (VAR).

Maatregel [261 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Verhogen Zelfstandigenaftrek⁵².

De Zelfstandigenaftrek is het instrument waardoor het voor zelfstandige ondernemers rendabel is om het risico te nemen een bedrijf op te zetten en in het eigen levensonderhoud te voorzien. Het Schaduwkabinet pleit dan ook voor een verhoging van de zelfstandigenaftrek met 15%.

Accijns

De accijnsverhoging op diesel, LPG en alcoholhoudende dranken van 2014 heeft het voor veel ondernemers in de grensstreek onmogelijk gemaakt om te concurreren met bedrijven over de grens. Tankstationondernemers hebben verliezen verwerkt van 30-80%.

Maatregel [340 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Draai accijnsverhogingen terug en compenseer grens ondernemers.

De begroting voor 2016 is dé kans om de fout van het jaar 2014 te herstellen. De accijnsverhoging op diesel, LPG en alcoholhoudende dranken moet worden teruggedraaid. Ondernemers met meer dan 30% omzetverlies moeten worden gecompenseerd.

⁵² Zie voor kosten zelfstandigenaftrek pagina 25 van de Miljoenennota

ONDERNEMERSCASE: Airwheel Nederland

Geen regels voor één wiel

Hij heeft één wiel, twee treeplankjes en geen stuur. De Airwheel weegt tien kilo, past in je rugzak en met een opgeladen accu kun je een zo'n 20 kilometer met maximaal 18 km/u afleggen. In Azië rijden ze al jaren rond met dit vervoersmiddel. Waarom niet in Nederland?, dachten Marco Hazeleger en Frans Gazendam; de oprichters van Airwheel Nederland. "Het begon in juli 2014. Ik had er één besteld uit China, vervolgens op Facebook gedeeld en iedereen was meteen enthousiast. Toen zijn we erin gesprongen" zegt Marco Hazeleger.

De Airwheel heeft verschillende modellen; met één wiel en twee wielen. De verkoop van de Airwheel is zeer succesvol, er rijden zo'n 600 mensen in Nederland mee rond, toch is er een barrière voor de modellen met een enkele wiel. Het begrip voertuig in Nederland bestaat uit twee wielen of meer. Dat betekent dat deze Airwheel niet als voertuig wordt herkend en als gevolg niet op de openbare weg gebruikt mag worden. "We hebben wel een verzekeringsmaatschappij gevonden bij wie je een verzekering kunt afsluiten wanneer je een brommerplaatje op je Airwheel zet, maar het is nog een grijs gebied".

Dit een voorbeeld waar regelgeving achter loopt op innovaties. De wereld verandert razendsnel. Ondernemers moeten de kans krijgen om hun innovaties sneller en vaker op de markt te krijgen.

Marco Hazeleger

Frans Gazendam

DEEL IV RANDVOORWAARDEN

1 FISCALE VEREENVOUDIGING

Ondernemen en het nemen van risico moet lonen. Het zijn de ondernemers die het geld verdienen in dit land. Zij scheppen de werkgelegenheid. Zij innoveren. Zij brengen de belasting binnen. De belastingdruk in Nederland is gedurende de afgelopen crisis drastisch verhoogd. Nu dat de economie weer groeit moeten de lasten structureel omlaag. Het belastingstelsel moet eenvoudig en transparant zijn en groei bevorderen. We moeten stoppen met het voeren van inkomenspolitiek via het belastingstelsel.

Met het Kunduz-akkoord is er in een periode van twee dagen besloten om de lasten met 12 miljard euro te verhogen. Door deze crisisbelasting kregen de koopkracht en het consumentenvertrouwen een forse klap. In 2012 was het nodig. Ondernemers hebben toen een offer gebracht om de economie lucht te geven. Nu, drie jaar later, staan economisch de seinen weer op groen. Het zijn nu juist de ondernemers die lucht nodig hebben.

De 12 miljard aan crisisbelasting moet terug naar ondernemers. Hun bedrijven hebben ruimte nodig om te investeren, om te groeien en om mensen aan te nemen. De lasten moeten structureel omlaag worden gebracht. Indien nodig geleidelijk, zolang er maar een consistente en permanente verlaging wordt doorgevoerd.

Het MKB moet voorrang krijgen op het grootbedrijf bij het doorvoeren van de lastenverlichting. De banen zitten bij het MKB. Bij de starters en groeiende bedrijven in het bijzonder. Voor hen moeten de lasten als eerste omlaag.

Sinds 2010 zijn de lasten met 28 miljard verhoogd⁵³. De grens is bereikt. De komende twee à drie jaar moeten we ondernemers eerst de crisisbelasting teruggeven. Vervolgens moeten we kijken hoe we in het nieuwe stelsel ook de rest van de lasten structureel omlaag kunnen brengen. Niet herverdelen maar investeren in het toekomstig verdienvermogen van de Nederlandse economie. Hiervoor zal de overheid moeten inkrimpen en moeten snijden in de eigen uitgaven.

Het nieuwe belastingstelsel moet gericht zijn op eenvoud en transparantie. Bovenal moet het groei bevorderen en ondernemen lonend maken.

De kosten en risico's voor de werkgever rondom het aannemen van medewerkers zijn op dit moment onacceptabel hoog. Dit remt de groei van de werkgelegenheid fors. Het is belangrijk dat deze kosten en risico's

structureel worden verlaagd. Ondernemers moeten weten waar ze aan toe zijn. Het aannemen van personeel is een verbintenis voor de langere termijn. Ondernemers moeten er daarom vanuit kunnen gaan dat er een consistente lijn zit in de lastenverlaging. De spelregels moeten niet meer tussentijds veranderd worden. Iets dat de afgelopen jaren teveel is voorgekomen.

De WIG – het verschil tussen de totale loonkosten per werknemer en het uiteindelijke nettoloon – is in Nederland veel te hoog. Hierbij zit het grootste knelpunt in de kosten die een werkgever maakt bovenop het brutoloon van de werknemer. Deze kosten bestaan voornamelijk uit pensioenlasten, premies voor de WW en premies voor de ziektewet.

ONL voor Ondernemers pleit voor een tegemoetkoming in de loonkosten voor beginnende werkgevers en kleine bedrijven. Durf te differentiëren. Het huidige belastingstelsel maakt geen fiscaal onderscheid tussen een bedrijf met 1 of 1000 werknemers. Schep voor hen een lichter regime: "Fiscaal en risico-light". Deze bedrijven zijn echter fundamenteel anders. Met name startende werkgevers en bedrijven in de eerste stadia van hun groei hebben een andere regime nodig. Het moet voor deze bedrijven aantrekkelijk worden gemaakt om de stap naar werkgever te zetten. Hierbij kan worden gekeken naar bijvoorbeeld een loonheffing op basis van een loonsombenadering met een specifiek regime voor kleinere bedrijven.

Vreemd vermogen moet fiscaal hetzelfde behandeld worden als eigen vermogen. In het huidige stelsel wordt vreemd vermogen fiscaal voorgetrokken. Dit is niet goed voor de economie. Tijdens de voorbije crisis is het pijnlijk duidelijk geworden dat de eigenvermogenspositie van het MKB in Nederland sterk moet verbeteren. Traditioneel is het MKB gefinancierd met vreemd vermogen. Dit heeft er voor gezorgd dat de financierbaarheid van ondernemingen ook is afgenomen. Bij economische tegenwind wordt de solvabiliteit van een ondernemer belangrijker.

We moeten met alle fiscale regelingen onder het bedrijfsleveninstrumentarium moderniseren. Deze regelingen moeten worden getest op doelmatigheid en op bereikbaarheid voor het MKB. We moeten binnen de innovatieregelingen stoppen met het onderscheid tussen IB-ondernemers en ondernemers met een BV. De innovatieregelingen moeten zo worden ingericht dat het fiscaal aantrekkelijk is voor ondernemers om continu te innoveren, ongeacht hun rechtsvorm.

In de huidige economie is er een 3e pijler ontstaan in de economie. Naast werkgevers en werknemers is de groep zelfstandig professionals dusdanig gegroeid dat zij een beslissende rol innemen in onze economie. Deze groep dient een eigen grondslag in het belastingstelsel te krijgen. De groep zp'ers krijgt in dit kader een eigen fiscaal regime en een eigen rechtsvorm. Deze opkomst van zp'ers is fundamenteel en blijvend. Steeds meer mensen zullen er voor kiezen om zelfstandig en voor eigen rekening en risico hun werkzame leven in te richten. Deze groep moet ondersteund worden en fiscaal gecompenseerd voor het feit dat zij geen WW-vangnet heeft en zich uit eigen overweging moet verzekeren voor pensioen en arbeidsongeschiktheid. Binnen de nieuwe grondslag moeten we toewerken naar een model waar zp'ers op basis van hun risicoprofiel kunnen kiezen op welke elementen van de sociale zekerheid zij zich inschrijven. Vervolgens moeten we de zelfstandig professionals belonen wanneer zij de stap zetten naar het aannemen van één of meerdere personeelsleden.

De maakbaarheid van de economie door de overheid is een illusie. Het zijn individuele ondernemers die kansen zien, risico nemen en hun schouders onder hun idee zetten. De overheid moet zich echter realiseren dat zij niet bij machte is om de samenleving volledig te sturen via belastingen. Sociale uitkomsten ontspringen uit de inzet van individuele burgers en ondernemers. Het nivelleringsdenken en het rondpompen van toeslagen is vanuit

⁵³ Macro Economische Verkenning 2014, <http://www.cpb.nl/publicatie/macro-economische-verkenning-2014>

politiek oogpunt wellicht aantrekkelijk. Het legt echter ook een groot beslag op de ruimte van de overheid om belastinggeld in te zetten op de plaatsen waar het ook daadwerkelijk groei oplevert. Een te hoge belastingdruk werkt verlamdend. Burgers en bedrijven zetten iedere vrije euro die ze hebben efficiënter in dan de overheid. De belastingstrategie van de overheid moet erop gericht zijn om de totale inkomsten te laten groeien, niet om het bestaande totaal aan inkomsten anders te verdelen.

Het belastingstelsel en de sociale zekerheid lopen in Nederland nauw in elkaar over. De herziening van het belastingstelsel moet daarom worden aangegrepen om fundamentele veranderingen in het systeem te maken, met name omtrent loondoorbetaling bij ziekte en arbeidsongeschiktheid. Deze risico's zijn voor werkgevers van een dusdanige orde dat onmiddellijk ingrijpen noodzakelijk is. Dit ingrijpen zal grotendeels door belastingen en premies betaald moeten worden. Dit is het moment om te kiezen op welke manier deze belastingen en premies worden afgedragen.

Ondernemers verwachten vanuit de overheid een eenvoudig en transparant belastingstelsel dat groei stimuleert. Tegelijkertijd dienen we ervoor te zorgen dat het belastingstelsel concurrerend is met omringende landen en Nederland zich internationaal niet uit de markt priijst. Vervolgens moet de politiek stoppen met het jaarlijks draaien aan de fiscale knoppen. Ondernemers verdienen een duidelijk belastingstelsel. Het vertrouwen van ondernemers in het belastingstelsel is vanwege haar complexiteit en de enorme lastenverzwaringen van de afgelopen jaren fors afgenomen. Laten we dit moment aangrijpen om het vertrouwen tussen belastingplichtige ondernemers en de overheid te herstellen.

ONL voor Ondernemers heeft zes heldere punten voor een beter belastingstelsel

- 'Crisisbelasting' terug naar ondernemers en een permanente verlaging van de lasten.
- De lasten op arbeid en de risico's rondom werkgeverschap moeten omlaag.
- Durf te differentiëren: Een lichter regime – "Fiscaal & Risico Light" – voor kleine ondernemers.
- Gelijke behandeling van Eigen Vermogen t.o.v. Vreemd Vermogen.
- Stimuleringsregelingen voor groei en innovatie: Klein is het nieuwe groot.
- Fiscale grondslag voor zelfstandig professionals.

1. 'Crisisbelasting' terug naar ondernemers en een permanente verlaging van de lasten

Ondernemers hebben tijdens de crisis de klappen opgevangen. Met het Kunduz-akkoord is er in een periode van twee dagen besloten om de lasten met 12,0 miljard euro te verhogen. De koopkracht en het consumentenvertrouwen kregen hiermee een forse klap. Op dat moment was het nodig voor de economie. Ondernemers hebben toen een offer gebracht om de economie lucht te geven.

Nu, drie jaar later, staan economisch de seinen weer op groen. Het zijn nu de ondernemers die lucht nodig hebben. De 12,0 miljard euro aan crisisbelasting moet terug naar ondernemers. Hun bedrijven hebben ruimte nodig om te investeren, om te groeien en om mensen aan te nemen. De lasten moeten weer met minstens 12,0 miljard euro omlaag. Wellicht is het nog niet mogelijk om het al in 2016 volledig terug te geven, verspreid over drie jaar kan ook. 4,0 miljard in 2016, 4,0 miljard in 2017 en 4,0 miljard in 2018.

Van deze lastenverlichting dient 2/3e bij het MKB neer te dalen en 1/3e bij het grootbedrijf. De reden hiervoor is dat het MKB geen mogelijkheden heeft om – zoals het grootbedrijf dat wel heeft – winsten zo gunstig mogelijk over meerdere landen te verspreiden en zo de totale lastendruk te verminderen.

Werken moet lonen. Het maakt niet uit of we spreken over een ondernemer of een medewerker in loondienst, of over een DGA of IB-ondernemer, altijd geldt dat de investering van tijd en geld moet renderen. De komende periode, indien nodig gespreid over 3 à 4 jaar, moet deze 12 miljard euro terugvloeien naar de economie. Als eerste moet de accijnsverhoging op diesel en LPG worden teruggedraaid. Deze grensondernemers worden nu door de overheid van de markt verdreven.

Het tarief voor de vennootschapsbelasting moet de komende jaren stap voor stap omlaag. Afhankelijk van de groei van de Nederlandse economie is er meer of minder ruimte om het lagere tarief naar 17 à 19% terug te brengen en het hoge tarief naar 22 à 24%.

Verdergaand op het advies van de Commissie Van Dijkhuizen⁵⁴ dient het hoogste marginale belastingtarief in Nederland minimaal te worden teruggebracht naar 49%. Iedere Nederlander heeft het recht om op zijn minst meer dan de helft van iedere verdiende euro zelf uit te geven.

2. De lasten op arbeid en de risico's rondom werkgeverschap moeten omlaag

Ondernemerschap is dé banenmotor van Nederland. Een totaal van 60% van de nieuw banen in Nederland wordt gecreëerd door het MKB⁵⁵. Dit zijn met name de (techno-) starters en bedrijven in de groeifase. Cijfers van EIM en de Europese Commissie laten zien dat over de periode 2002-2010 zelfs 85% van de nieuwe banen ontstaan is in het MKB. De gemiddelde banengroei bij MKB bedrijven is 1% per jaar, bij het grootbedrijf is de gemiddelde banengroei slechts 0,5% per jaar⁵⁶.

De kosten en risico's voor ondernemers rondom het aannemen van medewerkers zijn op dit moment onacceptabel hoog. Dit remt de groei van de werkgelegenheid fors. Het is belangrijk dat deze kosten en risico's met onmiddellijke ingang worden verlaagd.

De WIG – het verschil tussen de totale loonkosten per werknemer en het uiteindelijke nettoloon – is in Nederland veel te hoog. Hierbij zit het grootste knelpunt in de kosten die een werkgever maakt bovenop het brutoloon van de werknemer. Deze kosten bestaan voornamelijk uit pensioenlasten, premies voor de WW en premies voor de ziektewet. Het verplichte deel dat werkgevers bijdragen aan het pensioen kan worden teruggebracht. De overheid kan daarbij natuurlijk nog steeds de mogelijkheid bieden voor werknemers om fiscaal vriendelijk te sparen voor het pensioen.

Daarbij maken ondernemers hoge kosten bij arbeidsongeschiktheid en ziekte van werknemers. De Wet Uitbreiding Loondoorbetalingsplicht bij Ziekte is op zichzelf één van de grootste belemmeringen voor ondernemers om personeel aan te nemen. Op ieder van deze punten is er in het nieuwe belastingstelsel ruimte om de kosten voor deze elementen van de sociale zekerheid onder te brengen bij de individuele werknemer, danwel bij de overheid zelf.

Na (maximaal) 12 maanden zijn ondernemers niet meer verantwoordelijk voor de Wet Loondoorbetaling bij Ziekte

ONL voor Ondernemers pleit voor het beperken van de duur dat een ondernemer verantwoordelijk is voor zieke werknemers tot (maximaal) 12 maanden. Indien nodig kan deze beperking worden ingevoerd voor bedrijven

⁵⁴ Eindrapport Commissie inkomstenbelasting, 2013: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/06/18/eindrapport-commissie-inkomstenbelasting.html>

⁵⁵ OESO, 2013, The Science, Technology and Industry Scoreboard 2013, p. 198: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/oecd-science-technology-and-industry-scoreboard-2013_sti_scoreboard-2013-en#page202

⁵⁶ EIM, 2011, Do SMEs create more and better jobs?: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2012/do-smes-create-more-and-better-jobs_en.pdf

tot tien medewerkers. Om de prikkel voor de werkgever om mee te werken aan de re-integratie van de werknemer te behouden kan worden ingevoerd dat de Wet Verbetering Poortwachter strikt moet worden nageleefd om voor de beperking in aanmerking te komen.

Om de risico's voor werkgevers verder te verlagen moet er een fundamentele discussie gevoerd worden over de argumenten waarom de werkgever verplicht zou moeten zijn om loon door te betalen als een medewerker door eigen toedoen ziek of arbeidsongeschikt raakt. Hierbij zou een onderscheid kunnen worden gemaakt tussen risico's waar de werkgever verantwoordelijk is en risico's waarvoor een medewerker zich zelf moet verzekeren.

De hoogte van de risico's en kosten rondom loondoorbetalen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid zijn van een dusdanige orde dat er reeds bij deze herziening van het belastingstelsel moet worden gekeken hoe deze kunnen worden aangepakt. Het belastingstelsel en de sociale zekerheid lopen in Nederland nauw in elkaar over.

Loskoppeling WW en ZvW met overheidsuitgaven

De hoogte van de premies voor de Werkloosheidswet en de Zorgverzekeringswet zullen moeten worden losgekoppeld van de stijging van de overheidsuitgaven aan het arbeidsmarktbeleid en de zorg. In de WW zal de hoogte van de uitkering moeten dalen of zal de overheid zelf moeten bijdragen. De koppeling van de WW-premies aan de daadwerkelijke kosten van de WW zet een katalysator op de groei van de werkloosheid in slechte tijden. Wanneer het slechter gaat met de economie, bedrijven minder winst maken en de werkgelegenheid afneemt stijgt de werkloosheid. Vanwege de koppeling van de premies aan de uitgaven wordt personeel in een minder gunstige economische periode duurder. Dit creëert een neerwaartse spiraal. Andersom is de koppeling in goede tijden ook ongunstig. Op het moment dat werkgevers het geld beter kunnen missen wordt er minder afgedragen. Dit is juist het moment om een buffer aan te leggen.

Met de premies voor de Zvw spelen er vergelijkbare dynamieken. De uitgaven van de overheid aan de collectieve zorg rijzen de pan uit. Werkgevers betalen mee, ongeacht of de overheid zich inspant om de kosten te drukken. Hiermee is er – buiten het uiteindelijke negatieve effect op de werkgelegenheid – geen reden voor de overheid om terughoudend te zijn in de zorguitgaven. In de zorg zal zeer waarschijnlijk het deel dat individuele burgers bijdragen dan ook moeten stijgen om het huidige uitgavenpatroon te kunnen handhaven.

Individualisering pensioenbijdrages

De pensioenbijdrage van ondernemers aan de oudedagsvoorziening van werknemers zal opnieuw moeten worden verdeeld. De ratio waarbij ondernemers nu 1/2e of 2/3e aan de pensioenvoorziening bijdragen zal moeten veranderen. Een groter deel van het pensioen zal door werknemers individueel moeten worden gespaard.

3. Durf te differentiëren: Een lichter regime – “Fiscaal & Risico Light” – voor kleine ondernemers

ONL voor Ondernemers pleit voor een tegemoetkoming in de loonkosten voor beginnende werkgevers en kleine bedrijven. Het huidige belastingstelsel maakt geen fiscaal onderscheid tussen een bedrijf met 1 of 1000 werknemers. Deze bedrijven zijn echter fundamenteel anders. Met name startende werkgevers en bedrijven in de eerste stadia van hun groei hebben een andere regime nodig. Hoe kleiner het bedrijf, hoe zwaarder de lastendruk weegt op de bedrijfsvoering. Dit mechanisme moet worden omgedraaid. Kleinere bedrijven moeten qua lastendruk worden ontzien. Naar gelang zij groeien kunnen ze vervolgens ook meer lasten gaan dragen. De lasten en risico's moeten voornamelijk voor de kleinere bedrijven omlaag. Zij hebben een lichter regime nodig: “Fiscaal en Risico Light”.

Het moet voor ondernemers aantrekkelijk worden gemaakt om de stap naar werkgever te zetten. Hierbij kan worden gekeken naar bijvoorbeeld een loonheffing op basis van een loonsombenadering of naar specifieke subsidies/afrekkosten.

De wet uniformering loonbegrip heeft de eerste stap gezet om het mogelijk te maken om de loonbelasting te bepalen op basis van de totale loonsom van een bedrijf in plaats van op basis van de individuele werknemer. De overheid heeft meerdere keuzes⁵⁷ om via een loonsombenadering⁵⁸ zowel de lastendruk als de administratieve verplichtingen te verminderen. De kern is dat de werkgever op een eenvoudige manier het leeuwendeel van de inkomstenbelasting incasseert in naam van de overheid. Vervolgens rekent de fiscus individueel af met de werknemer op basis van het daadwerkelijke inkomen.

Een alternatieve benadering van het bewerkstelligen van een differentiatie in de loonkosten voor werkgevers is de beschikbaarstelling van een loonsubsidie zoals de WBSO⁵⁹. Met deze regeling hebben ondernemers en de belastingdienst veel ervaring. Het is bewezen dat de WBSO succesvol is in het bevorderen van werkgelegenheid door een deel van de loonkosten van een werkgever te subsidiëren.

Eerder in dit document is reeds uiteengezet hoe er ook op het gebied van premies, pensioenen en risico's - met name bij ziekte en arbeidsongeschiktheid - gekozen moet worden voor een onderscheid tussen grote en kleine bedrijven.

4. Gelijke behandeling van Eigen Vermogen t.o.v. Vreemd Vermogen

Tijdens de voorbije crisis is het pijnlijk duidelijk geworden dat de eigenvermogenspositie van het MKB in Nederland fors moet verbeteren. Traditioneel is het MKB gefinancierd met vreemd vermogen. Dit heeft er echter voor gezorgd dat de financierbaarheid van ondernemingen ook is afgenomen. Bij economische tegenwind wordt de solvabiliteit van een ondernemer belangrijker. Deze situatie is voor een groot deel veroorzaakt door de ongelijke fiscale behandeling van eigen vermogen ten opzichte van vreemd vermogen.

Verstrekkers van vreemd vermogen zitten in een bevoorrechte positie ten opzichte van beleggers in aandelen. Een obligatiehouder betaalt alleen de vermogensrendementsheffing. Een verstrekker van risicodragend vermogen betaalt echter dubbel. Deze belegger betaalt de vermogensrendementsheffing⁶⁰, maar ook de onderliggende vpb.

Dit heeft niet alleen een negatief effect doordat het vreemd vermogen bevoordeeld wordt op het moment dat het verstrekt wordt, het leidt ook tot een negatieve prikkel bij de herbestemming van vermogen. De aandeelhouder zal bij herbestemming de fiscaal meest gunstige invulling zoeken. De herbestemming zal daardoor ingevuld worden als vreemd vermogen. Indien nodig door een lening aan de eigen BV.

Bij het grotere bedrijfsleven leidt de 100% aftrekbaarheid van rente tot een disproportioneel voordeel ten opzichte van het kleinere MKB. Bij hen is het financieren van overnames met vreemd vermogen veel minder aan de orde.

⁵⁷ De overheid heeft beleidsinstrumenten nodig voor inkomenspolitiek aan de onderkant van de markt. Op dit moment is dit vooral het circus van toeslagen, gecombineerd met een heffingskorting en arbeidskorting. ONL pleit voor het afschaffen van de toeslagen om vervolgens via de heffings- en arbeidskorting meer progressie aan te brengen in de eerste schijf.

⁵⁸ Om deze stap te kunnen zetten is het belangrijk dat er in het huidige premiesysteem géén herintroductie komt van het door werknemers betaalde deel van de WW-premie.

⁵⁹ De Wet Bevordering Speur- en Onderzoekswerk geeft bedrijven een subsidie op de loonkosten. Bedrijven mogen een deel van hun R&D uitgaven in mindering brengen op de verschuldigde loonbelasting. Dit mechanisme heeft zichzelf bewezen, ondernemers en de belastingdienst hebben er ervaring mee en kan eenvoudig worden toegepast voor startende werkgevers.

⁶⁰ Overigens is er op de vermogensrendementsheffing an sich ook veel aan te merken. De forfaitaire verwachting van 4% rendement is de afgelopen jaren niet gehaald door gewone spaarders of MKB-ondernemers. Het is redelijk om deze verwachting op z'n minst jaarlijks aan te passen aan de economische realiteit.

5. Stimuleringsregelingen voor groei en innovatie: Klein is het nieuwe groot

Moderniseren van alle innovatieregelingen

Er dient een modernisering plaats te vinden van alle fiscale regelingen onder het bedrijfsleveninstrumentarium. Deze regelingen moeten worden getest op doelmatigheid en op bereikbaarheid voor het MKB. Het dient fiscaal aantrekkelijk te zijn om als ondernemer continu te innoveren, ongeacht de rechtsvorm. ONL voor Ondernemers wijst erop dat het totale bedrag dat aan deze regelingen wordt uitgegeven overigens laag is⁶¹. In 2014 wordt er 3,8 miljard euro uitgegeven aan de verlaging van de lastendruk voor ondernemers. Dit staat in schril contrast met de 28 miljard lastenverhogingen sinds 2010⁶².

De RDA en de Innovatiebox zijn nu niet toegankelijk voor IB-ondernemers. Dit moet veranderen. De innovatie, de groei en het toekomstig verdienvermogen van de Nederlandse economie zit bij de kleine bedrijven met de potentie om door te groeien. Dit zijn lang niet allemaal BV's, een groot deel start als IB-ondernemer. Er is geen reden om de RDA en de innovatiebox uit te sluiten voor IB-ondernemers. Verder is de WBSO een zeer geliefde regeling bij ondernemers en zeer succesvol in het aanjagen van innovatie. De WBSO moet behouden blijven, maar ook toekomstbestendig worden gemaakt. Met name de toegankelijkheid voor startups moet beter.

Winstbox

ONL voor Ondernemers pleit voor het instellen van een Winstbox. Deze moet bereikbaar zijn voor zowel IB-ondernemers als voor ondernemers met een BV. Vervolgens wordt een set criteria opgesteld die doorgroei en innovatie bevorderen. Alle winst die voortkomt uit deze activiteiten wordt tegen een lager tarief belast.

In plaats van een scala aan aftrekposten kunnen de criteria om winst onder deze box te laten vallen worden verruimd of worden ingekort. Hierdoor ontstaat een eenvoudig systeem om fiscaal te sturen zonder dat er keer op keer aftrekposten met afzonderlijke criteria in het leven moeten worden geroepen. Bijkomend voordeel is dat de criteria om voor de winstbox in aanmerking te komen soepeler kunnen worden gemaakt voor kleine bedrijven.

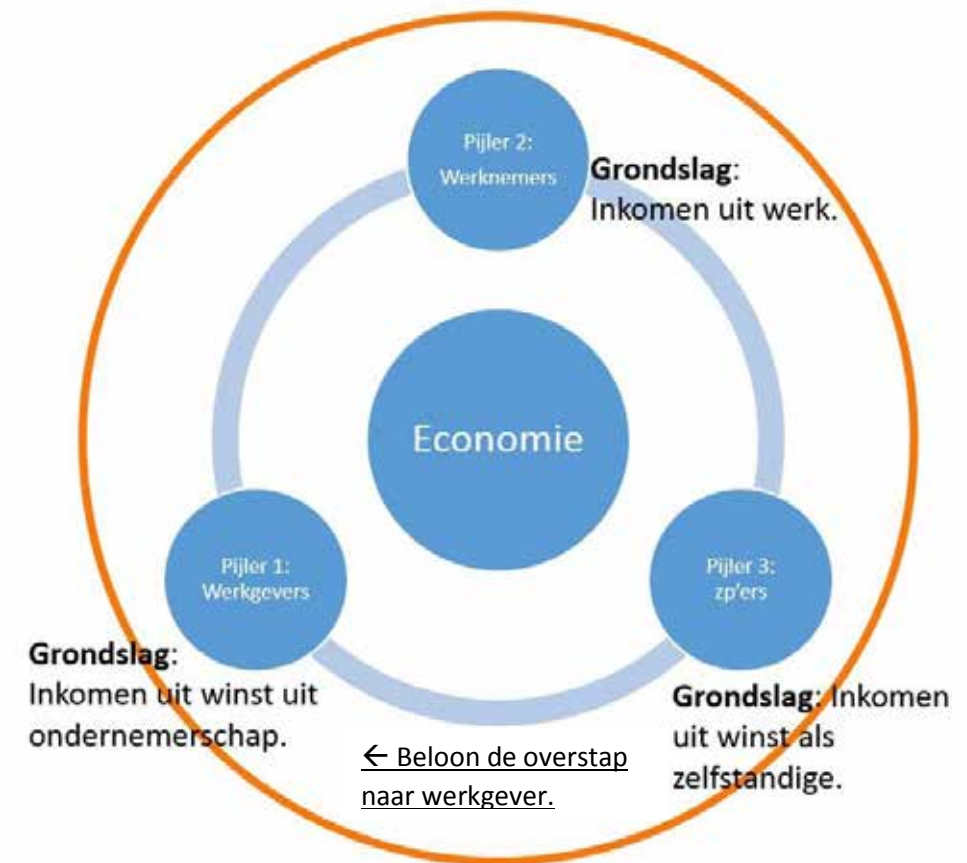
Exportbox

ONL voor Ondernemers pleit ervoor om in navolging van de innovatiebox ook een exportbox te creëren. Net als bij de innovatiebox worden de winsten die volgen uit export ondergebracht in een speciale tariefbox van 5%. De exportbox stelt ondernemingen financieel in staat om een exportmanager of extern advies in te huren. Deze box moet toegankelijk zijn voor zowel IB-ondernemers als ondernemers met een BV.

6. Fiscale grondslag voor zelfstandig professionals

In de huidige economie is er een 3e pijler ontstaan in de economie. Naast werkgevers en werknemers is de groep zelfstandig professionals dusdanig gegroeid dat zij een beslissende rol innemen in onze economie. Deze groep dient een eigen grondslag in het belastingstelsel te krijgen. De groep zp'ers krijgt in dit kader een eigen fiscaal regime en een eigen rechtsvorm. Deze opkomst van zp'ers is fundamenteel en blijvend. Steeds meer mensen zullen er voor kiezen om zelfstandig en voor eigen rekening en risico hun werkzame leven in te richten. Binnen de nieuwe grondslag moeten we toewerken naar een model waar zp'ers op basis van hun risicoprofiel kunnen kiezen op welke elementen van de sociale zekerheid zij zich inschrijven. Vervolgens maken we het fis-

caal aantrekkelijk om vanuit de derde pijler van zelfstandig professionals door te groeien naar de pijler werkgever. Een nieuwe grondslag in het belastingstelsel zorgt ervoor dat we de sociale zekerheid beter kunnen toespitsen op het specifieke karakter van zelfstandig professionals.

We geven binnen de pijler zelfstandig professionals de mogelijkheden om een risicoprofiel te kiezen. Afhankelijk van voor welke voorzieningen je als zelfstandig professional meebetaalt krijg je ook de zekerheden die het sociale vangnet biedt. Dit zorgt ervoor dat het huidige stelsel van de sociale zekerheid, met name het kenmerk dat de collectiviteit de risico's en kosten laat dalen, op grote lijnen in stand kan blijven.

De groep zelfstandigen die verwacht snel te groeien heeft de mogelijkheid om zich niet in te schrijven voor de collectieve sociale zekerheid. Zij gaan ervan uit dat het bedrijf snel meer waard wordt. Zij willen iedere euro die ze verdienen terug investeren in het bedrijf.

Een andere groep zp'ers wilt kiezen uit elementen van de sociale zekerheid die bij hen past. Wanneer zij verwachten slechts een paar jaar zelfstandig te zijn, of wanneer zij al 25 jaar AOW hebben opgebouwd, kiezen ze voor weinig voorzieningen. Wanneer zij als freelancer van opdrachtgever naar opdrachtgever gaan en nog 40 jaar op de markt zullen zijn dan kiezen zij bijvoorbeeld voor het volledige pakket: ze betalen mee aan de WW en ze kiezen een pensioenfonds uit dat een polis heeft ontwikkeld voor zzp'ers.

Op basis van haar kenmerken zou een derde groep verplicht kunnen worden om zich aan te sluiten bij dezelfde voorzieningen als werknemers. Dit is de groep die op de scheidslijn zit tussen schijnzelfstandige en minimumloon.

⁶¹ Miljoenennota 2014; http://miljoenennota.rijksfinancien.nl/fbcontent.ashx/downloads/Miljoenennota_2014.pdf#page=71

⁶² Macro Economische Verkenning 2014; <http://www.cpb.nl/publicatie/macro-economische-verkenning-2014>

2 – FINANCIERING VAN HET MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

EFFECT OP DE BEGROTING:

NEUTRAAL

De uitgaven aan de onderstaand beschreven maatregelen zijn reeds opgenomen in Deel I en Deel II van de Schaduwbegroting.

Actuele situatie

Het landschap voor MKB financieringen in Nederland is sinds de crisis drastisch gewijzigd. De nieuwe realiteit is dat banken behoedzamer zijn in kredietverstrekking aan het MKB. Het aantal banken dat zich toelegt op dit segment van de financieringsmarkt is het afgelopen decennium gedaald van 10 naar 4. Parallel daaraan is het aanbod van alternatieve geldverstrekkers gestegen met tal van crowdfunders, kredietunies en innovatieve MKB fondsen. Ook de overheid doet een forse duit in de zak middels diverse stimuleringsregelingen.

Voor de MKB ondernemer is het financiële speelveld door deze ontwikkelingen gevarieerder, maar ook een stuk minder overzichtelijk en toegankelijk geworden. Veel ondernemers met een financieringsbehoefte zien door de bomen het bos niet meer. “Wat is voor mijn bedrijf de beste financieringsmix, welke en hoeveel financiers moet ik raadplegen, en welke informatie hebben zij nodig om tot passende kredietverstrekking te komen?” zijn veel gehoorde vragen.

De gevolgen van bovenstaande ontwikkelingen zijn schrijnend. Nergens in Europa kunnen ondernemers zó slecht aan geld komen als in Nederland, zo blijkt uit recent onderzoek in opdracht van de Europese Commissie. Ruim 39% van de financieringsaanvragen in Nederland wordt meteen afgewezen. Nederland staat daarmee op nummer één in Europa als het gaat om het afwijzen van financieringen. Ter vergelijking: in Duitsland is dit 10 procent, en in België 7 procent. Aanvragen voor een financiering die wél in behandeling worden genomen, gaan bovendien vaak uiteindelijk toch niet door. De noodzaak om een betere match te realiseren tussen MKB ondernemers en de diverse financiers is daarmee overduidelijk.

Impuls economisch herstel

Het toegankelijk maken van de financiering die ondernemers nodig hebben om te kunnen investeren is van essentieel belang voor het doorlopende herstel van onze economie en de duurzame groei daarna. In de huidige diverse financieringsmarkt voor het MKB is er behoefte aan onafhankelijke en financieel deskundige partijen om ondernemer en financier(s) met elkaar te verbinden. Om deze rol optimaal te kunnen vervullen is het belangrijk dat deze partijen:

- Ondernemers wegwijs maken in de verschillende financieringsvormen
- Ondernemers deskundig kunnen adviseren en begeleiden, van de financieringsaanvraag tot en met de daadwerkelijke kredietverstrekking én daarna

- Toegang hebben tot een groot en divers netwerk van financiers, om de financiering direct te kunnen realiseren
- Op basis van deskundigheid en ervaring voor iedere individuele ondernemer de ideale financieringsmix kunnen realiseren door financieringsvormen te combineren ('stapelen')

Deze partijen zijn slechts een eerste stap in het verbeteren van de financiering van het MKB in Nederland. Deze initiatieven kunnen verder worden aangejaagd door

- Ondernemers bewust te maken bij welke partijen zij zich kunnen melden voor onafhankelijk financieringsadvies en -begeleiding
- Ondernemers te prikkelen om deze stap daadwerkelijk te zetten
- Ondernemers actief te dirigeren richting gecertificeerde onafhankelijke partijen

Dit illustreert een grote kans voor de overheid om ondernemers te stimuleren. DNOB en de Financieringsvouchers zijn hiervoor doeltreffende instrumenten.

Maatregel: Steun DNOB – De Nieuwe Financieringsoplossing voor ondernemers.

Ondernemers willen en kunnen niet langer wachten op werkbare financierings-oplossingen vanuit de traditionele banken. Op woensdag 9 september wordt DNOB officieel gelanceerd. Vanaf dat moment kunnen ondernemers bij DNOB terecht om financiering aan te vragen. DNOB is een vraaggericht nationaal platform, waar ondernemers individueel en op maat direct en concreet worden geholpen bij hun financieringsbehoefte. De groei moet in Nederland weer op gang komen. De enige manier is ondernemers weer de ruimte bieden om investeringen te doen en hun bedrijf te financieren.

DNOB werkt actief samen met private investeerders, aanbieders van crowdfunding-oplossingen en kredietunies, de Kamer van Koophandel en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Door bestaande overheidsinstrumenten te combineren met de expertise van private financieringsinitiatieven ontstaat een voor ondernemers aantrekkelijk platform waar zij daadwerkelijk geholpen worden. DNOB is de nu ontbrekende one-stop-shop voor bedrijfsfinanciering. Vanuit de vraag van ondernemers wordt gekeken naar de optimale financiering van hun bedrijf. Dit maakt het mogelijk om verschillende vormen van financiering te stapelen tot een hybride mix waardoor een bedrijf snel en makkelijk aan de slag en vooruit kan. Waardoor we weer echt vaart krijgen in het economische herstel.

Maatregel⁶⁴ [16 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: De MKB Financieringsvouchers

De MKB Financieringsvouchers geeft MKB ondernemers een steun in de rug. De vouchers werkt drempelverlagend en stimuleert hen om te komen tot een duurzaam financieringskader voor continuïteit en groei van hun bedrijf, door:

- Onafhankelijk financieringsadvies in te winnen over de juiste financieringsvormen en -mix middels een quick-scan (bij gecertificeerde financieringsadviseurs en accountants)
- Deskundige begeleiding te ontvangen in het traject van financieringsaanvraag tot en met de daadwerkelijke kredietverstrekking en de monitoring en coaching daarna

De MKB Financieringsvouchers kan door ondernemers gebruikt worden voor (gedeeltelijke) vergoeding van de kosten voor bovengenoemde activiteiten.

⁶³ European Commission (2014), Survey on the Access to Finance of Enterprises (SAFE)
Beschikbaar via: http://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/data-surveys/safe/index_en.htm

⁶⁴ Deze maatregel is opgenomen in het budgettair kader van Deel II, hoofdstuk 7.

Sturing op kwaliteit en efficiëntie

Veel ondernemers in het midden- en kleinbedrijf besteden hun kostbare energie en tijd bijna volledig aan de reguliere bedrijfsvoering: hun klanten, de in- en verkoop, het personeel. Zij beschikken over onvoldoende tijd en kennis om zelfstandig tot een afgewogen oordeel te komen inzake de optimale financieringsbasis voor de toekomst. De MKB Financieringsvoucher biedt kansen om ondernemers te ondersteunen door de voucher uitsluitend inwisselbaar te maken bij geselecteerde partijen. Daardoor weten ondernemers bij welke partij zij zich het beste kunnen melden met hun financieringsvraagstuk (in plaats van dit zelf uit te moeten zoeken). Ook waarborgt het dat de ondernemer deskundig advies en begeleiding ontvangt. Snel gerealiseerd en zonder meer tijd te vragen dan nodig, zodat de ondernemer verder kan met ondernemen. Deze partijen dienen geselecteerd te worden op basis van:

- Kwaliteitseisen op het gebied van theoretische en praktische ervaring in het adviseren en begeleiden van ondernemers in hun financieringsaanvraag (certificering)
- Onafhankelijkheid, niet gebonden aan een beperkt (eigen) aanbod van financieringen
- Toegang tot een netwerk van financiers om behalve advies en begeleiding ook de daadwerkelijke financiering direct te kunnen regelen voor de ondernemer
- Een netwerk van vestigingen met landelijke dekking

DNOB is één van de partijen die aan deze eisen kan voldoen. Met het oog op bovengenoemde sturing verdient het de aanbeveling om de MKB Financieringsvoucher te lanceren als een initiatief van het Ministerie van Economische Zaken, in samenwerking met DNOB.

Wie komen er in aanmerking?

Om te waarborgen dat de MKB Financieringsvoucher ook daadwerkelijk ten goede komt aan MKB ondernemingen is het belangrijk de doelgroep af te bakenen. Een goed uitgangspunt hiervoor is de definitie van kleine, middelgrote en micro-ondernemingen zoals gehanteerd door de Europese Commissie: ondernemingen waar minder dan 250 personen werkzaam zijn en waarvan de jaaromzet 50 miljoen euro of het jaarlijkse balanstotaal 43 miljoen euro niet overschrijdt. Van alle Nederlandse bedrijven valt 99% in deze categorie. De gewenste doelgroep kan verder worden gespecificeerd door aanvullende normen, bijvoorbeeld met betrekking tot de omvang van de benodigde financiering of de minimale bedrijfsomvang. Ondernemingen die een MKB Financieringsvoucher aanvragen kunnen aan deze norm(en) worden getoetst.

Toe te kennen waarde

Wil de MKB Financieringsvoucher een effectieve stimulans vormen, dan is het belangrijk dat de voucher een substantiële bijdrage levert aan de totale kosten voor de ondernemer. Een gemiddeld financieringstraject (kennismaking tot kredietverstrekking) vraagt circa 20 uur van een adviseur (inclusief voorbereiding en uitwerking achteraf). Vermenigvuldigd met een realistisch uurtarief voor de adviseur à 125 euro komen de kosten op 2.500 euro per gemiddeld adviestraject. Om een doeltreffende prikkel voor de ondernemer te realiseren is een bijdrage van 40-50% van de totale kosten gewenst, waarmee de gewenste waarde van de MKB Financieringsvoucher uitkomt op 1.000 tot 1.250 euro (exclusief BTW).

Naar schatting circa 42.000 Nederlandse ondernemingen hebben op jaarbasis behoefte aan financiering (zie bijlage). Wanneer als uitgangspunt wordt genomen om jaarlijks plaats te bieden aan 30 procent van deze ondernemingen (12.600) om zich in te schrijven voor een MKB Financieringsvoucher bedraagt de investering vanuit de overheid 12,6 tot 15,8 miljoen euro op jaarbasis (afhankelijk van de voucherwaarde en uitgaande van inschrijving op de volledige capaciteit). Bij een looptijd van drie jaar bedraagt de totale investering dan 37,8 tot 47,4 miljoen euro.

Resultaat MKB Financieringsvoucher

Uitgaande van het bovenstaande zullen in de komende drie jaar circa 37.800 MKB ondernemers gestimuleerd worden bij gecertificeerde financieringsadviseurs de voor hen relevante begeleiding te arrangeren. Aldus wordt met relatief beperkte middelen een gerichte impuls gegeven om jaarlijks meer dan twee miljard euro⁶⁵ adequaat te ontsluiten voor het MKB in Nederland. Dit is nog geheel zonder het bijeffect van doorverwijzing door ondernemers onderling als gevolg van positieve mond-tot-mond reclame. Kortom: een enorme aanjager voor het MKB als motor van de Nederlandse economie, en daarmee een impuls voor versnelling en behoud van economisch herstel.

Late betalingen

Ondernemers hebben nog steeds te kampen met late betalingstermijnen door de overheid en grote bedrijven. Dit heeft een buitensporig negatief effect op het werkkapitaal van ondernemers. Er is nog steeds een aantal gemeenten dat niet in staat blijkt om binnen 30 dagen hun rekeningen te voldoen. Grotere bedrijven maken misbruik van de regeling om af te wijken van de maximale betalingstermijn van 60 dagen. Zij hanteren inmiddels zelfs termijnen van 120 dagen of meer. De huidige wet is derhalve niet toereikend om de problemen met late betalingen te voorkomen.

Maatregel: Wettelijke rente wordt dwingend opgelegd bij verstrijken termijn van 60 dagen.

Indien een rekening na een termijn van 60 dagen nog niet is betaald zal door middel van dwingend recht de wettelijke rente moeten worden gerekend. Er bestaat hierdoor nog steeds contractuele vrijheid om af te wijken van de 30 dagen met een uitloop tot 60, echter de rente zal moeten worden voldaan. Dit neemt de financiële prikkel weg voor grotere bedrijven om de betalingstermijn op te rekken.

Maatregel: Maak het verpandingsverbod onmogelijk.

Grote multinationals verbieden hun leveranciers veelvuldig om de facturen die zij bij hen hebben uitstaan te verpanden. Hierdoor kunnen leveranciers hun debiteurenlijst niet gebruiken als zekerheid bij het aangaan van een lening en kunnen zij geen gebruik maken van factoring. De reden hiervoor is dat multinationals de facturen gebruiken als middel om kosten waarvan zij vinden dat de leverancier deze moet dragen te verrekenen. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij reclameacties voor een product in het schap bij de supermarkt waarvan de multinational vindt dat de retailer moet meebetalen. Hierdoor wordt de onderhandelingsruimte voor de leverancier beperkt. Via een omweg worden leveringsvoorwaarden buiten spel gezet. Het verpandingsverbod moet per ommekeer worden verboden. Een goed voorbeeld hiervan is Duitsland, waar het verpandingsverbod reeds onmogelijk is gemaakt.

Maatregel: BTW afdrachten op basis van ontvangen betaling in plaats van op basis van factuurdatum.

Onder de huidige btw-systematiek is de betaling van de btw-afdracht verschuldigd in het kwartaal waarin de factuur is verstuurd. De factuur moet uiterlijk 15 dagen na levering van het product worden verstuurd. Gezien het feit dat kleine bedrijven in hun rol van leverancier veelvuldig gedwongen worden om betaaltermijnen te accepteren van meer dan 60 dagen – met uitschieters naar 120 dagen – komt de liquiditeit van deze bedrijven door de btw-afdracht in de knel. Ondernemers moeten hun rekening-courant krediet gebruiken om de late betaling op te vangen. Deze bedrijven moeten de mogelijkheid krijgen om de btw-afdrachten te voldoen op basis van daadwerkelijk ontvangen betaling van hun facturen.

⁶⁵ Op basis van de volgende conservatieve uitgangspunten: 80% van de verstrekte vouchers wordt daadwerkelijk gebruikt, het succesratio van de advies- en begeleidingstrajecten bedraagt 75% en de gemiddelde financieringsomvang bedraagt €100.000.

3 EEN INTEGRALE VISIE OP DE ARBEIDSMARKT, DE SOCIALE ZEKERHEID EN PENSIOENEN

EFFECT OP DE BEGROTING:

NEUTRAAL

De uitgaven aan de onderstaand beschreven maatregelen zijn reeds opgenomen in Deel I en Deel II van de Schaduwbegroting.

De huidige wisselwerking tussen de arbeidsmarkt, de sociale zekerheid en het pensioenstelsel is gebaseerd op de economie van de jaren 70. De tijd dat je leven lang werken bij dezelfde multinational de norm was. In de nieuwe economie is dit systeem achterhaald. Het is onvoldoende flexibel en inefficiënt. Het bieden van oude zekerheden en het onevenredig beschermen van een steeds kleinere groep werkenden slaat door. Dit beperkt het eigen initiatief, drukt ondernemerschap de kop in en leidt tot een verregaande ongewenste tweedeling tussen insiders en outsiders. Bedrijven spelen hierdoor minder makkelijk in op ontwikkelingen en zijn minder bereid nieuwe mensen aan te nemen. Werkenden zitten vast aan hun baan uit angst hun rechten te verliezen. Regelingen zijn gericht op het beschermen van inkomsten, niet op het zo snel mogelijk weer laten meedoen en aan de slag helpen van mensen. Permanente ontwikkeling wordt nauwelijks gestimuleerd en middelen hiervoor zitten vast in oude constructen uit vervlogen tijden. Meer flexibiliteit en keuzevrijheid, langere dagen, langer doorwerken en permanente ontwikkeling moeten de norm worden.

Op basis van deze principes doet het Schaduwkabinet concrete voorstellen om het arbeidsrecht, de sociale zekerheid en het pensioenstelsel aan te passen aan de economie van vandaag.

Arbeidsmarkt

Meer flexibiliteit en keuzevrijheid, langere dagen, langer doorwerken en permanente ontwikkeling worden de norm. Een dynamische omgeving die vraagt om vaardigheden als pro-activiteit, vindingrijkheid en aanpassingsvermogen. Contractvormen doen er niet meer toe en iedereen die werkt kent een gelijke set aan voorzieningen. Soms verplicht en collectief, maar waar het kan zoveel mogelijk naar eigen wens en invulling. Dit betekent minder regels en minder sociale lasten voor bedrijven, maar ook meer verantwoordelijkheden en een overheid die bedrijven daarop aanspreekt. Een arbeidsmarkt waar ondernemerszin en ontwikkelingsgerichtheid centraal staan.

Sociale zekerheid

Het sociale vangnet werkt in haar huidige vorm veelal deactiverend. Uitstroom uit de bijstand is zeer beperkt en het aantal Wajongers neemt alleen maar toe. Enerzijds loont werken niet of onvoldoende, anderzijds worden mensen uitgesloten door het minimumloon. Werken moet lonen. Meer dan nu, worden voorzieningen ingericht als een springplank. Dat betekent dat werken loont voor mensen die willen werken. Voor hen die geen match vinden op de arbeidsmarkt fungeert de sociale dienst als onderwijsinstelling. Bijstand is een tijdelijk vangnet, gericht op ontwikkeling en het vinden van een baan. Zij die wel kunnen werken, maar er voor kiezen dit niet te doen en op een andere wijze in hun onderhoud te voorzien verliezen het recht op bijstand.

Pensioen

De AOW en het pensioenstelsel dragen bij aan een economisch welvarende groep ouderen. Echter, de systematiek is complex, ouderwets en gebaseerd op gedwongen solidariteit en winkelnering. Zo is de AOW in haar basis betuttelend en ontnemt zij mensen van hun verantwoordelijkheden. Ook werkt zij misverstanden en fraude in de hand en zijn de bestaansnormen hierin anders dan voor de beroepsbevolking. Pensioenopbouw is daarnaast beperkt inzichtelijk, staat weinig keuzevrijheid toe en is niets anders dan een herverdeling van geld. Deze gehele systematiek maakt dat mensen geen zicht hebben op hun oudedagsvoorziening én zich daar ook niet zelf verantwoordelijk voor voelen.

Centraal moet staan: keuzevrijheid, eigen verantwoordelijkheid en flexibiliteit. Langer doorwerken, actief blijven naast je pensioen en grotendeels zelf voorzien in je oude dag. Gedwongen winkelnering en verplichte collectieve solidariteit worden niet langer geaccepteerd. Meer keuzemogelijkheden in de opbouw van het pensioen en de besteding van de oude dag zijn nodig. Je gaat zelf over de investering van je pensioengeld en besluit ook zelf of je eerder stopt of juist langer wilt doorwerken. Daar staat tegenover dat mensen zelf hun verantwoordelijkheid nemen en zelf vorm geven aan de benodigde pensioenvoorziening. De vanzelfsprekendheid dat de overheid alles regelt is een schim uit het verleden. De staat schept de kaders voor het pensioenstelsel met beperkte fiscale voordelen, de specifieke invulling en financiering hiervan is aan het individu. Voor mensen die het écht niet redden wordt er natuurlijk wel het bestaansminimum gegarandeerd. De generieke AOW schaffen we af en vervangen we door een goed vangnet voor wie het echt nodig heeft.

Het Schaduwkabinet heeft een set concrete maatregelen opgesteld. Samen omvatten deze maatregelen een integrale visie om de arbeidsmarkt en ons stelsel van sociale zekerheid en pensioenen af te stemmen op de economie van vandaag:

1. Het dynamisch arbeidscontract.

De verschillen tussen flexibele en vaste contracten komen te vervallen. De contractvorm is niet meer leidend voor de opbouw van voorzieningen. Iedereen die werkt kent een minimumvoorziening voor werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid en pensioen. Daar staat het uitgangspunt tegenover dat opdrachtgevers en werkenden primair worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid tot continue ontwikkeling: arbeidscontracten worden tijdgebonden ontwikkelcontracten. Deze verantwoordelijkheid wordt door de overheid (fiscaal) gefaciliteerd in (bijvoorbeeld) een nationaal scholingsfonds met individuele tijdgebonden trekkingsrechten, en kan door het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen worden georganiseerd. O&O-fondsen moeten worden getransformeerd.

2. Scholing wordt mogelijk in iedere levensfase.

Het huidige principe van dat jongeren onder de 27 naar school gaan of werken, wordt het uitgangspunt voor de gehele beroepsbevolking. Waar de behoefte aan scholing groter is biedt de overheid de mogelijkheid van een sociaal leenstelsel.

3. Korte en krachtige WW.

De werkloosheidswet voorziet in de situatie waar mensen werkloos raken en biedt de gelegenheid te zoeken naar een nieuwe baan op niveau. Dit is goed voor hen en voor de economie. De wet moet er op gericht zijn dat de overbruggingsperiode zo kort mogelijk is, met een maximum van een jaar. Om te voorkomen dat mensen die hun baan verliezen onnodig in de problemen komen wordt de uitkering de eerste twee maanden verhoogd tot minimaal 80% van het daadwerkelijke laatstverdiende loon. Om onnodig

beroep op het collectief in te perken, wordt de financiële prikkel om een baan te accepteren geleidelijk vergroot. Extra verzekeren kan via de private markt in de vorm van een spaar WW.

4. Geen rol voor de overheid bij cao's.

Overleg en samenwerking tussen opdrachtgevers en werkenden zal plaats blijven vinden, maar de overheid heeft hier geen rol in. Collectieve afspraken zijn niet bindend, het algemeen verbindend verklaren van cao's wordt afgeschaft. Zo ontstaat ruimte voor andere (vrijwillige) collectiviteiten.

5. Gezamenlijke verantwoordelijkheid voor constante ontwikkeling van individuen.

Onderwijs, bedrijfsleven en regionale overheden werken nauw samen om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt af te stemmen. Het bedrijfsleven financiert een deel van het onderwijs om werkenden vroegtijdig aan zich te binden en vroegtijdig te betrekken bij de praktijk. Net zo min als de verantwoordelijkheid van een school stopt bij het afgeven van een diploma, begint ook de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven niet pas na de opleiding.

6. Scholingsfunctie voor UWV en de sociale dienst.

Het UWV krijgt de verantwoordelijkheid om mensen om te scholen voor ander werk. Hierbij moet zij intensief gaan samenwerken met onderwijsinstellingen. De insteek wordt dat mensen in staat worden gesteld om werk te zoeken in sectoren waar werk is en zich daarvoor kunnen omscholen. Niet meer zoeken in kaartenbakken naar banen die er niet meer zijn, maar gericht kijken naar de vraag in de markt. Voor mensen die wel tot werken in staat zijn, is de basisuitkering/bijstand niet bedoeld. Zij kunnen zeer tijdelijk aanspraak maken op een voorziening om in hun bestaan te voorzien. De sociale dienst wordt primair een onderwijsinstelling, geënt op het kwalificeren voor een plek op de arbeidsmarkt. De sociale dienst biedt primair scholing in plaats van geld.

7. Geen minimumloon.

Het wettelijk minimumloon sluit sommige mensen uit van een baan en wordt daarom idealiter afgeschaft. De verborgen werkgelegenheid moet worden open gegooid. Iedereen moet een kans krijgen om mee te doen.

8. Onderscheid risque-social en risque-professionel.

De financiering van het verzekeren van arbeidsongeschiktheid is idealiter geen taak voor de overheid. Bij voorkeur verzekeren werkenden hun risque--social op de private markt; opdrachtgevers en zelfstandigen doen dit voor het risque--professionel.

9. Pensioenen: Grotere eigen verantwoordelijkheid, meer keuzevrijheid.

Oudedagsvoorziening. Nederlanders voorzien in de eerste plaats zelf in hun pensioen en kiezen ook zelf waar en voor welke gewenste oudedagsvoorziening ze dit doen. De AOW als generiek beleid past niet meer in de kleinere rol van de overheid. Voor diegenen die niet in staat zijn zelf in hun minimum oudedag te voorzien zal een basisuitkering gelden. De leeftijd waarop de sollicitatie en arbeidsplicht komt te vervallen, beweegt (versneld) mee met de levensverwachting en de capaciteit van mensen om langer door te werken.

10. Integrale basisverzekering voor de oude dag, vrije keuze daarboven.

De huidige verplichtstellingen voor pensioenopbouw wordt omgezet naar een algemene pensioenplicht die betrekking heeft op een verplichte minimale en sobere voorziening voor ouderdomspensioen, nabestaande pensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen. Deze plicht voor een absolute basisvoorziening geldt voor iedereen die werkt, dus ook voor zelfstandigen. Dat is niet leuk, maar mensen worden makkelijk slachtoffer van kortetermijndenken met een forse inkomensachteruitgang bij pensionering tot gevolg.

11. Vrijgeven pensioenleeftijd en beoordeling (oudere) werknemers op capaciteiten.

De pensioenleeftijd moet worden vrijgegeven. Het individu bepaalt zelf wanneer het werkzame leven stopt. Tegelijk moet het taboe worden doorbroken om aan het einde van de carrière een andere rol binnen een bedrijf te vervullen. Weg met termen als 'demotie' en 'een stap terug doen'. Het moet voor werknemer en werkgever normaal worden om ook in deze fase het individu te waarderen op basis van kennis en capaciteiten.

4 NIEUWE OVERLEGECONOMIE & ANDER CAO-SYSTEEM

EFFECT OP DE BEGROTING:

NEUTRAAL

De uitgaven aan de onderstaand beschreven maatregelen zijn reeds opgenomen in Deel I en Deel II van de Schaduwbegroting.

In de huidige economische context zullen verregaande keuzes gemaakt moeten worden. Deze keuzes kunnen alleen gemaakt worden na overleg in de samenleving en het vinden van voldoende draagvlak voor deze maatregelen. Dit draagvlak moet worden gevonden bij burgers, werkgevers en werknemers.

We zitten in een situatie waar de vakbond onrealistisch hoge looneisen stelt en niet bereid is cao's te moderniseren. Daarbij zijn de afgelopen jaren de premies voor de WW en zorgverzekeringswet gestegen om de schatkist op orde te houden. Deze combinatie van vuistdikke cao's, hoge looneisen en te hoge premies levert een gevaarlijke mix op die Nederland op achterstand zet.

De huidige overlegeconomie van werkgevers en werkgevers is niet langer toereikend. Grote groepen ondernemers zijn niet vertegenwoordigd in de huidige overlegeconomie. De groep ZZP'ers vertegenwoordigt inmiddels bijna 9% van de beroepsbevolking. Zij hebben geen stem in overlegorganen als de SER. De vakbonden verliezen in rap tempo leden en ondernemers kunnen zich veelal niet vinden in afspraken die worden gemaakt in cao's.

Collectieve arbeidsovereenkomsten

Veel cao's zijn al geruime tijd verlopen of met zeer grote moeite gesloten. Dit gebeurt in zowel de publieke sector als de marktsector en niet alleen bij de grote, in het oog springende sectoren (Rijk, Politie, Bouw en Metaal) maar ook bij kleinere sectoren zoals horeca, mode en sport, supermarkten, betonmortel. Vervolgens verwijten de cao-partijen elkaar de oorzaak te zijn van de ontstane situatie.

Het moet anders. Niet meer dezelfde benadering voor zowel de startup als Shell. Zij zitten in een andere fase van ontwikkeling, met andere belangen. Het beeld dat we de economie centraal kunnen regelen is achterhaald. In de arbeidsverhoudingen moeten we terug naar de basis. Wel simpele en goede arbeidsvoorwaarden, geen wildgroei aan regels. De oplossing ligt niet meer verscholen in het verticale denken. We moeten naar hybride oplossingen zodat er sector overstijgend maatwerk geleverd kan worden in de verhoudingen tussen ondernemers en hun medewerkers.

Cao's moeten een raamwerk worden. De neiging om in een cao alles te willen regelen en voor elke situatie een afspraak te willen maken is nu veel groot. Deze one-size-fits-all aanpak werkt niet meer.

De Maatwerk-cao moet de nieuwe norm worden. Bedrijven en individuele medewerkers kunnen verschillende belangen bij een cao hebben. In het ene bedrijf is loonsverhoging nodig om de positie op de arbeidsmarkt te versterken. Een ander bedrijf heeft meer behoefte aan een impuls van scholing en ontwikkeling van zittende

medewerkers. De ene medewerker wil vooral meer geld, de ander meer vrije tijd en weer een andere wil investeren in scholing of ontwikkeling of sparen voor pensioen voor later. Die belangen kunnen ook in de tijd veranderen, afhankelijk van de privé-situatie. Daarom zouden bedrijven en medewerkers zo veel mogelijk individuele keuzes moeten kunnen maken. Dat kan binnen collectieve kaders die door cao-partijen worden afgesproken over de omvang van het arbeidsvoorwaardenpakket. Daarbinnen zou maximaal ruimte geboden moeten worden voor bedrijven en voor individuele keuzes van medewerkers.

Zonder vernieuwd cao-proces zal de inhoud van cao's niet vernieuwen. Cao-partijen zullen zich minder als tegenstanders en meer als partners tot elkaar moeten gaan verhouden. Zij zijn de professionals die een cao tot stand brengen die past bij de belangen van zowel medewerkers als werkgevers. Daar hebben ze elkaar voor nodig.

Cao-partijen zouden namens alle werkgevers en medewerkers moeten onderhandelen. Dat vereist betrokkenheid van hen, ongeacht of ze bij een van de cao-partijen georganiseerd zijn. Elke werkgever en medewerker die onder de cao valt moet input kunnen leveren voor de onderhandelingen over de cao en moet een oordeel kunnen geven over het resultaat van de onderhandelingen.

Maatregel: De maatwerk cao.

De overheid heeft een rol in het scheppen van de randvoorwaarden. Als eerste stap dient de overheid na te gaan of de wetgeving rond cao's, Wet cao, Wet op de AVV van cao's en Wet OR voldoende aansluit bij de eisen die in deze tijd aan cao's gesteld moeten worden. Bevorderen deze wetten de Maatwerk-cao voldoende of wordt die er wellicht door belemmerd?

Als tweede stap dient de overheid de eisen, die redelijkerwijs aan een Maatwerk-cao gesteld mogen worden, op te nemen in het AVV-toetsingskader. Alleen cao's die als Maatwerk-cao kunnen worden aangemerkt en aan de minimaal daaraan te stellen eisen voldoen worden nog algemeen verbindend verklaard. Bovendien wordt daarmee voorkomen dat een cao die niet als Maatwerk-cao kan worden aangemerkt nota bene door tussenkomst van de overheid wordt opgelegd aan werkgevers en werknemers die niet betrokken zijn geweest bij de totstandkoming ervan, waardoor hen de mogelijkheid van maatwerk wordt ontnomen.

5 AANPAKKEN POLITIEK BESTEL

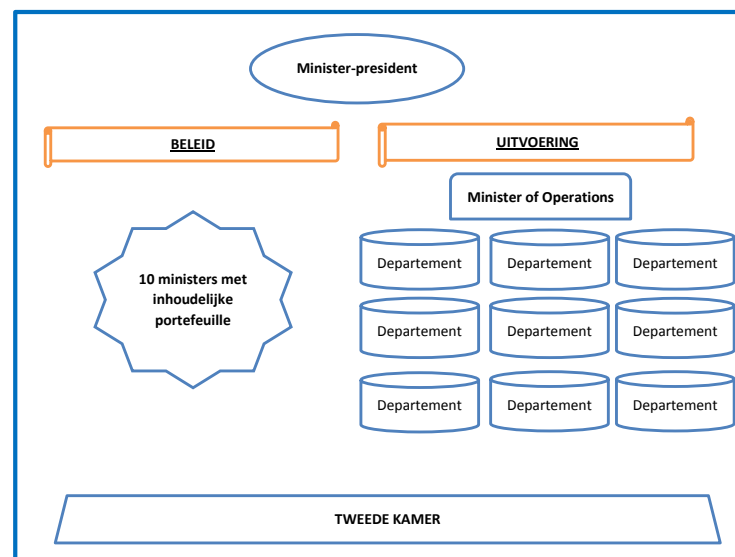
EFFECT OP DE BEGROTING:

NEUTRAAL

De uitgaven aan de onderstaand beschreven maatregelen zijn reeds opgenomen in Deel I en Deel II van de Schaduwbegroting.

De bestuurslagen buitelen in Nederland over elkaar heen. De taken van het Rijk, de provincies en gemeentes, gecombineerd met de verschillende toezichthoudende instanties overlappen elkaar. Dit komt de efficiëntie van de overheid als geheel niet ten goede en schept onduidelijkheid voor ondernemers over welke bestuurslaag verantwoordelijk is. Het grootste nadeel van deze bestuurlijke drukte is dat iedere bewindspersoon zijn of haar eigen stempel wil drukken op de portefeuille. Hierdoor komen er steeds meer regels bij, terwijl er juist regels moeten worden afgeschaft. De huidige operatie van het overhevelen van de taken van het Rijk naar de gemeenten komt voort uit de noodzaak om te bezuinigen, niet omdat de taken op deze manier per definitie efficiënter worden uitgevoerd. De Eerste Kamer als medewetgever is in essentie een reliek van het verleden. Zij kan worden afgeschaft. Hiervoor in de plaats krijgt de Raad van State het recht om wetten terug naar de tekentafel te sturen.

Het Schaduwkabinet pleit voor een fundamentele discussie over de inrichting van het staatsbestel. De efficiëntie van de uitvoering van de taken van de overheid staat hierbij centraal. Hierbij pleiten wij voor een strikt onderscheid tussen beleid en uitvoering. Alle departementen komen onder de verantwoordelijkheid van één Minister. Deze Minister of Operations rapporteert rechtstreeks aan de Minister-president en heeft als enige taak om het overheidsbeleid zo efficiënt mogelijk uit te voeren. Het aantal Ministers wordt teruggebracht naar maximaal 10. Zij houden zich bezig met het beleid voor de lange termijn. Hierbij worden er doelen gesteld en wordt er structureel naar deze doelen toegewerkt. Een kleine maar krachtige Tweede Kamer vergadert één dag per week. De Minister-president legt verantwoording af aan de Tweede Kamer wat betreft de uitvoering van het beleid. De Ministers rapporteren aan de Tweede Kamer wat betreft de voortgang van hun portefeuilles. Op deze manier ontstaat er een slanke en daadkrachtige overheid.

6 CONSISTENT, BETROUWBAAR EN VOORSPELBAAR BELEID, GERICHT OP DE LANGE TERMIJN

EFFECT OP DE BEGROTING:

NEUTRAAL

De uitgaven aan de onderstaand beschreven maatregelen zijn reeds opgenomen in Deel I en Deel II van de Schaduwbegroting.

Werknemers, ondernemers en burgers moeten weten waar zij aan toe zijn. Consistent beleid stelt ondernemers in staat om te investeren in de kansen die zij zien zonder dat zij bang hoeven te zijn dat de spelregels tussentijds worden veranderd. De stip op de horizon is nodig om doorbraakinnovaties echt van de grond te krijgen. Ondernemers die gebruik maken van innovatieregelingen willen de zekerheid dat zij gedurende de hele periode tegen dezelfde voorwaarden hun investering kunnen inzetten. Hierbij hoort ook op fiscaal terrein een lange termijn planning.

7 TOMORROW'S ECONOMY: NAAR EEN CIRCULAIRE ENERGIEVOORZIENING

EFFECT OP DE BEGROTING:

NEUTRAAL

De uitgaven aan de onderstaand beschreven maatregelen zijn reeds opgenomen in Deel I en Deel II van de Schaduwbegroting.

1 Voer circulair inkopen op grote schaal door

Het op grote schaal doorvoeren van duurzaam en circulair inkopen door het Rijk, Provincies en Gemeenten als launching customer. Dit is de belangrijkste maatregel om circulair zakendoen aan te jagen. Het gaat hier om bijna 60 miljard euro per jaar aan bestedingen. Duurzaam inkopen omvat meer dan het vaststellen van criteria: het beleid dient ook geborgd te worden bij de inkoopafdelingen, en daar schort het aan. Circulaire koplopers ervaren dat overheden in de praktijk onverminderd inkopen op prijs. En dat terwijl de Rijksoverheid op papier voor 100% duurzaam inkoopt en gemeenten, provincies en waterschappen naar 100% in 2015 streven. Naast aansturing op feitelijke realisatie van deze doelen is het nodig dat op korte termijn inkoopafdelingen bij overheden getraind worden in circulair inkopen.

2 Creëer belastingvoordelen voor circulair zakendoen

- Een permanent laag btw-tarief van 6% voor alle werkzaamheden voor onderhoud, reparatie, renovatie, terugleversystemen van producten en componenten, deelplatforms en afvalscheiding. Waar nodig in Europese samenwerking
- Fiscale voordelen voor ondernemingen die deelnemen aan (pilots voor) het grondstoffeninformatiesysteem of die overstappen op geïntegreerde rapportage

3 Steun de ontwikkeling van een Materialen Informatiesysteem

De Groene Zaak werkt met de Nederlandse overheid aan een onlangs opgestart traject om in een industriege dragen project inhoud te geven aan een productgerelateerd "Materialen Informatiesysteem" (eerder ook wel grondstoffen paspoort, label, of tag genoemd). Het uiteindelijke doel van dit systeem is het zo lang mogelijk in kringlopen houden van materialen op een zo hoog mogelijke waarde, waarbij hergebruik de hoogste en recycling de laagste waarde heeft. Het Materialen Informatiesysteem en geïntegreerde rapportage zijn nodig om de transparantie op productniveau te bereiken die nodig is voor circulair zakendoen. Nu ontbreekt hiervoor de infrastructuur. Op termijn zou het Informatiesysteem ook Ecolabels overbodig moeten maken. Doelstelling in dit traject is een systeem op vrijwillige basis te ontwikkelen dat als onderwerp kan dienen voor een bredere discussie.

4 Stimuleer het gebruik van geïntegreerde rapportage

Stimulering via belastingvoordelen en circulair inkopen van extern verantwoorde geïntegreerde rapportage,

eventueel inclusief de Environmental Profit & Loss (EP&L) Account als een bedrijf daar gebruik van wenst te maken, ter vervanging van de huidige financiële rapportage. Om te beginnen via een pilot gericht op invoering in Nederland, vervolgens zo snel mogelijk op EU-schaal en internationaal. Het belang van geïntegreerde rapportage is dat het binnen het bedrijf inzicht oplevert over grondstofstromen, en naar buiten toe transparantie richting klanten en investeerders. Samen vormt deze een belangrijke basis voor management van de grondstofstromen in reactie op de overige prikkels.

5 Stuur op basis van een nieuwe economische indicator voorbij het BNP

Een nieuwe economische indicator zorgt ervoor dat de overheid onze economie bijstuurt in de richting van een circulaire economie. Het Bruto Nationaal Product (BNP) is een lineaire maat voor de economie: het kan groeien met dalende circulariteit (bijv. meer afvalproductie) en juist dalen met afnemend gebruik van primaire grondstoffen. Zolang de waarde van het sluiten van ketens niet via marktmechanismen aan het BNP wordt toegevoegd, zal de overheid tegen de klippen op blijven sturen in de richting van een lineaire economie, en circulaire inspanningen van bedrijven afremmen. Omgekeerd zullen overheden die hun beleid baseren op een nieuwe economische indicator, circulair zakendoen actief gaan bevorderen. Een voorbeeld van een hiervoor geschikte economische indicator is de Genuine Progress Indicator. De Raw Material Consumption (RMC), gecorrigeerd voor het BNP of beter nog: per capita, is een goede indicator voor resource productivity.

6 Creëer prikkels voor innovatie richting Nederland Hotspot Circulaire Economie via

- Een programma voor onderzoek, ontwikkeling en demonstratie op het gebied van circulaire economie, gericht op koplopers uit alle sectoren, inclusief producenten, ontwerpers, afvalbedrijven, de reparatiebranche en kringloopwinkels, met steden, regionale clusters/provincies, ketens en sector overschrijdende samenwerkingsverbanden als primaire invalshoeken
- Pilots en onderzoek naar scheidingstechnieken en naar alternatieve materialen voor kritische grondstoffen
- Uitbouw van de wetenschappelijke onderzoeksprogramma's van NWO en Het Groene Brein naar circulaire economie, o.a. gericht op belastinghervorming, nieuwe businessmodellen en het slechten van lineaire hinderpalen
- Integratie van circulaire economie in onderwijs en opleidingen. Voor bedrijven is het van belang, nu en in de toekomst, dat afgestudeerden op alle terreinen zo snel mogelijk worden opgeleid vanuit het circulaire gedachtegoed en niet met verouderde denkbeelden

7 Werk toe naar een integraal Nederlands beleid voor circulaire economie door

- Het aanscherpen en uitbreiden van het programma VANG (Van Afval Naar Grondstof) van een beleidsprogramma voor afvalreductie en recycling tot een integraal Nederlands overheidsbeleid voor circulaire economie
- Strategisch overheidsbeleid voor kritische grondstoffen, waarbij circulair zakendoen wordt bevorderd om de huidige problemen en risico's m.b.t. leveringszekerheid, prijsfluctuaties en issues rond maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) aan te pakken
- Realisering van grotere Green deals en ketenconvenanten, ook op EU-schaal
- Maatregelen om "out-of-home" afval tegen te gaan, bijv. door gescheiden afvalinzameling op stations, in winkelstraten, bij sportverenigingen etc

- Verruiming van de investeringsmogelijkheden voor pensioenfondsen in circulaire bedrijvigheid zodat hun enorme vermogen beschikbaar komt voor waardecreatie in Nederland
- Het in samenwerking met de RACE-coalitie slechten van juridische, operationele, en financiële en culturele obstakels waar koplopers tegenaan lopen
- Proactief beleid gericht op roadmaps richting circulaire economie voor (internationale) ketens, sectoren en regio's, met koplopers uit de branche, waar mogelijk aanhakend bij het beleid-in-voorbereiding rond MVO van de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
- Het bevorderen van standaardisatie en normering van recyclebare kunststoffen en andere materialen
- Handhaving van de bestaande statiegeldregeling voor PET-flessen totdat een aantoonbaar beter alternatief is ontwikkeld
- Stimulering van performance based contracting voor producten met veel hoogwaardige en/of schaarse metalen, zoals mobiele telefoons, smartphones en andere elektronica

Op EU-niveau, zowel van de Nederlandse overheid in het kader van het EU-voorzitterschap in 2016, als van de Europese Commissie

8 Draag zorg voor een sterk Europees Circular Economy Package, waaronder

- Zo snel mogelijke invoering door de nieuwe Europese Commissie van een versterkt Circular Economy Package. Houd hierbij de recyclingdoelstellingen van het oorspronkelijke voorstel intact maar versterk het pakket met maatregelen die alle aspecten van de circulaire economie bevorderen
- Economische prikkels voor bedrijven ter bevordering van circulair zakendoen, zoals circulair inkopen en uitgebreide producentenverantwoordelijkheid. Zonder deze systeemprikkels zijn de doelen onhaalbaar. Start met haalbaarheidsstudies en pilots naar de invoering van concrete prikkels voor circulair zakendoen en groene economische groei op EU-schaal en in de lidstaten. Voorbeelden hiervan zijn maatregelen voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid zoals een zogenaamde 'precyclingpremie' en op consumenten gerichte prijsprikkels, zoals een verwijderingsbedrag en statiegeld. Het gaat hier om "mechanism design" volgens het beginsel "de vervuiler betaalt"
- Uitbreiding van de huidige vrijwillige doelen voor afval en recycling naar bindende doelen voor alle aspecten van circulair zakendoen
- Integratie van circulaire maatregelen zoals onderhoud, reparatie, delen, opknappen en herfabricage van onderdelen in de Europese Waste Hierarchy
- Versnelling van het opstellen en invoeren van eind-afvalcriteria, met aandacht voor handhaving en het voorkomen van misbruik
- Voortzetting van oproepen voor projectvoorstellen op het gebied van circulaire economie binnen Horizon 2020 en het Eco-Innovation Programma
- Uitbreiding van de bestaande EU-richtlijn voor Ecodesign naar een richtlijn voor Circular Design inclusief eisen voor maximale recycling and afvalpreventie, met een minimum aan administratieve lasten, zeker ook met het oog op het midden- en kleinbedrijf

8 AANPAKKEN REGELDRUK

Het Schaduwkabinet pleit voor een forse verhoging van de doelstellingen om de regeldruk in Nederland te verminderen. De ambitie is daar, maar de resultaten blijven vooralsnog achter. Opeenvolgende kabinetten (Balkenende IV, Rutte I, Rutte II) hebben concrete doelstellingen op tafel gelegd om ondernemers, burgers alsook professionals in zwaar gereguleerde sectoren zoals het onderwijs en de zorg meer ruimte te geven. Dit is belangrijk. Ondernemers begrijpen goed dat regels nodig zijn en hebben begrip voor het feit dat bijvoorbeeld milieuverplichtingen, voedselveiligheid en Arbowetgeving nalevingskosten met zich meebrengen. Toch is er in Nederland nog veel te winnen.

Onderzoeksinstituut Panteia heeft in 2014 becijferd dat de nalevingskosten en toezichtlasten voor kleine ondernemers met circa 3% zijn gedaald in de periode 2007-2013⁶⁶. Dit is fors lager dan de doelstelling van opeenvolgende kabinetten om in die periode de administratieve lasten en nalevingskosten als gevolg van maatregelen van het Rijk met 25% te laten dalen.

In het Regeerakkoord Rutte II is er een doelstelling uitgesproken om voor 2,5 miljard euro aan structurele verlaging van de lasten te komen die volgen uit nalevingskosten en administratieve rompslomp. In juni 2015 was hiervan 1,35 miljard euro gerealiseerd⁶⁷.

Het Schaduwkabinet is de Ministers Kamp, Plasterk en Blok erkentelijk voor de professionaliteit en het commitment waarmee de regeldruk te lijf wordt gegaan. De kwantitatieve doelstelling van 2,5 miljard euro werkt goed. Het Schaduwkabinet steunt de maatwerkaanpak in de dicht gereguleerde sectoren en verwacht veel voordeel van de digitale regelhulp, het ondernemingsdossier en de inspanningen van het kabinet om het Regulatory Fitness Programma⁶⁸ van de Europese Commissie te laten slagen.

Tegelijkertijd ziet het Schaduwkabinet ook dat er nog veel slagen zijn te maken. Wetgeving moet veel meer MKB-proof gemaakt worden voordat het wordt ingevoerd. Het MKB moet het uitgangspunt zijn wanneer nieuwe wetgeving op de tekentafel ligt. Vervolgens kan er voor het grootbedrijf wetgeving worden toegevoegd waar nodig.

De Tweede Regeldruk Audit⁶⁹ van Actal, het Adviescollege toetsing regeldruk, biedt concrete handvatten hier voor. Actal heeft in haar onderzoek tachtig wetgevingsdossiers geanalyseerd. Hieruit kwam naar voren dat de regeldruk van nieuwe wetgeving niet altijd volledig in beeld is. Hierdoor is niet van tevoren duidelijk of wetgeving het resultaat zal hebben dat het voor ogen heeft en is er het risico dat de regeldruk disproportioneel stijgt.

⁶⁶ Panteia, 2014, Kleine ondernemers, nog altijd hoge lasten. Vergelijking tussen 2007 en 2013.

⁶⁷ Kamerbrief Ministers Kamp, Plasterk en Blok, Voortgangsrapportage Regeldruk, 11 juni 2015, DGBI-R&I/ 15020357.

⁶⁸ European Commission, Regulatory Fitness and Performance Programme: http://ec.europa.eu/smart-regulation/refit/index_en.htm

⁶⁹ Actal, 21 april 2015: http://www.actal.nl/wp-content/uploads/Tweede-Regeldrukaudit_Scherp-op-regeldruk.pdf

Alle wetgeving moet van tevoren een impact assessment ondergaan om het effect op het MKB vast te stellen. Bij de impactassessment moeten ondernemers worden betrokken. Zij moeten uiteindelijk uit de voeten kunnen met de nieuwe wet. Wetgeving moet worden tegengehouden indien uit de impact assessment blijkt dat de regeldruk disproportioneel is. Het systeem van vaste verandermomenten (VVM) wordt nog in slechts 50% van de gevallen gevolgd. Dit moet omhoog naar 95-100%.

In Deel I, hoofdstuk 7 (De Netwerkeconomie), van deze Schaduwbegroting zijn er voorstellen uitgewerkt om nieuw regelgeving vooraf te testen op het effect op het Kleinbedrijf. Hiervoor hebben wij een bedrag van 40 miljoen euro vrijgemaakt om Actal meer slagkracht te geven. Daarnaast pleiten wij ervoor om de Kamer van Koophandel om te vormen tot hét ondersteuningscentrum voor ondernemers bij nieuwe regelgeving. Als laatste heeft het Schaduwkabinet uiteengezet dat er ook door middel van het versterken van het ambtenarenapparaat een regeldrukvermindering bewerkstelligd kan worden. Dit is vooral van toepassing bij aanbestedingsprocedures, de aanvraag van vergunningen en de wisselwerking tussen ondernemers en de belastingdienst. Om de aanpak van de regeldruk een stevige impuls te geven pleit het Schaduwkabinet daarnaast voor een Minister van Ondernemerschap en Afschaffen.

Maatregel: Invoering van een Minister van Ondernemerschap en Afschaffen.

Het Schaduwkabinet pleit voor een Minister van Ondernemerschap en Afschaffen. Deze Minister wordt het eerste aanspreekpunt van ondernemers voor nieuwe en bestaande wetgeving. De Minister gaat nauw samenwerken met Actal en krijgt de bevoegdheid om indien blijkt dat de regeldrukeffecten niet afdoende in beeld zijn om wetgeving tegen te houden. De Minister wordt verantwoordelijk voor de uitvoering van de regeldrukagenda van het kabinet en heeft als taakstelling om de beoogde regeldrukvermindering van 2,5 miljard euro per 2017 te overtreffen.

ONDERNEMERSCASE: Heldere Innovatie Kunsten (HIK)

Zij dromen, visualiseren en realiseren

Realistische dromers. Dat zijn de drie oprichters van HIK; Marije van Bork, Henk Verhagen en Klaas Schotanus. HIK staat voor Heldere Innovatieve Kunsten. In 2007 startten ze als studiegenoten en inmiddels hebben ze projecten verspreid door heel Nederland. HIK maakt ontwerpen voor de publieke ruimte. Ze ontworpen de Transferaccelerator op Station Overvecht, ontwikkelen community- en kunstprojecten en ontwerpen interieuroplossingen. “Wat ons uniek maakt is dat wij ontwerpen maken voor de openbare ruimte, maar ook de realisatie op ons nemen en de bewoners erbij betrekken” vertelt Marije van Bork.

HIK werkt veel in opdracht van gemeentes en woningbouwcorporaties. Een project waar Marije enthousiast over vertelt is het ontwerp voor het centrale parkeerterrein in Utrecht-Overvecht. “De wens van de gemeente was om op de centrale parkeerplaats een aangename plek te maken waar ondernemers zich thuis voelen, waar ze kunnen lunchen en samenkomen. Hiervoor organiseerden we een brainstormmiddag midden op straat. Dus we bouwden maquettes samen met de ondernemers zodat hun wensen boven tafel kwamen en ze in een heel vroeg stadium al betrokken waren bij het planvorming.”

Marije vindt dat de creatieve en de non-creatieve sector meer kunnen samenwerken. Een HIK project bij de Rabobank is daar een goed voorbeeld van. “Het probleem van de Rabobank was dat oudere mensen zich niet prettig voelen bij internetbankieren. Wij hebben het concept ‘Rabo Dichtbij Huis’ bedacht. Dit is een plek waar de Rabobank producten op het gebied van financiële educatie in het interieur terugkomen. Het ziet eruit als een huiskamer, je leert internetbankieren op de bank bij de bank! Zo hebben we een informelere plek gecreëerd waar mensen zich op hun gemak voelen. Een plek dat uitnodigt tot ander gedrag, dat is een belangrijk element van ons werk: ander gedrag uitlokken doordat je dingen er goed of mooi uit laat zien.”

De start van HIK ging vrij vlekkeloos. “Wij hadden het geluk dat de wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) ervoor zorgde dat je als starter een basisinkomen had. Daar hebben wij in twee jaar tijd ons bedrijf mee opgezet. De WWIK is in 2012 ingetrokken, maar zo’n regeling zou de creatieve ondernemers helpen om aanspraak te kunnen maken op ondersteuning. Dit geldt voor veel zzp’ers, als je het even niet redt kun je nergens aanspraak op maken. Met name in de eerste vier jaar ben je kwetsbaar. Die regeling heeft ons ontzettend geholpen anders hadden we HIK niet kunnen oprichten.”

Marije van Bork

Voor de toekomst heeft HIK ambitieuze plannen. “Wij zijn erg geïnteresseerd in de leegstandsproblematiek in Nederland. Daar hebben we wel veel ideeën over en we zijn al vaak ingehuurd om een concept te bedenken voor een leegstaand kantoor. Nu zouden we graag de rol willen hebben waarin wij partijen samenbrengen, nadenken over invulling, vormgeven en realiseren van die plannen”.

DEEL V VERANTWOORDING:

Nederland heeft in de periode tot aan 2007 boven haar stand geleefd. In tijden van economische voorspoed zijn de aardgasbaten consumptief besteed, is de staatsschuld ongemoeid gelaten en zijn verregaande hervormingen in de zorg en sociale zekerheid uitgesteld.

De voorspoed van de jaren '90 en de beginjaren van de twintigste eeuw is op dit moment ver weg. Om dezelfde groeicijfers te bereiken zullen we de economie structureel moeten hervormen en investeringsmaatregelen moeten uitvoeren. De loonkosten voor werkgevers moeten omlaag, financiering moet weer bereikbaar worden en investeringen in energie, zorg en innovatie zijn onvermijdelijk. Zoals beschreven zullen we in het jaar 2015 een bedrag van 3 miljard moeten bezuinigen. Vervolgens wordt er in de periode 2016-2018 een bedrag van 1,5 miljard bezuinigd.

De grote uitgavenposten van de overheid liggen vast in de zorg (28% van de begroting) en de sociale zekerheid (30% van de begroting).

Deze situatie is op de langere termijn onhoudbaar. Als de economische groei tegenvalt en de werkloosheid blijft stijgen, zullen deze uitgaven niet gedekt kunnen worden met belastinginkomsten. Werkgevers zullen ook niet in staat zijn om hogere premielasten voor de Zorgverzekeringswet en de Werknemersverzekeringen te dragen.

Concrete Bezuinigingskeuzes in de Schaduwbegroting

Concrete bezuinigingen moeten zich richten op de uitgaven in de zorg, in het arbeidsmarktbeleid en door het inperken van de rondpomp-economie.

Een zeer uitgebreid systeem van toeslagen is reeds ingericht. Hierdoor krijgt een totaal van 80% van de Nederlanders een toeslag in enigerlei vorm (huurtoeslag, zorgtoeslag, kinderbijslag). In deze rondpompeconomie van toeslagen gaat een bedrag om van 14,5 miljard euro. Het eindrapport van de Commissie Van Dijkhuizen⁷⁰ heeft reeds gewezen op de omvang van dit toeslagensysteem en gepleit voor hervormingen. Een goed beeld van de omvang van de toeslagen wordt weergegeven in figuur 16.

	2014	2015	Schaduwbegroting 2016
Huurtoeslag	3.1	3.2	2.7 (-0.5 mld)
Zorgtoeslag	3.8	4.0	3.5 (-0.5 mld)
Kinderopvang- toeslag	1.8	2.1	2.1
Kindregelingen (Kinderbijslag / kindgebonden budget)	4.3	5.2	5.2
Totaal	13.0	14.5	13.5

Figuur 16, Toeslagen Miljoenennota en Prinsjesdagstukken 2015 in verhouding tot Schaduwbegroting 2016.

Het is onvermijdelijk dat er een keuze gemaakt wordt in de uitgaven voor de zorg. Burgers zullen ofwel individueel meer moeten gaan bijdragen in de vorm van premies, ofwel voorzieningen zullen deels naar een aanvul-

lend pakket gaan, waarbij dan de keuzevrijheid van de patiënt voorop staat. Nederland kan trots zijn op het algemene niveau van de gezondheidszorg. De pijnlijke constatering is echter dat dit systeem niet houdbaar is in haar huidige vorm. In het arbeidsmarktbeleid is een zelfde trend zichtbaar. Ondanks de recente aanpassingen in de WW is het niet mogelijk om het huidige uitgavenpatroon te handhaven. Het is voorzien dat vanaf 1 januari 2016 de WW uitkering in stappen wordt teruggebracht tot 2 jaar in 2019. Om de begroting weer in evenwicht te krijgen zal het zeer waarschijnlijk noodzakelijk zijn om ook de hoogte van de WW-uitkering te verlagen.

Afbouwen afhankelijkheid aardgasbaten

De aardgasbaten (9,1 miljard euro op de begroting van 2015) worden in Nederland al tientallen jaren op consumptieve wijze besteed in de begroting. Op 23 juni 2015 heeft Minister Kamp van Economische Zaken aangekondigd dat er voor het gehele jaar 2015 maar 30 miljard m³ aan gas zal worden gewonnen, ten opzichte van de 39,5 miljard m³ die was voorzien. Minister Kamp heeft hierbij aangegeven dat hij uitgaat van een tegenvaller van 1,2 miljard euro⁷¹. Het CPB becijfert dat iedere miljard kubieke meter minder gaswinning leidt tot een tegenvaller van 200 miljoen euro. Hieruit volgt dat de verminderde gaswinning zelfs zou leiden tot een tegenvaller van 2 miljard euro⁷².

Het Schaduwkabinet acht het op de huidige voet verdergaan van dit consumptief besteden van de aardgasbaten onverantwoord.

Voor de opwekking van elektriciteit is Nederland voor 63% afhankelijk van aardgas⁷³. Gemiddeld genomen is dit in de Europese Unie slechts 24%⁷⁴. Het aandeel hernieuwbare energie in de opwekking van elektriciteit is in Nederland 11%⁷⁵. Hiermee loopt Nederland ver achter op het Europees gemiddelde van 25%⁷⁶. Wanneer volgens schattingen rondom 2040 een einde komt aan deze inkomsten, moet er op tijd worden afgeboekt. Als er na 2018 weer enigszins financiële ruimte ontstaat, zal de tering naar de nering moeten worden gezet.

Het Schaduwkabinet constateert dat de aardbevingen in Groningen ons dwingen tot een geleidelijke afbouw van de afhankelijk van de aardgasbaten. De aardgasbaten moeten op termijn verdwijnen van de balans. De aardgasbaten dienen vervolgens te worden belegd in een apart aardgasfonds.

Terugdringen Staatsschuld

De begroting moet zo conservatief mogelijk worden opgesteld. Binnen enkele jaren moet sluitend begroten weer de norm worden. Het jaarlijks incalculeren van een tekort kost Nederland op de lange termijn veel geld. De staatsschuld en hiermee gepaarde rentelasten zijn de afgelopen jaren fors gestegen.

De Routekaart naar Groei van deze Schaduwbegroting zal leiden tot meevallers op de begroting. Een groei van één of enkele procenten zal al leiden tot substantiële meevallers waarbij ook de ruimte ontstaat om de staatsschuld terug te dringen. De voorjaarsnota van 2015 anticipeert op een groei van 1,7% over het jaar 2015. De juniraming van het CPB gaat zelfs uit van 2% economische groei. Dit staat in schril contrast met de scherpe daling in de eerste kwartalen van 2009 en de tweede dip in 2012-2013. De groei stelt ons in staat om vanaf het jaar 2017 weer sluitend te begroten.

⁷⁰ Eindrapport Commissie Inkomstenbelasting, 2013. <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/06/18/commissie-van-dijkhuizen-lagere-belastingtarieven-met-een-hele-lange-eerste-schijf-minder-aftrekposten-en-eenvoudiger-toeslagen-leiden-tot-meer-banen.html>

⁷¹ Kamerbrief, 23 juni 2015, Minister Kamp van Economische Zaken: http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2015Z12140&did=2015D24518
⁷² Zie Miljoenennota 2015, Nota over de toestand van 's Rijks financiën, pagina 10. & CPB Juniraming, 2015, pagina 10.
⁷³ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2012/11/05/cijfers-energie.html>
⁷⁴ idem
⁷⁵ idem
⁷⁶ idem

De meevallers die volgen uit een aantrekkende groei van het bbp zullen voor het overgrote deel moeten worden aangewend voor het terugdringen van de staatsschuld. Het verschil tussen de inkomsten en uitgaven bedraagt volgens de Miljoenennota 2015⁷⁷ in totaal 12,8 miljard euro. Volgens de Miljoenennota 2015 komt de staatsschuld voor het jaar 2015 hiermee uit op 467 miljard euro, corresponderend met 70,7% van het bbp. De redenen voor het terugdringen van de staatsschuld zijn tweeledig en worden hieronder uiteengezet.

Ten eerste betalen we in het jaar 2015 voor een bedrag van 8,4 miljard euro aan rentelasten. Deze uitgaven kunnen dus niet worden aangewend voor duurzame investeringen en sterken de noodzaak om te bezuinigen volgens het stappenplan dat is beschreven in de 'Routekaart naar Groei' (Deel I, hoofdstuk 3). Vervolgens kunnen de eventuele meevallers volledig worden aangewend voor het stimuleren van groei.

Ten tweede heeft Nederland zich in de context van de Europese Monetaire Unie verplicht om de totale staatsschuld niet verder te laten oplopen dan 60% van het bbp. Hierboven is een land verplicht om – op sanctie van boetes – economische hervormingsplannen te overleggen aan de Europese Commissie. Voor Nederland betekent dit dat de staatsschuld teruggebracht moet worden van 467 miljard euro naar 396 miljard euro. Dit betekent dat Nederland op de korte termijn 71 miljard euro zal moeten afbetalen.

⁷⁷ De Voorjaarsnota 2014 schetst een licht positiever beeld waarbij de staatsschuld uitkomt op 455 miljard euro, corresponderend met 73,9 procent bbp. Dit verandert niets aan de noodzaak om zo snel mogelijk de begroting

ONDERNEMERSCASE: Hajé: Restaurants & Hotels

Familiebedrijf gaat over bezieling en betrokkenheid

Hajé de Jager begon zo'n dertig jaar geleden samen met zijn vrouw het eerste Hajé restaurant. "We startten de eerste vestiging langs de snelweg. Daar hebben wij onze droom geboren zien worden. Dit ging uiteraard met vallen en opstaan en leren managen. We hebben het bedrijf stap voor stap opgebouwd en onze drie zonen zijn in deze bijzondere dynamiek opgegroeid" vertelt Hajé.

Een belangrijk kenmerk van familiebedrijven is dat het bedrijf een markante positie heeft in de familie. "Wij zaten met z'n vijven aan tafel, maar we hadden zes stoelen. De zesde was het bedrijf. Die kon niet praten maar had wel de grootste mond en vroeg de meeste aandacht. Het bedrijf is een belangrijk element van het gezinsstructuur geworden. Een familiebedrijf gaat over bezieling en betrokkenheid. Daarom kunnen de emoties veel hoger spelen dan in een gewoon bedrijf."

Op dit moment zit het bedrijf in een overgangperiode waarbij Hajé en zijn vrouw meer naar de achtergrond treden en de zonen op de voorgrond steeds meer sturing geven. De familie zit dus in het proces van de overdracht van het bedrijf aan de volgende generatie. "Wij hebben daar familiestatuten voor gemaakt en daar moet je echt naar gaan leven. Dus je moet met elkaar communiceren en open zijn. Dat is niet altijd makkelijk. Je hebt wel het voordeel dat je een ander belang hebt dan bijvoorbeeld een beursgenoteerde bedrijf. Binnen een familiebedrijf is de continuïteit van groot belang. Je denkt veel meer in rentmeesterschap. Je hebt iets wat je door moet geven en daar ligt de focus op. De nieuwe generatie moet al nadenken over hun kinderen en wat ze met het bedrijf gaan doen."

De periode van bedrijfsoverdracht is niet altijd makkelijk volgens Hajé. Belangrijk is om elkaar de ruimte te geven om het traject te doorlopen. "Soms zijn er dingen die de jonge generatie anders wil doen. Moet je dan meteen ingrijpen of dat proces laten gebeuren? In de periode van overdracht moet je eerst zorgen dat de macht naar de goede kant gaat en dat is niet altijd makkelijk. Bij familiebedrijven is die overgang heel anders dan bij gewone bedrijven. Bij ons beschouw ik het als een avontuur."

Hajé's advies aan startende familiebedrijven is: "Ga voor je droom, zorg dat je dichtbij je hart blijft, blijf goed communiceren en sta open voor kritiek!"

ANNEX - INHOUDSOPGAVE SPECIFIEKE MAATREGELEN.

DEEL I INVESTERINGSAGENDA

(budgetimpact weergegeven naast de afzonderlijke maatregelen)

- Maatregel** [1 miljard euro, begroting Economische Zaken]: Binnen vier jaar, een verdubbeling van het Nederlandse budget voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie.
- Maatregel** [150 miljoen, begroting Economische Zaken]: WBSO voor Vakmanschap en Ambachten.
- Maatregel** [50 miljoen, begroting Economische Zaken]: Invoering ‘Creatie-af trek’ voor ambachtslieden.
- Maatregel** [50 Miljoen, begroting Buitenlandse Zaken]: Oprichting van Holland Trade & Innovations (HTI), het centrale exportloket.
- Maatregel** [Betaald uit budget HTI]: Handelsambassadeurs.
- Maatregel** [Budgetneutraal]: Minister van Export.
- Maatregel** [Budgetneutraal]: Vermindering van Europese regeldruk en het afmaken van de Europese interne markt.
- Maatregel** [150 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Ondersteuning door middel van beter beschikbare exportfinanciering.
- Maatregel** [Budgetneutraal]: Ondersteuning bij de export door ambassades en het Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Maatregel** [200 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Richt belastingstelsel zo in dat familiebedrijven niet worden opgeknapt vanwege belastingredenen.
- Maatregel** [budgetneutraal]: De Startup-BV.
- Maatregel** [200 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Uitzondering gebruikelijkloonregeling voor Startup-BV’s.
- Maatregel** [200 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Belasting in box 2 of 3 voor werknemersparticipatie-regelingen bij Startup-BV’s.
- Maatregel** [100 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Automatische toegang tot de WBSO voor Startup-BV’s.
- Maatregel** [100 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Investerings in Startup-BV’s worden fiscaal aftrekbaar.
- Maatregel** [opbrengsten: 0,3 - 3 miljard euro, afhankelijk van gekozen variant]: Gelijktelling belasting gas en elektriciteit.
- Maatregel** [122 miljoen]: Belastingvrijstelling voor zelf opgewekte en gebruikte duurzame energie.
- Maatregel** [30 miljoen euro, begroting Infrastructuur en Milieu]: Regionale Samenwerking en lokaal samen energie opwekken.
- Maatregel** [48 miljoen euro, begroting Infrastructuur en Milieu]: Budget verdriedubbelen voor Demonstratieprojecten energie-innovatie in het kader van het energieakkoord.
- Maatregel** [5 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Bevorder mentorschap op het gebied van sales.
- Maatregel** [30 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: De instelling van het Nederlands Ondernemers Instituut.
- Maatregel** [20 miljoen, begroting Economische Zaken]: Maak van de Kamer van Koophandel een ondersteuningscentrum voor begeleiding bij nieuwe wetgeving.
- Maatregel** [budgetneutraal]: Houdt rekening met de nieuwe economische realiteit, zowel op fiscaal vlak, als op het gebied van het arbeidsrecht.

- Maatregel** [16 miljoen, begroting Economische Zaken]: MKB Financieringsvoucher.
- Maatregel** [40 miljoen euro, Actal, begroting Economische Zaken]: Merkbaar minder regeldruk door het invoeren van het systeem van impact assessments.
- Maatregel** [43 miljoen euro, investering capaciteit ambtenarenapparaat, begroting Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties]: Zorg dat aanbestedingsprocedures rekening houden met zzp’ers en kleine ondernemers.
- Maatregel** [3 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Nederland doorstartland.
- Maatregel** [7 miljoen euro, begroting Economische Zaken: Instellen van een ‘Doorstartloket’.
- Maatregel** [2 miljoen euro, begroting Economische Zaken]: Terug op sterkte brengen van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen.
- Maatregel** [budgetneutraal]: Toerisme in de portefeuille van de Minister van Export, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.
- Maatregel** [120 miljoen euro, begroting Volksgezondheid, Welzijn en Sport]: Investeren in slimme zorg: Cure & Care.
- Maatregel** [50 miljoen euro, begroting Sociale Zaken en Werkgelegenheid]: Lagere werkgeverspremies bij preventief beleid.
- Maatregel** [30 miljoen euro, begroting Volksgezondheid, Welzijn en Sport]: Innovatieprijs Gezondheidspreventie.
- Maatregel** [700 miljoen, begroting Onderwijs Cultuur en Wetenschap]: Investeren in Onderwijs.
- Maatregel** [budgetneutraal]: Definieer Ondernemerschapsvaardigheden als kerntaak in het curriculum.
- Maatregel** [budgetneutraal]: Stroomlijn stagecriteria op economie van vandaag.
- Maatregel** [budgetneutraal]: Schaf leeftijdsbarrières in het onderwijs af.
- Maatregel** [300 Miljoen]: Investerings in de slagkracht van het Nederlandse leger.
- Maatregel** [200 Miljoen]: Investerings in de logistieke dienst en onderhoud van het Nederlands leger.

Deel II LASTENVERLICHTINGEN

(budgetimpact weergegeven naast de afzonderlijke maatregelen)

- Maatregel** [1757 miljoen euro]: Verlagen van de WIG.
- Maatregel** [budgetneutraal]: Inzichtelijk maken loonstrookje.
- Maatregel** [143 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Verdubbeling van de Kleineondernemersregeling.
- Maatregel** [800 miljoen euro – begroting SZW]: De overheid neemt na het eerste jaar de verantwoordelijkheid bij de Wet Uitbreiding Loondoorbetaling bij Ziekte over.
- Maatregel** [langere termijn of betaald van extra meevaller]: Geen afdrachten loonbelasting en 0-waardering premies voor eerste 5 werknemers.
- Maatregel** [300 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Vrije ruimte in de Werkkostenregeling naar 1,5 %.
- Maatregel** [budgetneutraal]: Geen zwaardere belasting van het vermogen.
- Maatregel** [239 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Fiscaal aantrekkelijk investeren.
- Maatregel** Geen 8% VPB-boete bij te weinig vooruitbetaalde belasting.
- Maatregel** Schuif vpb- en btw-afdrachten een kwartaal vooruit.
- Maatregel** [261 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Verhogen Zelfstandigenaftrek.
- Maatregel** [340 miljoen euro, vermindering inkomsten]: Draai accijnsverhogingen terug en compenseer grensondernemers.

Deel III RANDVOORWAARDEN

(De impact op het budget van de maatregelen onder Randvoorwaarden is reeds verwerkt in Deel I en Deel II)

Maatregelen onder Fiscale Vereenvoudiging

- ‘Crisisbelasting’ terug naar ondernemers en een permanente verlaging van de lasten
- De lasten op arbeid en de risico’s rondom werkgeverschap moeten omlaag
- Durf te differentiëren: Een lichter regime – “Fiscaal & Risico Light” – voor kleine ondernemers
- Gelijke behandeling van Eigen Vermogen t.o.v. Vreemd Vermogen
- Stimuleringsregelingen voor groei en innovatie: Klein is het nieuwe groot
- Instellen van een winstbox
- Instellen van een exportbox
- Fiscale grondslag voor zelfstandig professionals

Maatregelen onder Toegang tot Financiering

- Maatregel: Steun DNOB – De Nieuwe Financieringsoplossing voor ondernemers
- Maatregel: MKB Financieringsvoucher (zie ook Deel I, hoofdstuk 7)
- Maatregel: Wettelijke rente wordt dwingend opgelegd bij verstrijken termijn van 60 dagen
- Maatregel: Maak het verpandingsverbod onmogelijk
- Maatregel: BTW afdrachten op basis van ontvangen betaling in plaats van op basis van factuurdatum

Maatregelen onder Integrale Visie Arbeidsmarkt, Sociale Zekerheid en Pensioenen

- Het dynamisch arbeidscontract
- Scholing wordt mogelijk in iedere levensfase
- Korte en krachtige WW
- Geen rol voor de overheid bij cao’s
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid voor constante ontwikkeling van individuen
- Scholingsfunctie voor UWV en de sociale dienst
- Geen minimumloon
- Onderscheid risque-social en risque-professionel
- Pensioenen: Grotere eigen verantwoordelijkheid, meer keuzevrijheid
- Integrale basisverzekering voor de oude dag, vrije keuze daarboven
- Vrijgeven pensioenleeftijd en beoordeling (oudere) werknemers op capaciteiten

Maatregelen onder Nieuwe Overlegeconomie

- Maatregel: De maatwerk cao

Maatregelen onder Bestuurlijke Drukke

- Fundamenteel debat over staatsbestel

Maatregelen onder Consistent, betrouwbaar en voorspelbaar beleid

- Stip op de horizon plaatsen

Maatregelen onder Tomorrow’s Economy: Naar een circulaire energievoorziening

- Voer circulair inkopen op grote schaal
- Creëer belastingvoordelen voor circulair zakendoen
- Steun de ontwikkeling van een Materialen Informatiesysteem
- Stimuleer het gebruik van geïntegreerde rapportage
- Stuur op basis van een nieuwe economische indicator voorbij het BNP
- Creëer prikkels voor innovatie richting Nederland Hotspot Circulaire Economie
- Werk toe naar een integraal Nederlands beleid voor circulaire economie
- Draag zorg voor een sterk Europees Circular Economy Package

Maatregelen onder Aanpakken Regeldruk:

- Invoering van een Minister van Ondernemerschap en Afschaffen

Lange Voorhout 96 | 2514 EJ Den Haag | 070 - 364 34 74 | info@onl.nl